IOSEPHI SCALIGERI
IVL. CÆS. F.
105

DE
BR 3.

RE NVMMARIA
Diſſertatio,
LIBER POSTHVMVS:

Ex Bibliotheca Academiæ Lugd. Bat.

BIBLIOTECA NAZIONALE 1872

EX OFFICINA PLANTINIANA
RAPHELENGII,
1616.

Google

106

Digitized by Google

107

Nobiliſſimis & Ampliſſimis Viris,
Academiæ Lugduno Batauæ

CVRATORIBVS,

ADRIANO A MATENES,
Domino in Matenes, & Opmeer:

CORNELIO VANDER MIILE,
Domino in Mijlen, Equiti:

ET

Ampliſſimis Prudentiſſimisque viris,
Reipublicæ Leydenſis

CONSVLIBVS,

IOANNI IISENHOVTIO VANDER NES,
FRANCONI DVICKIO,
CASPARO BANCHEMIO,
CORNELIO WESPIO:

Ampliſſimo Prudentiſſimoque Viro
NICOLAO SEYSTIO,
Eiuſdem Reip. SYNDICO, & DD.
Curatoribus A SECRETIS.

QVANTAM nummariæ rei cognitio veterum ſcriptis lucem afferat, vt non vtilis ſolum, ſed etiam neceſſaria videatur, tot loca, tamque illuſtria apud philologos, oratorês, hiſtoricos paſſim obuia ſatis ſuperque demonſtrant; quæ vt à peritis rerum ſumma cum oblectatione leguntur, ita ab imperitis plurimum ſine fructu aut vtilitate vlla tranſmittuntur. Nam quem non iſta in admirationem rapiunt, ſi frugalitatem infantiæ Imperii Romani, cum illa adultæ ætatis effuſione, hoc eſt, ſi prima cum mediis & extremis contendas: cúm impendia, quæ in rempublicam, in militiam, donationes, delubra, amphitheatra, porticus, aquæductus, hoc eſt, publicam munificentiam: deinde priuatorum hominum cenſum, Imperatorum & Regum liberalitatem,

tem, aliorum immenſam cupiditatem & auaritiam, horum prodigentiam, hoc eſt, illam hominum vitam & mores tot retro ſeculis actam cum animo tuo tecum ipſe ſubduces, & tanquam tabulas accepti & expenſi in abaco tuo ipſe conficies, atque pretia ſingulorum definies. Neceſſe profecto eſt animum iſta perſpicué & intelligenter explicantem ſumma oblectatione & gaudio affici, ſi quando illa tempora cum ſuoquiſque ſeculo comparabit. Cum videbit populum Romanum, cuius imperium iiſdem, quibus vrbs ipſa limitibus initiò continebatur, frugalitate & continentia à tam paruis incunabulis exorſum, pene totius orbis imperio potitum; tandem ſumma omnium rerum affluentia, tanquam prædones publicos totius mundi rapinis ſpoliiſque onuſtos, mole ſua grauatum corruiſſe. Hic enim ille populus eſt orbis domitor, cui ne in nuptiis quidem ac repotiis licuerit

amplius quam centenos æris inſumere, quæ ſumma eo ſeculo valebat denariis decem, & habent pondus argenti quinque & ſeptuaginta ſtuferorum Hollandicorum. atque id quidem iam Aſia deuicta, quæ tamen luxuriam primum miſit in Italiam. Hac enim animi magnitudine populus ille fuit, vt cum priuatis in rebus ſuisque ſumptibus minimo contentus tenuiſſimo cultu viueret, in Imperio atque publica dignitate omnia ad gloriam ſplendoremque reuocaret. Cum tamen Reipublicæ annui reditus vſque ad Pompeium Magnum non admodum magni fuerint. Is enim poſt ſubactum Orientem, cum de tot regibus populisque ampliſſime triumphaſſet, literis recitatis declarauit, quod cum Reſpublica antea e vectigalibus caperet denariûm quingenties, tum e ditionibus a ſe adiectis acceſſiſſent denariûm octingenties. Ergo cum Reſpub. antea poſſideret annuatim

florenos

florenos noſtrates 16520210, ſiue daleros Hiſpanicos 7029876, poſtmodum e reditibus annuis habuit florenos 42952548, quæ ſumma etſi ampla pro magnitudine tamen Imperii Romani haud magna hodie videatur, & tot legionibus alendis, ſociorumque auxiliis vix ſuffectura, niſi ſtipendii exilitas omniumque rerum vilitas eo ſeculo ſumma fuiſſet. tum enim militis diurnum fuit denarii pars tertia, ſtuferi noſtrates 2½. Verum vt iſta infra mediocritatem, ita illud contra omnem modum & propemodum fidem excedere videtur, quod de vno Caligula Tranquillus narrat, qui tanquam gurges & vorago publici patrimonii ſeſtertiûm vicies ſepties millies, qui ſunt floreni Hollandici 223022847 non toto vertente anno abſumſerit, vt iam minus incredibile videatur quod de Veſpaſiano idem prodidit: *Profeſſus eſt, inquit, quadringenties millies opus eſſe, vt reſpublica ſtare poſſet*: quod cum

 ipſe

ipſe imperare cœpiſſet ſumma eſſet ærarii fiſcique inopia. ea ſumma ad Hollandicos florenos redacta, valet florenis 3304042179, hoc eſt tōnis auri noſtris amplius triginta tribus millibus & quadraginta: quæ profecto immenſa pecuniæ vis eſt. Longum eſſet ſingula referre & ſpiſſum opus. Quare cum iſta, cæteraque huius generis compluria, vnde maximarum ſæpe rerum momenta pendent, abſque veterum nummorum æſtimatione ac pretio cognoſci & intelligi non poſſint, eam ob cauſam doctiſſimus quiſque hic operam ſuam vtiliſſime collocari putauit. ſed cum ardua & magnæ difficultatis ea res eſſet, poſt Alciatum, Budæum cæteroſque, qui hanc inter primos aggreſſi ſunt, non deſierūt de eadem re ſuam ſententiam publicis literis conſignare viri doctiſſimi Agricola, Hotomannus, aliique: ſed ſinguli e ſuæ eruditionis & obſeruationum penu tanquam ſymbolam

aliquam

aliquam huc contulerunt, & quæ à prioribus vel non obſeruata vel minus recté annotata deprehendiſſent, tanquam in commune conſultantes, protulerunt. Multa enim ſunt quæ aliter Græci, aliter Latini de eadem re prodiderunt, qui error non animaduerſus illis quoque errandi occaſionem iniecit: nonnulla etiam ὁλοσχερῶς enuntiata ſi nimis preſſé & anguſté accipiantur, á vero abeſſe videbuntur: verum hæc etiam fortaſſis leuiora, præ iis quod ſæpe locos minus ſanos quilibet pro ſe rapiat. atque ideo cum tantopere intricata, & tot difficultatibus obſepta eſſet huius rei explicatio, non mirandum eſt tam multos commentarios á doctiſſimis ſemper viris de hac vna re conſcriptos extare: vt etiam ii qui ex profeſſo id non agunt, tamen vbi occaſio oblata id ſinat, non aliquid inde ſibi delibandũ putent. Quamobrem cum eruditorum ille Phœnix Ioſephus Scaliger etiam hanc rem ſua cura &

induſtria non indignam exiſtimaue-
rit, & ipſe multa ab aliis male expreſ-
ſa, vel in alienum ſenſum detorta, vel
denique nondum obſeruata in hanc
diatribam coniecerit, cuius copiam
ſibi fieri omnes vndique efflagitant,
eam veſtro nomini, Viri Ampliſſimi,
nunc offero. Poſtquam enim doctiſſi-
mi & clariſſimi viri hunc librum pu-
blica luce digniſſimum cenſuerunt,
non puto equidem quidpiam cauſæ
eſſe, cur etſi mole exiguus ſit, veſtri
nominis ſplendore & titulo minus di-
gnum arbitrari quis poſſit: cum non
magnitudine ſed bonitate iſtæ mer-
ces, vt gemmæ, æſtimandæ ſint.
Et quoniam hunc librum veſtræ Bi-
bliothecæ ab autore dicatum priuatim
receperitis, eundem publico omnium
vſui veſtris auſpiciis expoſitum, etiam
tanto gratiorem futurum confido,
quanto publica vtilitas priuatæ eſt
anteferenda. de quo vt non dubitem
facit animus & affectus veſter literis
promo-

Digitized by Google

promouendis natus: quem vt perpetuum nobis eſſe velit, ſummum illud 115
numen ſupplex veneror.

Veſtræ Amplitudini

addictiſſimus

WILLEBRORDVS SNELLIVS
R. F.

NO-

NOMINA AVTORVM VETERVM ET RECENTIORVM

qui hoc libello citantur, explicantur, aut emendantur.

A.

Acta Marcellini Papæ 65
Ælianus 20. 26
Agricola Georgius 4. *ab eo diſſenſum* 4. 7. 30. 38. 72. 88
Alexander Mammææ apud I. C. 52
Ambroſius 58. *emẽdatus* 40
Ammonius 2
Anaſtaſius 22
Anaxandrides Comicus 13
Anthologia Epigrammatum Græcorum 12, 57. 65
Antonius Auguſtinus 91. *ab eo diſſenſum* 92
Antonius Piſo 48. 71
Appianus 35. *emendatus* 86
Apuleius 73
Ariſtophanes 3. 14. 24
Ariſtoteles 4. 5. 8
Arnobius 8
Athenæus 14
Aurelianus Imp. apud I. C. 58
Auſonius 8

BEDA 8. 16. 40
Bereſchith Rabba 60
Biblia Græca 93
Brodæus, & ab eo diſſenſum 66
Budæus 18. *ei nõ aſſenſum.* 18. 30. 38. 81. 82. 88

CAPITOLINVS *emendatus* 77
Caßianus 100
Caßiodorus 59
Cato. 26
Catullus 28. 56. 73
Cedrenus 55. 89
Celſus 36. *emendatus* 40
Chariſius 68, 69. 72. 80
Ciacconus, Petrus 83. *ab eius ſententiâ abitũ.* 100
Cicero 25, 73. 75, 76, 77, 78, 79, 80, 85, 87, 97, 99. *emendatus* 75, 78, 80, 86
Cleopatras 35. 38. 45. 46
Codex Theodoſianus 53. 56, 57, 64, 65
Codex vetuſtus Comm. in Matthæum Græcus, ex Biblio-

Bibliotheca Budenſi 99
Columella 70
Crates Comicus 22
Curopalates. 62,63.
Curtius 73
Cyprianus 73
DARDANVS, *apud Priſcianum* 29
Demoſthenes 21,22,23,94
Didymus 11
Digeſta emendata. 53
Diocaſſius 86,87 *eius error* 97 *emendatus* 86,87. *reprehenſus* 97
Diodorus Siculus 8. 66
EPICHARMVS 6,7. *emendatus* 7
Epiphanius 55, 56, 58. 60 *emendatus* 56
Etymologicum vetus Græcum 2.19.27
Euangeliū Græcum 58,59
Euclides 49,50
Eugenii Panegyricus 98
Eupolis 18
Euſebius 56
Euſtathius 2. *in Homerum* 19. *reprehenſus.* 19
FASTI *Siculi* 57
Feſtus Pompeius 4.30. 47,48
GALENVS 36
Gellius 47.73.80. *emendatus* 80
Gloſſæ græcolat. 54.64.87. 190.*veteres* 10.14.28.53
Glycæ Annales. 57
Gregorius Magnus 62
Gregorius Turonenſis 53
HARMENOPVLI *Scholiaſtes.* 65
Harpocration 13. 20.26. 94 *emendatus* 52
Hero Alexandrinus, Mathematicus 19. 35.41. 43.44.48. *emendatus* 43.45.*reprehenſus* 19. 44.45
Herodotus 25. 47.98. *eius intricata numeratio* 98, 99. *emendatus* 25
Heſychius 1. 5.6. 12. 18. 25.26.58 *emendatus* 5. 58. 60. *reprenſus* 6. 59
Hieronymus 10. 57. 101. *emendatus* 58
Hilarius 58
Hippocrates Comicus 18
Hipponax 27,28
Homerus 3.7
Horatius 25,28,53,72,73, 81,90
INSCRIPTIONES *antiquæ, marmoreæ, æneæ &c.* 51.53, 54, 56,70, 71,72,73.80.83, 84, 90,

90,91,92,93,94,95,96
Ioſephus 86
Iſaus 95
Iſidorus 30.54,55,56,57, 64. *eius ineptiæ* 30
C. *Iulius Romanus, apud Chariſium* 68
Iuriſcõſultus 42,70,71,95. *Vide Digeſt. Pandect. &c.*
Ius Conſtantinopolit. 89, 90,95. *orientale* 53.95
Iuuenalis 1.28.56,73. *eius Gloſſæ.* 73
LAMPRIDIVS 22,36, 57,60. *emendatus.* 36
Legatio Armeniorum 62
Leges Francorum 61,62
Leges Friſionum. 62
Leges Ripuariorum 57.61. 70. *emendatæ* 70
Leunclauius 53
Lexicon in Iliadem Homeri 19.27
Liber de Limitibus agrorum 9,61
Liuius 13.20.29.31,32, 33,37,38,43 79,80. 82.84, 85,86. 100. *emendatus* 13.37.80. 84.86
Lucilius 24.67,68
Lyſias 12.20.21
MACROBIVS 58.74
Matius Voluſianus, aut Voluſius. 89,90. *emendatus* 90
Manilius 51
Manutius, Paulus 78. *ab eo diſſenſum* ibid.
Marcellinus Comes 53,60
Martialis 11,56,81,97
Martianus Capella 81,82
Menander 2
Monumenta antiqua. vide Inſcriptiones.
Moſes 23
NEPOS. *Cornelius Nepos* 7[illegible]
Nicandri appendix 5[illegible]
Nicandri interpres 35.4[illegible]
Notitia Imperii Roma[illegible] 24.55
Nouella Iuſtiniani [illegible]
Nouella Theodoſii [illegible]
ORIGENES 1[illegible]
Othomanus, ſeu A[illegible]*tonius Hottomannus* [illegible] *ab eo diſſenſum.* 77.[illegible] 82.84.85
PALLADAS *in Ant*[illegible]*log. Græc. Epigr.*
Pandectæ 53. *emendat*[illegible]
Perſii Gloſſæ veteres
Perſii Vita emendata
Perſius 2[illegible]

Philemo 19
Philoſtratus de Vita Apollonii 24
Pincianus, Fredenandus 51
Plautus 2,10,13,14,15,16,17,20,24,25,26.28,31,32,45,68,69.
emendatus 10.17
Plinius 13,36,37,49,50,51,82,84,85,93,101.
emendatus. 36,37,49,50,81,82,84
Plutarchus 33, 49, 74.76,77,84,85,87. *emẽdatus* 48,49,85,88.97. *eius error reprehenſus* 85.97
Pollux 4.5.11.13.15.16.18.20.22.41.26.28.47. *eius error* 5.23.
emendatus 5.7.18.19
Polus Venetus 100
Polybius 13.15.23
Pomponius Attellanarius 90
Priſcianus 29,30.34,73,76. *eius nugatio* 29
Procopius 63
Propertius 92
R EMNIVS *Fauinus* 34,35 *emendatus* 69
S ALLVSTIVS 75
Scholiaſtes Homeri vetus 19
Seneca vterque 20,21,30,32.73,76,79,80,96.
emendatus 79,80
Septuaginta Interpretes. 23
Seruius 100
Sidonius 23
Solinus. 81
Spartianus 86
Statius 52
Strabo 85. *eius error.* 85
Suetonius 33, 41,74,76.77,78,79,81.86,97,
emendatus. 78
Suidas 3,4,12.14,24,26,55,57,58,60,94.
emendatus 3,4,55,58
Synodus quarta Carthaginienſis 57
T ACITVS 73,77,78.81,82. *emendatus* 77,78,81,87
Tactica 23.26
Talmud. 27.60
Terentius 16,20,28,31.100
Tertullianus 74,83
Teſtamentum Cretenſe Græcum in marmore inciſum 23
Teſta-

Teſtamentum Nouum Græcum 93
Theodoritus 53. *emendatus* 53
Theognis 26
Theopompus Comicus 6
Thucydides 15
Turci Aproniani Edictū 54
Turnebus 81,82
Tyrius, Gulielmus 63. *emendatus* 63
VALERIVS *Maximus* 76,84,100
Varro 7,9,42,49,54,68,69
Vegetius 10
Velleius 77,78,96, 100. *emendatus* 79
Vincentius Beluacenſis 63. *eius locus corruptus. ibid.* 63
Virgilius 19. 20. 28. *eius Vita* 10. 74
Vita Imperatorum 57. *emendata* 58
Vitruuius 6.24.26
Vopiſcus in Bonoſo 58
XENOPHON. 13. 27. 94
ZONARAS 12. 54. 57. 87. *emendatus.* 87,88

HOTOMANNVS ad illum Liuii locum : *Signati argenti octoginta quatuor millia fuere Atticorum.* τετράδραχμα *vocant, trium ferè denariorum in ſingulis eſt pondus*: tandem poſt longam diſſertationem ſubiicit:

Dixerit nunc aliquis, Ecquid igitur Conciliationis, aut ſolutionis affers ? Ad Ciceronem, inquibat Aquilius Gallus, ſi quis ad eum de facto retuliſſet. Ad Scaligerum igitur, aut Puteanum, aut Paſſeratium, aut Lipſium, inquam ego : vel alium pari ingenii felicitatem præditum. &c.

IOSE.

IOSEPHI SCALIGERI
IVL. CÆS. F.
DE
RE NVMMARIA ANTIQVORVM,
DISSERTATIO;
Liber poſthumus.

QVOD Latinis Pecuniæ ſignatæ nomine intelligitur, id Græcis Νόμισμα dicitur: vt ſunt Nummi; qui non dicuntur Pecunia, ſed pecuniæ nomine cenſentur. Neque enim dicimus: Denarius eſt pecunia argentea valens ſexdecim aſſibus: ſed, Denarius eſt pecuniæ argenteæ nummus. Νόμισμα mediæ vetuſtatis Græci pro quauis ſpecie Nummi dicunt. Sic Heſychius: Νομίσματος ἀργυρίου δραχμαὶ δέκα. Vetuſtiſſimi autem nummum non νόμισμα, ſed νομίσματος eſſe dicebant. Talentum vero νόμισμα vocabant, quia dinumeratione, non corpore conſtabat. Non enim Talentum eſt nummus, ſed νομίσματος ἀργυρίου δραχμαὶ ἑξακισχίλιαι. Nummus, vt ait Iuuenalis, eſt

Conciſum argentum in vultus facieſq; minutas:

cuiuſmodi eſt Drachma & Denarius. At Talentum non ita: quod non nummi, ſed pecuniæ no-

mine, intelligitur. Non enim eſt ἀργυρικῶν πραγμάτων χάραγμα, ſed ἀργυρῶν νομισμάτων ὁλκὴ, ἤτοι ἄθροισμα. Locus eſt luculentus apud Ammonium: Τετράχμον, τὸ νόμισμα. Τετράδραχμον δὲ τῶν τεσσάρων δραχμῶν. Qui aliis Στατὴρ vel Τετράδραχμον dicitur, hoc proprie dicitur Τετράχμον. Valor autem eius vt quatuor drachmæ, aut XXIIII oboli. Mihi contra ſentire videtur, Staterem ipſum proprie dici Tetradrachmon, & ſpeciem nummi argentei, Τετράχμον autem eius valorem, puta IV drachmas aut XXIIII obolos, aut CXCII χαλκοῦς. Euſtathius putat deprauatum eſſe ex Τετραδράχμου. Etymologicon negat. Porro ἄθροισμα, ſiue νόμισμα, aut pondere aut dinumeratione fungebatur. Menander:

Ὁλκὴν ταλάντου χρυσίου σοὶ, παιδίον,
Ἔστηκα τηρῶν.

Pondus talenti auri tibi appenſum ſeruo, o puer.

Non enim nummum repræſentare potuit, cuiuſmodi nullus erat, ſed pondus. Aliter dinumerabatur. Plautus:

Talentum argenti ipſus ſua dinumerat manu.

Quod igitur traditione vnius ſpeciei præſtari non poterat, hoc fiebat aut pondere, aut dinumeratione, vt oſtenſum eſt. Nulla enim gens eſt, quæ non ſolum nummis, ſed etiam certa nummorum collectione non vtatur, quæ nummi quidem vnius vice fungitur, ſed tamen nummus non eſt, quia tanti ponderis ſpecies cudi non poſſunt; cuiuſmodi Talentum, Mina, Libra, & apud Teutonas Tonna auri, quæ eſt ὁλκὴ, aut ποσότης, non nummus. Ἐν νομίσματι Græcorum huiuſmodi ἀθροίσματα duo ſunt, Mina & Talentum: in Romana pecunia, vnica Libra eſt: quod verbum triplici notione fungitur.

Digitized by Google

gitur. Nam & certum pondus ſignificat; vnde Librales lapides dicuntur: & id, ad quod pondera examinantur; vnde Libripens, ὁ ϛαθμοῦχος: & pecuniæ corpus, quod tam numero quàm pondere fungitur. Hæc tria quoque in vno nomine Ταλάντου deprehenduntur. Nam & ponderis nomen eſt, quod dicitur ϛατικὸν τάλαντον, vnde ταλαντιαῖοι λίθοι, & ταλαντιαία χάλαζα, quod Latinis Librales lapides, & Libralis grando: & examen, vel trutina. vt Homero:

——— δύω ἐτίταινε τάλαντα.

Ariſtophanes:

ἀλλ' ἢ ταλάντῳ μουσικὴ ϛαθμήσεται·

& denique νομίσματος ἄθροισμά τι. Vnde Talentum Euboïcum, Æginеticum, Babylonicum, Atticum, Siculum.

Pecuniæ, vt iam diximus; maximus modus apud Græcos Talentum; apud Romanos Libra. Apud Siculos Talentum erat ἀνάλογον Libræ Romanæ, non autem ἰσοδυνάμον. Et quidem ἀνάλογον, quatenus duodecima eius pars erat Νοῦμμος, vt Libræ Romanæ Vncia. Ἰσοδυνάμον autem Romanæ Libræ non erat, vtpote quod Denarii Romani vix ſeptima pars eſſet. Igitur Talentum Siculum prius erat XXIIII νούμμων: poſtea XII æſtimatum eſt, eratque non nummus, ſed ἄθροισμα, ſiue ὁλκή. Νοῦμμος autem erat τριῶν ἡμιωβολίων, hoc eſt XII χαλκῶν, quantorum octo eſt obolus Atticus. Sed Tarentinis νοῦμμος erat argenteus, cui incuſus erat Taras Neptuni filius Delphino inſidens. cuiuſmodi multos vidimus hodie drachmæ pondere, ſi bene memini. Apud Suidam: Τὸ Τά-

λαντον δὲ τὸ νῦν λεγόμενον Ἀττικὸν, παρὰ Σικελιώταις τὸ μὲν ἀρχαῖον ἦν μνῶν κδ', νῦν δὲ ιβ'. Legendum νούμμων κδ'. Quæ mendoſa lectio impoſuit doctiſſimo Agricolæ pag. 296. *Siculum,* inquit, *vetus, fuit quatuor & viginti minarum*. Itaque Talentum Siculum erat CXLIIII χαλκῶν, XVIII obolorum, trium drachmarum Atticarum. Quod & Feſti auctoritate comprobatur; apud quem legimus: *Alexandrinum* (Talentum) XII *denariûm: Neapolitanum ſex denariûm: Syracuſanum triû denariûm: Rheginum victoriati.* Atque ita Talentum Siculum erat ἀνάλογον Libræ Romanæ, quatenus, vt diximus, in duodecim νούμμους tribuebatur, vt Libra Romana in totidem vncias: cuius partibus longe conuenientius reſpondebat Λίτρα. Nam & Libra eſt nomen Siculum, quod ipſis Λίτρα dicebatur: & Vncia, Sextans, Quadrans, Triens, Dextans ſunt plane Sicula nomina. Et Λίτρα non erat nummus; ſed ὁλκὴ, ποσότης, ἄθροισμα. Eius duodecima pars dicebatur οὐγκία, duodecimæ duæ ἑξᾶς· tres τετρᾶς, quatuor τριτᾶς, quinque duodecimæ πεντόγκιον, dimidium ἡμίλιτρον, ſeptem duodecimæ ἑπτάγκιον, vel ἑπτάουγκιον. & ſic deinceps. Quare Vncia non eſt Romanum, ſed Siculum, vt Sextans, quod eſt ἑξᾶς, ἑξᾶντος· prius dictum ἑκτάς, & poſtea ἑξᾶς. vt quod aliis φωνήεις, τιμήεις, αἰγλήεις, Siculis & Doribus omnibus φωνᾶς φωνᾶντος, τιμᾶς τιμᾶντος, αἰγλᾶς αἰγλᾶντος. Pollux libro IV, poſtquam docuit Λίτραν eſſe verbum Siculum, & Dorienſium, ſubiicit: Ἀριστοτέλης δὲ ἐν μὲν Ἀκραγαντίνων πολιτείᾳ φησίν, ὡς ἐζημιοῦντο πεντήκοντα λίτραις, ἐπάγει· Ἡ δὲ λίτρα δύναται ὀβολὸν Αἰγιναῖον. ἐν δὲ Ἱμεραίων πολιτείᾳ φησίν, ὡς οἱ μὲν Σικελιῶται τοὺς δύο χαλκοῦς ἑξάλιτρα καλοῦσι,

λιτρῶν, τὴν δὲ μίαν οὐγκίαν. Ariſtoteles, inquit, duos æreolos à Siculis ἑξάλιτρα vocari perhibet; vnum autem οὐγκίαν. Mirum verò genus loquendi, ἑξάλιτρα vocari, pro ſexta parte τῆς λίτρας, quod ἑλληνικώτερον diceretur ἑκτημόριον τῆς λίτρας. Mirum, inquam, genus loquendi; ſed quod exemplo non caret. Nam quo modo dicitur τριτομηνὶς ἡ τρίτη τοῦ μηνὸς, eodem dicendum eſſet ἑκτήλιτρον. Nam ἑξάμηνον ſunt ſex menſes; & ad hanc analogiam ἑξάλιτρον eſſent ſex libræ, non ſexta pars libræ. Et τρίμηνον ſunt tres menſes, τριτομηνὶς tertia pars menſis. Sed error eſt in codicibus Pollucis, & legendum, τοὺς δύο χαλκοῦς ἑξᾶντα καλοῦσι· quod poſtea demonſtrabimus. Sequitur, τὸν δὲ ἕνα οὐγκίαν, τοὺς δὲ τρεῖς τριάκοντα. Sane τριάκοντα nõ eſt verbum Siculum: neque vllo modo efficies, vt τριάκοντα ſint τρεῖς χαλκοῖ. In libro IX hæc ferè repetuntur: Καὶ μὴν ἐν τῇ Ἀκραγαντίνων πολιτείᾳ φησὶν Ἀριστοτέλης ζημιοῦσθαί τινα τριάκοντα λίτρας. δύνασθαι δὲ τὴν λίτραν ὀβολὸν Αἰγιναῖον. ἀλλὰ μέν τοι παρ' αὐτῷ ἐν τῇ Ἱμεραίων πολιτείᾳ καὶ ἄλλα εὕροις Σικελῶν ὀνόματα. οἷον οὐγκίαν, ὅπερ δύναται χαλκοῦν ἕνα· καὶ ἑξ τάλαντα, ὅπερ ἐστὶ δύο χαλκοῖ· καὶ τρία τάλαντα, ὅπερ τρεῖς· καὶ ἡμιλίτρον, ὅπερ ἕξ· καὶ λίτραν, ὅπερ εἶναι ὀβολόν. Quod hic dicitur, tres æreolos, ſiue tres vncias vocari τρία τάλαντα, ſupra libro quarto dicit vocari τριάκοντα. Atqui, vt diximus, neutrum eſt verbum Siculum; & præterea τρία τάλαντα non eſt vnum verbum, ſed duo. Legendum igitur: καὶ τριᾶντα, ὅπερ τρεῖς. Heſychius: Τριάντος, πόρνη λαμβάνουσα τριάκοντα· ὅ ἐστι λεπτὰ εἴκοσι. Legendum omnino: Τριαντὶς, πόρνη λαμβάνουσα τριᾶντα· ὅ ἐστι λεπτὰ εἴκοσι. Sed errat Pollux, qui τριᾶντα putat eſſe τρεῖς χαλκοῦς: quum dictum ſit, non a numero duodecimarum, ſiue vnciarum,

Digitized by Google

ſed à numero partium, quæ metiuntur duodenarium numerum, quæ ſunt I, II, III, IIII, VI. hoc eſt, vncia, ſextans, quadrans, triens, ſemis. Quod autem ἡ πόρνη, quæ mercedem acciperet τριᾶντα, dicta ſit ab eo τριαντὶς, ἀνάλογον eſt ei, quod apud Pollucem legitur: πόρνην, quæ στατῆρα mercedem acciperet, στατηρίδα dictam eſſe a Theopompo Comico ἐν Καπηλίσιν·

Οὔ φησιν εἶναι τῶν ἑταιρῶν τὰς μέσας
Στατηρίδας. —

Aliter στατηριδίαι dicebantur. Nam στατηρίδιον eſt στατῆρος ἄξιον, vt δραχμίδιον δραχμῆς. Rurſus apud Heſychium: Τετρᾶντα, τετράγωνόν τι σχῆμα. δηλοῖ δὲ καὶ τοὺς τέσσαρας χαλκοῦς. Idem error, qui Pollucis. Non enim Τετρᾶς quatuor duodecimas ſignificat, ſed quartam partem de duodecim. Non eſt tamen error, quatenus eſt ἰδιωτισμός. Ita enim loquebantur vulgo. atque eam κατάχρησιν cernere eſt apud Vitruuium, libro x, cap. XI, qui diuiſionem in partes quatuor & octo, vocat tetrantes, & octantes. *In capitibus circino diuiduntur circinationibus eorum tetrantibus in partes quatuor, vel octantibus in partes octo ductis lineis.* Vides quadrati & octogoni deſignationes in circulo ἰδιωτικῶς καὶ καταχρηστικῶς vocari tetrantes, & octantes. quod profecto idem eſt, quod Heſychius dixit, τετρᾶντα τετράγωνόν τι σχῆμα. Item: Τετραντίας, τετράγωνος, καὶ ἰσχυρός. Tetrantes igitur, trientes, octantes ſunt verba Sicula. Nam ὀκτᾶντα eadem analogia efferre poſſumus, vt τετρᾶντα, ἑξᾶντα, τριᾶντα. Quincuncem vero vocabant, quo modo & Romani, πεμπτόγκιον. Nam πέμπε illis eſt πέντε. Epicharmus: Ἦρ' ἄν μαντεῖαι, αἵ θ' ἀντονέμονται γυναῖκες μώρος ἂν πεμπώγκιον ἀργύριον,

ἄλλαι

ἄλλαι δὲ λίτραι, αἱ δ' ἂν ἡμίλειτρον δεχόμεναι. Lege: Ἡ δ' ἀργυριαῖ, αἱ δ' ἰσονεμόμεναι. Idem: Ἔχω γὰρ τὸ βαλάντιον λιτροδιάλειτρον ἑξάγγιόν τι καὶ πεντάγγιον. πεντάγγιον dicit, quod ſupra πεμπτάγγιον: ἑξάγγιον autem, quod ibidem ἡμίλειτρον. Rectum enim erat πεντάγγιον, καὶ ἑξάγγιον.

QVIBVS animaduerſis manifeſtum eſt Romanos a Siculis in re nummaria multa accepiſſe: *Nummum, vnciam, ſextantem, quadrantem, trientem, libram*: non autem Siculos a Romanis, vt falſo credidit vir ſummus Georgius Agricola. Nam & Varronis auctoritate ſummoueri poteſt; qui ita ſcribit: *In argento* NVMMI. *id eſt à Siculis.* Pollux: Ὁ δὲ Νοῦμμος δοκεῖ μὲν εἶναι Ῥωμαίων τοὔνομα τοῦ νομίσματος· ἔστι δὲ ἑλληνικὸν τῶν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ δωρίων (Δωριέων legendum.) quæ Agricolæ aduerſantur. Sane quæ partes metiuntur Aſſem, I, II, III, IIII, VI, vncia, ſextans, quadrans, triens, *eæ omnino* ſunt à Siculis. Quincunx, ſeptunx, eæ quoque imitatione eorundem dicebantur, πεμπτούγκιον, ἑπτούγκιον. BES, & DODRANS hactenus originem ſuam non produnt. Beſſem quidem ſcimus compoſitum eſſe, & poſterius membrum eſſe ab *Aſſe*. Veterum hic mos fuit, vt aſſem ſiue integritatem trifariam ſecarent, quas Græci μοίρας vocant. *Homerus*:

Ἄστρα δὲ δὴ προβέβηκε, παρῴχηκεν δὲ πλέον νὺξ
Τῶν δύο μοιράων. —

δύο μοίρας illas δίμοιρον vocabant, Latini Beſſem: quod prius Dueſſem; vt Duellum, Bellum: Duonum, Bonum. Quia enim ex vno aſſe tres fecerant, ideo duos aſſes vocabant illas duas partes. Dodrans mire deficit ab origine ſua. Nam vt De-

xtans dicitur pro Deſextans ; ita Deq
prius dicebatur, cui quadrans deerat ad
cim. Dequadrans igitur prius, poſtea D
mira detorſione. De, vt omnes ſciunt, eſt
μόειον: vt Demens, qui mentem non habet.
ſextans, qui ſextantem non habet, ad con
dum duodenarium: Dequadrans, cui dee
drans. Poſtea Dodrus & Dodralis ſumptu
nouenario; vt apud Auſonium:

Δώδεκα πότος καὶ ἀριθμὸς ἔχω μέλι, οἶνον, ἔλαιον,
Ἄρτον, ἅλας, βοτάνην, ζωμὸν, ὕδωρ, πέπερι.

& Latinè Dodralis potus vocatur apud eun
Auſonium. Deuncis aperta eſt originatio. Sed
rum Deuncem Iabuſſem, aut Labuſsem, vt q
dam exemplaria habent, dici à Beda; ab Arno
Dibuſſem. Video quidem poſterius membrum
Aſse, vt Beſſem. Sed vt reliquum ignoramus, ita
putidis coniecturis calamum continebimus. Ia
Litræ Siculæ valorem deprehendere non adm
dum operoſum, quandoquidem Ariſtoteles λίτρα
ſcripſit δύναται ὀβολὸν Αἰγιναῖον. Obolus autem Ægi-
neticus ad Atticum habebat rationem, quæ dici-
tur à priſcis Latinis beſaltera: id eſt ſolidum cum
beſſe, vt x ad vi. Obolus Atticus erat χαλκῶν, ſiue
æreolorum octo. Ergo obolus Ægineticus, qui
& Corinthiacus, erit æreolorum xiii cum trien-
te. Sic drachma Æginetica erat obolorum Atti-
corum decem. Sed repugnat Diodorus, qui ait
Δημαρέτιον nummum aureũ valuiſse decem drach-
mis Atticis, & ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ vocatum vulgo a Sicu-
lis πεντηκοντάλιτρον. Quod ſi λίτρα eſt Αἰγιναῖος ὀβο-
λὸς, in quinquaginta λίτραις, ſiue obolis Æginе-
ticis, erunt oboli Attici 83 $\frac{1}{3}$. quæ ſunt drachmæ

Atticæ

... fere 14, non 10. nam x drachmæ Atticæ ſunt 36 λίτραι Siculæ. quæ multum abſunt a 1. Contra, ex verbis Diodori v λίτραι eſſet drachma Attica. Vncia autem paulo majuſcula erit æreolo. Quemadmodum autem apud Atticos, & alias Græciæ gentes in argento non erat ἄθροισμα maius Talento; ita apud Siculos in ære minus ἄθροισμα erat τὸ δεκάλιτρον, maius τὸ πεντηκοντάλιτρον. vltra illud nullum maius æris vocabulum erat. Τὸ δεκάλιτρον quidem erat æreolorum CXXXIII & trientis; τὸ πεντηκοντάλιτρον autem MCCCIII & trientis, paulo plus quam obolorum Atticorum CLXVI, drachmarum Atticarum XXVIII non ſolidarum. quod Græcè diceretur δραχμῶν κῆ βραχιόνων. In hoc quoque etiam Siculos Romani ſecuti ſunt: apud quos modicum ἄθροισμα eſt DECVSSIS, maximum CENTVSSIS. Varro; *Quod primum eſt ab decem aſſibus* DECVSSIS. *Secundum ab duobus decuſſibus* VICESSIS. *Reliqua conueniunt: vt* TRICESSIS *pro portione, vſque ad* CENTVSSIS, *quo maius æris proprium vocabulum non eſt*. As igitur Romanis, vt λίτρα Siculis, eſt ſolidum quid, & integritas, non *ſolum in re nummaria*, ſed etiam in magnitudinibus; *vt hereditas*, & pes: quia & hereditas in duodecim partes, & pes in duodecim pollices diuiditur; quæ partes tam hereditatis quam pedis, *Vnciæ vocantur*. Nam pedis diuiſio duplex eſt, & eodem vtraque recidit. Diuiditur enim in ſexdecim digitos, itemq. in duodecim vncias, qui ſunt pollices. & hæc diuiſio fortaſse dicitur monetalis, quia As & Vncia ſunt monetariorum verba. Legimus in libris de Limitibus agrorum: *Item ...itur in Germania in Tungris pes Druſianus, qui*

habet monetalem pedem, & ſeſcunciam quando pes diuiditur in vncias, pedem lem dici. Nam Vnciæ ſunt Pollices, vt apu tium. Inde etiam Hieronymo Vnciales li eſt Pollicates. Pes igitur ille Druſianus n Romano ſeſcuncia. Fuit enim XXII dig quantorum ſexdecim eſt pes Romanus. colligimus pedem Druſianum omnino eſ qui hodie in Gallia & Belgio in vſu eſt: q fecto maior eſt ſex digitis, quantorum XVI e qui Romæ in hortis Angeli Colotii ſcalptus xo viſitur. Eum enim nos cum pede Gall comparantes id veriſſimum eſſe deprehendi Pollices igitur vncias vocabant, vt ex Veget Hieronymo docuimus. Et in Aquitania & m parte Galliæ adhuc digiti vocantur vnciæ. I Plauto Copulæ ſeſcunciæ, vel, vt tunc loquel tur, ſecunciæ, hoc eſt ſeſquipollicari craſſitud nimirum χειροπέδαι τριημιδακτυλιαῖοι τὸ πάχος. Plauti Epidico in optimo exemplari ſummi Ioachimi Camerarii ita legebatur:

> *—Nam per vrbem duo defloccati ſenes*
> *Quæritant me. in manibus geſtant copulas*
> *cum ſuas.*

vbi *ſecuncias* manifeſto legendum. quod alii d cunt ſeſcuncias; vt ſexdecim, ſedecim; treſdecim tredecim; ſedecimus ſexdecimus in Vita Virgilii Itaque Pondo, & As, erat pes: & Dupondius Columellæ duo pedes; aut bipedalis menſura. Inde hic ſeſquis, hoc ſeſqui, ὁ ἡμιόλιος, τὸ ἡμιόλιον, quod eſt SEMIS CVM ASSE. Compoſita cum nomine *As* varie deſinunt; Octuſſis, Octas; Seſcuſſis, Seſquas. In Gloſſis: *Seſquas*, ἓν ἥμισυ ἀσσάριον, χαλκοῖ ιβ.

Didy-

I SCALIGERI
m, & ſeſcunciam. Vid
vncias, pedem monet
t Pollices, vt apud Vege
mo Vnciales literæ, id
e Druſianus maior eſt
m XXII digitorum,
omanus. Ex quo
omnino eſſe eum,
ſu eſt: qui pro
m XVI eſt pes,
calpens in la
e Gallicano
endimus
gento &
maion
Hinc
u

Didymus: Τὰς CHCKOYAC συνήθως ἐστὶν ἀπὸ τοῦ CH, ἤτοι ΚΟΥΜ, ἢ τοῦ AC, ACCIC. καὶ ἐστὶν ἥμισυ σὺν ἀσσα-ρίῳ. τοῦτ' ἐστὶν ὁ ἡμισυ ἀσσάριον. As, & Aſſarius, idem eſt. ſed alterum ſubſtantiuum, alterum adiecti-uum, quod quum dicimus Aſſarius, intelligitur nummus, vt Denarius, & Seſtertius. ſemper enim de nummo κατηγορεῖται: Græcis vero ſemper neutro genere, τὸ δηνάριον, τὸ ἀσσάριον, τὸ σηστέρτιον. Sic Du-pondium & Dupondius pro eodem quum dice-rent, Dupondius nummus intelligitur. At Du-pondium eſt ſubſtantiuum. Quia vero initium pecuniæ in ære; propterea omnis ratio nummaria Æris nomine appellata. Nam AES pro Aſſe. Var-ro: *Pro aſſibus nonnunquam* AES *dicebant antiqui. a quo dicimus aſſem tenentes*: HOC AB AERE AENEAQVE LIBRA: & MILLE AERIS LEGASSE. Numquam Æs pro Aſſe dictum. Nam quod di-citur HOC AB AERE, id eſt, rauduſculo, quod quum mutatum eſſet in aſſem, retinuit nomen æris, ſiue rauduſculi. Et Martialis merito repre-hendendus:

Amphora vigeſſi, modius venit ære quaterno.

rs quaternum, ſunt quatuor aſſes. Et vini ampho-precium quintuplum ad frumenti modium eſ-gnificat. Et tamen ad iſtud exemplum non di-argento quaterno, auro quaterno. quia ar-m & aurum, pro collectione nummorum, o ſingulari nummo ſumitur: Æs vero pro . Nam Mille æris, eſt collectiuum; Aere , eſt ſingulare. Sed hoc ſolus Martialis Athenis omnis pecunia χαλκὸν voca-cet Pollux. Sic Romanis Aes eſt om-

mo

Digitized by Google

—— *meo ſum pauper in æ.*

Inde ἀχαλκεῖν eſt pecuniam non hal grammate:

—— εἴπης ἀχαλκεῖ,

Μηκέτι πεινάτω θεὶς τὸ χιτωνάειον.

Nummus aureus Athenis ſemper dict τὴρ antiquitus. Nam poſterioribus t Στατὴρ pro tetradrachmo acceptus eſt drachmum igitur argenteus nummus e τὴς aureus, pondere duarum argentearu marum, valore viginti. Zonaras: Παρὰ λῶσιν εἴκοσι δραχμῶν τὸ χρυσοῦν ἀλλά τι ἔστι νόμισ ſias ὑπὲρ τῆς Ἀ'εισοφάνης χρημάτων ait quinc lia ſtaterum, decem millia drachmarum, lenta, item decem, & ſeptem talenta omni conficere talenta XL. Sane ſumma omniur terquam ſtaterum, conficiunt drachmarun tū triginta millia. quæ ſi de ducentis quadra millibus drachmarum, quot nimirum ſunt ir lentis XL, deducantur; relinquentur centum cem millia drachmarum; quæ diuiſa per quin millia ſtaterum, relinquent ſtaterem drachmar XXII. Sed ὁλοσχερῶς hæc dicta ſunt, nō ἀκριβῶς. Di enim non πεντηκοντα Talentaeſſe, ſed περὶ πεντηκοντα. Heſychius: Δραχμὴ χρυσοῦ· ὁλκὴ νομίσματος εἰς λόγον ἀργυρίου δραχμῶν ι. Idem Suidas repeti Drachmam auream ait eſſe non nummum, ſe pondus viginti drachmarum argenti. Sed ea eſt ὁ στατήρ. Nam δραχμὴ χρυσοῦ proprie erat decem drachmarum argenti. Idem: Χρυσοῦς. Πολέμαρχος δυνασθαί φησι τὸν χρυσοῦν πρὸς τὰς Ἀττικὰς δραχμὰς δύο. τὴν δὲ τοῦ χρυσοῦ δραχμὴν, νομίσματος ἀργυρίου δραχμὰς δέκα. Μνᾶν δὲ λέγεσθαι τοὺς πέντε χρυσοῦς. Hic igi-

tur.

tur apertius quam priore loco, ait Drachmam auri valere drachmis decem argenti. Ideò Mina erat decem drachmarum auri, ſtaterum autem quinque, quos vocat πέντε χρυσοῦς. Daricum eundem eſſe cum ſtatere, nemo dubitat; & Harpocratio oſtendit: λέγουσι δέ τινες δύνασθαι τὸν Δαρεικὸν ἀργυρᾶς δραχμὰς ὀκτώ. οἱ τοὺς πέντε Δαρεικοὺς δύνασθαι μνᾶν ἀργυρίου. Et mediocriter peritus cenſuerit legendum δραχμὰς κ', non η'. Quæ ſimilitudo in libris ſcriptis ſit inter κ & η, non eſt monendum. Τρισχίλιοι Δαρεικοὶ Xenophonti ſunt δέκα τάλαντα. Talentum autem 6000 drachmæ. Ergo Δαρεικὸς ſunt 20 drachmæ. Auri enim poteſtas ad argentum decupla erat tam in re nummaria, quam ponderaria. Pollux, quod & ab aliis citatur: Τὸ δὲ χρυσίον, ὅτι τοῦ ἀργύρου δεκαπλάσιον ἦν, σαφῶς ἄν τις ἐκ τοῦ Μενάνδρου Καρχηδονίου μάθοι. προειπὼν γάρ·

Ὅλου ταλάντου χρυσίου ζῇ, παιδίον,
Ἔστιν τηρεῖν· —

ἐπάγει μετὰ ταῦτα περὶ τούτου λέγων

Μακάριος ἐκεῖνος δεκατάλαντον καταφαγών.

Talentum auri, decem talenta vocat. Polybius ſuper fœdere Ætolico: Διδόντες τῶν δέκα μνῶν ἀργυ- χρυσοῦ μνᾶν. quod Liuius vertit: *Dum pro ar-* *cis decem aureus vnus valeret*. vbi τὸ pro ab- *t. Ita loquitur* Plinius. alioquin eſt barbariſ- Vummus aureus valet pro decem drachmis. na igitur auri eſt decem drachmarũ argen- drachmam Anaxandrides Comicus Ἡμι- at; Plautus NVMMVM: Siculi Δημαρί- Neque Nummus abſolute apud Plau- aliter accipiendus. Vt in Pſeudolo co-

Illi

Illi drachmis iſſent miſeri. me r.
Minoris quiſquam nummo, vt ſi

En hîc plus eſt Nummus, quam a
mæ. Nam, vt putamus, quotidiana
erat τετράδραχμον. vt illius apud Athe

— ἀλλὰ διὰ τὰς τέτταρας
Δραχμὰς ἀπέβαλον, φησὶ, τὴν προαίρεσιν

In Aulularia quoque cocus quum dicit
Nummo ſum conductus; plus iam mea
de eſt opus;

ibi quoque Nummus eſt merces coqui d
genteæ drachmæ, aut ἡμιχρύσους, vt Anaxa
vocauit. In Menæchmis porci ſacres numn
ſtinantur. Quod ſi nummi nomine drachm
nummus ſeſtertius intelligeretur, quam r
lum eſſet porculos adultiores, drachma, au
noris venire? Sed apud Ariſtophanem porci ſa
tribus drachmis indicantur:

Εἰς χοιρίδιον δάνεισόν μοι τρεῖς δραχμάς.

Gloſſa apud Suidam: Ἐπὶ τῶν μελλόντων ἀποθνήσκειν, μυεῖσθαι. ἐπεὶ οἱ μυούμενοι χοῖρον ἔθυον. In Perſa:

Quid igitur? ſexcenti nummi quid agunt? quas
turbas danunt?

Sexaginta minas, quot ſcilicet puella vendita fuit,
ſexcentos nummos vocat, hoc eſt ſexcentas drachmas
auri, quod eſt talentum Atticum. Drachma
enim auri eſt decima pars Minæ argenti. In Truculento
ſeruulus, qui vna mina argenti opſonauerat,
quinque autem ad herilem amicam defert, ait
ſeſe de ea mina, qua opſonauerat, partem Herculaneam
reliquarum quinque minarum detraxiſſe
quinque nummos. Pars Herculanea, eſt decuma.
& proinde decuma de quinque minis, ſiue quin-
gentis

genus drachmis, ſunt drachmæ quinquaginta, quas ipſe nummos quinque vocat. Ergo quinque illi nummi ſunt πέντε δραχμαὶ χρυσαῖ, aut πέντε ἡμίχρυσοι. quæ eſt Herculanea pars earum quinque minarum argenti, quas ad meretriculam deferebat, nimirum quinquaginta drachmæ, quas de mina, qua opſonauerat, detraxit. vt quinquaginta drachmis duntaxat opſonauerit; reliquas quinquaginta furatus ſit. Hinc quod in Perſa leno queritur de ſexaginta minis, nummos ſibi detractos duos; intelligendum nimirum de ſex millibus drachmarum viginti drachmas delibatas eſſe. Neque aliam ob cauſſam Trinummo fabulæ nomen factum credas, quam ob τρεῖς δραχμὰς χρυσοῦς, quæ ſunt drachmæ argenti xxx. In Moſtellaria:

Vbi ſunt iſti plagipatidæ, ferritribaces viri,
Iſti, qui trium nummorum cauſſa ſubeunt ſub falas?

Memineris te legere palliatam argumenti Attici. Nihil enim hic Romanum eſt; quod putarunt viri eximie docti, colligentes ex Polybio διώβολον. Atqui διώβολον non ſunt tres aſſes. Sermo eſt igitur de illis militibus Atticæ terræ, quibus drachma in ſtipendium diurnum procedebat: vt menſtruum ſtipendium fuerit triginta drachmarum [argen]ti, quæ ſunt drachmæ auri, ſiue ἡμίχρυσοι, [ho]c eſt nummi Plautini, tres. Thucydides de [Poti]dæatenſibus: Δραχμὴν γὰρ τῆς ἡμέρας ἕκαστος ἐλάμ[βανε]. In extraordinario ſtipendio idem ponit [τοὺς] ὁπλίτας. qui ſane ſunt, qui διδραχμοπλῖται [libr]o quarto, capite altero & vigeſimo, in[quit ..]m quidam milites Comica vernilitate [τριά]κοντα δραχμόπυργοι, à triginta drachmis

mis argenti menſtrui ſtipendii ; c
Plautus indicat, ſubibant. vt dubit
Plautus ab eodem Comico illa c
iſtis Plautinis verſibus de ſtipendio
tis intelligere, eſt toto cælo errare. I
Plauto ætate inferior ſcribit ſæcul
Romano διάϐολον diurnum ſtipendiu
eſt triens denarii : ita vt militi menſtru
dium eſſet drachmæ decem, qui eſt num
tinus. Qui vero hoc putant, non cogitat
mum abſolute poſitum apud Plautum e
mas decem ; argenti autem mentione adi
drachmam. vt in Pſeudolo:

Nimis miſer ſum : nummum nuſquam r
argenti queo.

hoc eſt, drachmam argenti. vt in Epidico:

Locare argenti nemini nummum queo.

In Rudente verò expreſſit:

Nummi octingenti aurei in marſupio infuerú

Ibi ſunt ἡμίχρυσα, & drachmæ auri. *Et in Epidi*
plane ἑλληνικῶς dixit *auream*, hoc eſt drachman
vt Comicus, vnde accepit, χρυσοῦν.

Non meminiſti me aureā ad te adferre natali die?

οὐ μέμνησαι χρυσοῦν σοὶ προσφέρειν ἐμὲ ἐν τοῖς γενε-
θλίοις σοῦ; Nummos enim adferri herilibus filiis
natalibus diebus a ſeruulis, nemo ignorat. Et ali-
quid de hoc more delibatur in Phormione, ſce-
na, *Amicus ſummus meus, & popularis, Geta.* In
Epidico:

Redde igitur, quot minis emit? TH. *Tot. qua-*
draginta minis.

(*Tot.* digito notauit quadraginta, ex Computo,
manuali, quem docet Beda.)

Id

Id adeo argentum ab Daniſta apud Thebas ſumſi fœnore:
Indies, minaque argenti ſingulas, nummis. EP. *Papæ!*

Vnius literulæ commutatione tota ſententia perturbata. Legendum:

In dies, minaque argenti, ſingulis nummis.—

id eſt drachmis auri. Immanis, & inuſitata, ac vere lenonia vſura, quæ in duodecim menſibus conſurgebat ad 14400 drachmas, quæ ſunt CXLIIII minæ. Singulæ enim Minæ in annum reddunt tantum XII drachmas: ac proinde ex XL minis annuæ redeunt CCCCLXXX drachmæ. quæ eſt trigeſima pars huius lenonii fœnoris: vt merito ſeruus exclamauerit, *papæ*. Nam in XII diebus leno lucratur, quod CCCXXXX legitimo fœnore ſperare ius ſinebat. Atque hæc ſatis de nummo Plautino tam argenteo quam aureo. Sed ad σατῆρα, vnde deflеximus, reuertendum. Et errant qui apud Plautum nummum interpretantur σατῆρα. Nam σατὴρ, vt diximus, eſt duplus nummi Plautini. erat enim pondere διδράχμου. nummus autem Plautinus δραχμὴ χρυσοῦ, quod Syracuſanis dicebatur Δημαρεῖον. Στατὴρ, vt diximus, apud veteres Atticos nummus aureus valens drachmis argenti vi-

Nam argenteus σατὴρ, non hoc, ſed τετρα-
nomine vocabatur. Στατὴρ dictus eſt ἀπὸ
quod eſt ponderare; quemadmodum Si-
æis, qui erat ἰσοδυναμῶν τῷ σατῆρι τετρα-
miſiter dictus ab eo verbo, quod He-
, & ponderare ſignificat. Hoc enim
uemadmodum Hebræis Siclus pon-
neæ lancis dicitur, ita etiam σατὴρ

 Atticis,

Atticis, qui aliter Μνᾶ. Pollux: Οἱ δὲ [χρυ
τὴν μνᾶν ἠδύνατο. Dele vocem χρυσοῦς i
virgulis. Planiſſimus ſenſus relinquitur:
τὴν μνᾶν ἠδύνατο, καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἱσταμένοις τὴν μνᾶν
στατῆρα ὀνομάζουσιν. Deſignat enim Μνᾶν du
eſſe. alias enim ῥοπὴν, ſiue lancis mome
pondus; alias νόμισμα ſignificari. & quiden
illis verſibus Eupolidis:

——— ὅτ' ἦν μὲν τοι νεώτερος, κερβύης
Πέντε στατῆρας εἶχε ναὶ μὰ τὸν Δία.
Νῦν δὲ ῥύπτει γε δύο τάλαντα ῥᾳδίως.

In his ſenariis citandis multum hallucinatur
mus vir Budæus, cui vox obreptitia χρυσοῦς i
fuit. Nam tam στατὴρ, quam τάλαντον notione
σῆς habet, hoc eſt, non νομίσματος, ſed pond
Inde πεντεστάτηρον, id eſt πεντάμνουν. Hippocr
Comicus ἐν Ἀργυραταθήκῃ·

Οἷαν γὰρ, οἶμαι, λαικὸς ἄνθρωπος, παχὺς,
Ἀργὸς λάβῃ δίκελλαν, εἰωθὼς τρυφᾶν,
Πενταστάθηρον, πνίγεται τὸ πνεῦμ' ἄνω.

Ita enim caſtigandi hi ſenarii apud Polluce
Ibi πενταστάτηρος δίκελλα eſt πεντάμνους. quod nin
rum, vt ait Pollux, στατὴρ & μνᾶ in re ponderar
ſint idem. Itaque recte apud Heſychium: Τετρα-
στάτηρον, τὴν τετράμνουν. in nummaria immane quar
tum diſcrepant. Sed quod Comicus dixit πεντα-
στάτηρος compoſito verbo, id ſimplici quoque di
cebatur στατίδιος. quod Heſychius interpretatu
πεντάμνουν. quia pondus quoddam dicebatur Στά-
τος. Idem Heſych. Στάτος, σκάφη. ἄλλοι δὲ τὰς πέν-
τε μνᾶς. Τάλαντον autem νομίσματος duplex erat,
τάλαντον χρυσίου, καὶ τάλαντον ἀργυρίου, alterum quidem
τριῶν χρυσῶν, ſexaginta drachmarum argenti. alte-
rum

rum ſexaginta minarum, ſex millium drachmarum argenti. Pollux: Ἠδύνατο δὲ τὸ χρυσοῦν τὸ τάλαντον τρεῖς χρυσοῦς Ἀττικούς, τὸ δὲ τοῦ ἀργυρίου ἑξήκοντα μνᾶς Ἀττικάς. In Etymologico ex veteribus Scholiis Iliados: Ἠδύνατο καὶ τάλαντον χρυσοῦς τρεῖς. Philemo:

—ἢν δύο λάβῃ
Τάλαντα, χρυσοῦς ἓξ ἔχων ἀποίσεται.

Duo talenta ſex aureas drachmas vocat: Nam ἓξ χρυσοῦς dicit, quod alii χρυσοῦς τρεῖς. Addit Grammaticus ex Lexico in Iliadem Homeri: ΤΑΛΑΝΤΑ. τὰ νῦν λεγόμενα παρ' Ἀττικοῖς ἑξακισχίλια. Intelligit Scholia illa breuia Homeri, in quibus hodie ita legitur: Ἰλιάδος ι.

Ἑπτ' ἀπύρους τρίποδας, δέκα δὲ χρυσοῖο τάλαντα.
τοὺς νῦν παρ' Ἀττικοῖς λεγομένους ἑξακισχιλίους στατῆρας. Sane omne talentum Atticum eſt ἑξακισχίλιον. quod ſi aliquod aureum talentum, vt vult ille Scholiaſtes, eſt ſex millium drachmarum, ii fuerint χρυσοῖ trecenti. Sed id ridiculum eſſet, quum decem talenta cum ſeptem tripodibus æneis conferantur, qui nullo modo poſſunt decem talentorum ἑξακισχιλίων æſtimari. In eum locum Homeri Euſtathius non dubitat olim Athenienſibus fuiſſe τάλαντον ἑξακισχιλίων στατήρων. Quod eſt ineptum. Virgilius tamen hunc locum Homeri in animo habens, intellexit de vero talento:

Tripodas geminos, auri duo magna talenta.

—argenti magnum dat ferre talentum.

Alexandrinus Mathematicus τάλαντον non falſo interpretatur Δαρεικόν. Τὸ δὲ παρ' αὐτοῖς τὸν ἴσον ἐδύνατο τῷ μετὰ ταῦτα Δαρεικῷ. σὺν τάλαντον Ἀττικὰς δραχμὰς δύο,

 χάμ-

γράμματα ς' * τετάρτας δηλαδὴ τεσσαρεις * σῶν τάλαντον dixit, quod χρυσοῦ dicendum erat ... τάλαντα ſunt lances ponderariæ, aut libramentanea. χρυσοῦ τάλαντα, eſt νόμισμα. Crebei mentio Magni Talenti apud Plautum, Virgil & Terentium, alios. Et tamen, quod mireris, quam Græci μεγάλου ταλάντου meminerunt. Hoc quam, ſatis mirari non poſſum. Sed antequam de Magno Talento agamus, hoc ad viam præmuniendam dicendum nobis eſt. Numerus aut absolutus eſt, quod Græci vocant ἀπαρτιλογίαν, id ἀπηρτισμένην ψῆφον· aut aliquid ei deeſt, aut ſupereſt. Aliter ἀπηρτισμένος ἀριθμὸς dicitur, quando Millenarii, relictis paucis Centenariis, aut Centenarii neglectis ſummulis excurrentibus, vſurpatur. vt Lyſiæ χίλιοι, pro χίλιοι διακόσιοι. Harpocration in vocibus χίλιοι διακόσιοι. Λυσίας ὃ ἐν τῷ πρὸς ... Κλινίαν, καὶ Ἰσαῖος ἐν τῇ ὑπὲρ Νικίου συνηγορίᾳ τῷ ἀπηρτισμένῳ ἀριθμῷ ἐχρήσατο, χιλίους ἅπαντες. Vulgo vocatur Numerus rotundus. Hoc ſecutus Pollux Talentum Babylonium dixit habere ἑπτακισχιλίας δραχμάς, quum tamen haberet δύο καὶ ἑβδομήκοντα μνᾶς, hoc eſt ἑπτακισχιλίας, καὶ διακοσίας δραχμάς. Ælianus ποικιλ. ά. κβ'. Talentum & Mina ſunt *numerus*, & collectio pecuniæ, non ſpecies nummi. Quæ igitur conſtabant numero, non ſpecie, eorum ſumma nunc integra præſtabatur, nunc maior, nunc minor. Quod enim Talentum non ſemper eodem numero daretur, fidem fecerint verba Liuii in fœdere Antiochi: *Talentum ne minus pondo octoginta, Romanis ponderibus pendat. Si eadem ſumma Talentum ſemper fungeretur, non opus erat præſtituere modum illius.* M. Seneca *Controuerſia*

trouerſia v. lib. x: *Aſinius, qui bellum cum omnibus Atticis gerebat, quum donaret illi Cæſar talentum, in quo* XXIIII *ſeſtertia ſunt Athenienſium more, ἢ πρόσθες, φησὶν, ἢ ἄφελε, ἵνα μὴ Ἀττικὸν ᾖ.* Quia Talentum Atticum erat præciſe VI millium; Aſinius autem Atticos ita oderat, vt nihil, quod Atticum morem referret, amare poſſet, iubebat Talento Attico aliquid addi, aut ei aliquid detrahi. Et tamen ſemper vocabatur Talentum, ſiue quid illi deeſſet, ſiue acceſſiſſet. Omnino quod proxime aberat a iuſto modo Talenti, aut Minæ, ſiue plus, ſiue minus eſset, hoc ex illa inæqualitate non amittebat appellationem Talenti aut Minæ, perinde ac ſi iuſtus eius modus fuiſset. vt in illo loco Lyſiæ alibi à nobis producto ὑπὲρ τῶν Ἀριστοφάνους χρημάτων, viginti talenta, decem millia drachmarum, quinque millia ſtaterum, quæ ſunt drachmarum ducenta triginta millia, dicuntur eſse περὶ τετταράκοντα τάλαντα, circiter quadraginta talenta; cum ſint tantum talenta XXXVIII, drachmæ bis mille. Parua item ſumma, quæ ſupra modum iuſtum excurrit, non magis extinguit nomen librarum, quam illa longe maior, quæ deeſt, impedit, quo minus talenta quadraginta dicantur, in quibus trigeſimonono abſoluendo deſunt duo trientes, quæ ſunt drachmarum quatuor millia. vt ad Demoſthenem κατ' Ἀφόβου, centeſima vſura, redit ex Minis LXXX, in annis duodecim, ea ſi[…]um forte dicitur redigi ad Talenta tria. Centum minarum LXXX in annis duodecim […]ra minarum […] quibus adde 8000 drachmæ 11520. Fiunt drachmæ 19520. quæ […]m LXXX. & præterea excurrentes […] tria ſolida,

 drachmæ

drachmæ mille quingentæ vigi... eloquentiæ alibi ait xxx minarum ... octo annis æquari ſorti. Sors ſunt ... Vſura octo annorum 2880. Deſunt ... Apud Anaſtaſium 780. Talenta ſedecim ... libræ mille trecentæ. Libræ, in quas ... LXXII argentei, de quibus intelligit An... talenta XVI, ſiue argenteos 96000. diſtri... libras $1333\frac{1}{3}$. Excurrunt libræ $33\frac{1}{3}$. La... Elagabalo: *Numquam cenauit minus ... ſtertiis, hoc eſt argenti libris trecentis.* Ce... ſtertia denarii 25000. trecentæ libræ 252... currunt 200 denarii. Anaſtaſius: Talent... cim, quæ fiunt libræ mille trecentæ. XVI ... ſunt 96000 drachmæ. diuiſa per 1300 dant ... 74 drachmarum fere. Atqui 72 tantum ... marum fuit Libra ſeneſcentis Imperii, *de q...* telligit. Denique τὸ παρ᾽ ἧττον, aut παρ᾽ μᾶλλον ... non aufert, minuit, auget, aut mutat *appell...* nes ſummarum maximarum. Στατὴς, vt p... ante vidimus, eſt drachmarum xx, & proinde o... lorum cxx. quorum ſexta pars xx *oboli*. At q... dem apud Cratetem Comicum in Lamia, *din...* dium ſextæ partis τοῦ στατῆρος, ſunt *octo* oboli. i... vt ſexta pars ſint oboli xvi. & proinde στατὴρ ... tantum xvi, non xx drachmarum. *Pollux:* Οἱ ... δὴ ὀκτὼ ὀβολοὶ, ἡμίεκτον ὀνομάζονται, ὡς φησὶν ἐν Λαμίᾳ Κράτης·

Ἡμίεκτον ἐστὶ χρυσοῦ. μανθάνεις; ὀκτὼ ὀβολοί.

Ille qui apud Comicum hoc dicit, xvi *drachmas* argenti in manu habebat, quas στατῆρα vocauit, quia quatuor tantum drachmis abeſt à Statere. propterea vt ἐλοχερῶς, non ἀπηρτισμένως xvi drach-

mas

mas vocauit Statetem, ita octo obolos dimidium ſextæ partis Stateris eſſe dixit, vt ſolebat fieri in ſummis, quæ propius abeſſent a iuſto modo Talenti, Minæ, Stateris; aut exiguo illum excederent. Errat enim Pollux, qui octo obolos putet eſſe τὸ ἡμίεκτον τοῦ στατῆρος. Hoc enim ex occaſione, non ex vſu, pronunciatum eſt. Poſſem non paucos locos ex Demoſthene adducere, in quibus Talenta vocantur, quæ nunc iuſto maiora, nunc minora ſunt. In vetuſtiſſimo teſtamento Cretenſi non ſemel διακόσιαι δραχμαὶ dicuntur, quæ antea dicebantur διακόσιαι δίκα. Polybius interpretatur τὸ ἡμιασσάριον, τὸ τέταρτον ὀβολοῦ. quum ἡμιασσάριον ſit ἡμιόλιον χαλκοῦ, at τέταρτον ὀβολοῦ τὸ δίχαλκον. Sidonius Epiſtola XXIIII libri IIII. *Cauta centeſima eſt fœneratori, quæ per biluſtre producta tempus modum ſortis ad duplam adduxit.* Octennio dicit centeſimam vſuram ſorti æquari, quum tamen adhuc quatuor menſes deſiderentur. Qui *biluſtre tempus* interpretantur decennium, quantum eos decipi neceſſe ſit, nemo non videt. Nam Luſtrum Latini nunc quadriennium Iulianum, nunc vetus Romanorum quinquennium intelligunt. Luſtrum enim eſt περίοδος temporis quantilibet. In libro Moſis, Numerorum 3, 39 capita cenſentur 22000, ...uæ tamen erant 22300. Sic Romæ XXX tribus di...bantur, quæ tamen erant XXXV. Sic LXX Inter...tes vocamus, quos dicunt LXXII fuiſſe. Sic de... ...e ἐν Τακτικοῖς, Πεντακοσιάρχης dicitur, id eſt Præ... quingentorum militum, qui tamen erant ...enti duodecim. Res igitur quæ conſtant ..., pondere, & menſurâ, triplici modo vſur... aut κατ' ἀπερπλογίαν, aut κατὰ τὸ μᾶλλον, aut κατ'

κατὰ τὸ ἦττον. Iuſtus modus, ſecundum .. ἀκριβολογία, vocatur νόμισμα. vt in .. νόμισμα τοῦ ἀργυρίου: in ponderibus, νόμισ.. in menſuris, νόμισμα τοῦ μέτρου. Suidas: Χοῦς γὰρ δύο ξέσαι. Χοεὺς δὲ ἕξ. Ariſtophanes:

Εἴ τις κάπηλος, ἢ καπηλὶς, τοῦ χοὸς,

Ἢ τῶν κοτυλῶν τὸ νόμισμα διαλυμαίνεται.

Nam νόμισμα eſt quicquid in vſu politum .. ſtophanes Νεφέλαις·

——— σχῶμεν γὰρ θεοὺς

Ἡμῖν νόμισμ' οὐκ ἔστι.——

Hinc apud Philoſtratum: δραχμὴν εἰς Τιβ.. νομισμένην. hoc eſt εἰκόνι Τιβερίου κεχαραγμένην cap. XI. de vita Apollonii. Quod igitur m.. non excedebat, id commodum vocabatur. .. modum talentum, commodum pondus, com.. da amphora. Plautus Aſinaria:

Viginti argenti commodas minas, huius ..
dem matri.

In Mercatore:

PE. *Numquam edepol me vincet hodie.* CH. *Com..*
modis poſcit, pater.

In Rudente:

Talentum argenti commodum magnum inera..
in crumena.

Auctor priſcus in fine Notitiæ Imperii: *Commoda auctoritatis priſca moneta.* Vitruuius libro IIII. cap. II. *Sub tectis, ſi maiora ſpatia ſunt, columen in ſummo faſtigio culminis, vnde & columna dicuntur, & tranſtra, & capreoli. Si commoda, columen, & canterii prominentes ad extremam ſuggrundationem.* Hic commodum, quod iuſtum modum habet. Sic Lucilio .. millia commoda, id

eſt

Digitized by Google

ad iuſta, quibus nihil deeſt, nihil ſupereſt.

Millia porro bis quina octoginta videbis
Commoda de Capua. —

Nam ingens ſumma, tametſi aliquid ei deeſſet,
non tamen nomen amittebat. Ideo ſolida dice-
batur. vt Horatius:

Vt decies ſolidum exorberet. —

Herodoto ἀπετὴς dicitur libro IIII, 157: Ἑξα-
κοσίας ἀμφορέας ἀπετέας χωρέει τὸ ἐν Σκύθῃσι χαλκήιον:
Sexcentas amphoras commodas capit Ahenum,
quod in vſu eſt Scythis. Male excuſum eſt ἀπε-
τίως. Idem: Τεσσέρων ἀπετέων δακτύλων: Quatuor
digitum commodorum. Itaque Heſychius ἀπε-
τέως interpretatur ἀρτίως. id eſt, integre, vbi nihil
deeſt ſummæ, iuxta mentem Herodoti. vbi vide-
tur legiſſe ἀπετέως. quod eſt vetuſtum mendum.
Nam ſi ἀπετέας δακτύλους dixit, quid ni & ἀπετέας
ἀμφορέας? Hoc idem ſignificat δίκαιον. Herodotus:
Αἱ δὲ ἑκατὸν ὀργυιαὶ δίκαιαι εἰσὶ στάδιον ἑξάπλεθρον: *Cen-*
tum autem vlnæ commodæ ſtadium ſex iugerum
faciunt. quomodo apud Ciceronem iuſta itinera.
Apud Herodotum idem eſt μέτριον modicum.
Nam libro primo: Ὁ δὲ βασιλήιος πῆχυς τοῦ μετρίου ἐστὶ
πήχεος μέζων τρισὶ δακτύλοισι: *Cubitus regius mo-*
dico cubito (ſiue commodo) *maior eſt tribus digitis.*
de quas commodas Minas vocat Plautus non
el, eas modicas alibi dicit. In Pſeudolo:

At me modicis multauit minis.

dica amphora, id eſt commoda. Plautus:
us hæc ſitit. quantillum ſitit? modica eſt.
quadrantal capit.
odicam amphoram intelligit iuſtam,
ſextarios capit. vt contra quinqua-
genariam

genatiam Cato dicit, quæ qui ... Vitruuius 1, 1. *Ordinatio eſt modica* ... *operis commoditas*. tam τὸ commod... modica ab eadem origine pendet. ... εἶναι vocat, quod Plautus modicam am... modicum quadrantal.

——μέτρον γὰρ ἔχω μελινδέος ὅ...

Οὔτε τι γὰρ νήφω, οὔτε λίην μεθύω.

Quemadmodum quod τὸ μέτριον exced... ὑπέρμετρον, ita quod ei abeſt, vocabatu... Harpocratio: Δείμετρον, τὸ ἐλλεῖπον ἀπὸ τοῦ ... πληθέντος. Δείναρχος ἐν τῇ Καλλισθένους ... Idem enim τὸ σύμμετρον, quod μέτριον. In ... λόχος. ἔνιοι μὲν τὸ σύστημα τὸ ἐξ ἀνδρῶν ῑϛ. οἱ δὲ ... δρῶν ιβ΄. οἱ δὲ τὸ ἀπὸ ιϛ΄ ἀνδρῶν πλῆθος. ὃ καὶ τέλε... καὶ σύμμετρον. Igitur σύμμετρον & τέλειον idem, cu... deeſt, neque excedit. Quod autem præter ... menſuram eſt, illud eſt aut κατὰ τὸ μᾶλλον, au... ἧττον; quum plus, aut quum minus iuſto eſt. Q... plus eſt, hoc Græci vocant ἁδρόν. vt ἁδρὸς μ... qui excedit ordinarium. Ælianus apud Suid... Τινὰς παραλαβὼν ἁδρῷ μισθῷ ἐς Βυζάντιον ἐλθεῖν πε... Pollux dixit ἔναδρον. vt quum ſcribit: Λέγει δὲ ... Κραπάταλον, [hoc eſt τετράδραχμον] εἶναι ἔναδρον δ... χμιαν. Aliter dicebant παχύ. vt παχεῖα δραχμή, qu... cunque excederet Atticam drachmam. qualis ... Æginetica; quæ ad Atticam erat, vt decem ad ſe... & Achiua, dupla ad Atticam. Pollux: Ἀλλὰ μὴν ... τὴν μὲν Αἰγιναίαν δραχμὴν μείζω τῆς Ἀττικῆς. ... λις Ἀττικὰς ἴσχυεν, ἣν οἱ Ἀθηναῖοι παχεῖαν δραχμὴν ἐκά-λουν, μίσει τῆς Αἰγινητῶν Αἰγιναίαν καλεῖν μὴ θέλοντες. Heſychius: Παχεῖα δραχμή. τὸ δίδραχμον. Ἀχαιοί. Quomodo Latine hæc ſumma dici poſſit, quæ

modum

modum excedit, nondũ comminiſci potuit. Quod autem minus eſt, quam iuſtus modus, id βραχὺ vocabant. vnde βραχὺ τάλαντον. Auctor Etymologici, ex quodam probato commentario in Homerum: Εἰς τὸ Λεξικὸν τῆς Ἰλιάδος·

Ἐπ' ἀπύρους τρίποδας, δέκα δὲ χρυσοῖο τάλαντα.

Εἰ γὰρ δεῖ τὸ τάλαντον τῶν Ἑλλήνων δοῦναι, βραχύ τι τὸ τάλαντον τοῦ χρυσοῦ ἦν παρ' αὐτοῖς, ὡς ὁ Δίφιλος ἐν ἀργύρῳ, βραχύ τι τάλαντον φησί. Hunc morem loquendi ſecutus Perſius curtum centuſſem dixit, cui aliquid deeſt, & aliquot aſſibus deficitur. Sic Xenophon ἀναβάσ. ζ. 248. 31. Μικρόν τι τάλαντον dixit, non aliquem modum Talenti definitum; ſed Talentum, cui aliquid deeſt. Non enim adieciſſet τί. Ἀργύριον μὲν οὐκ ἔχω, ἀλλ' ἢ μικρόν τι, καὶ τοῦτό σοι δίδωμι, τάλαντον. In Talmud legimus טֹפַח שׂוֹחֵק *palmus ludens*, id eſt non exactus, cui aliquid deeſt, aut ſupereſt, & ὁλοσχερέστερον, quam ἀκριβέστερον dictus eſt. contra טֹפַח עָצֵב *palmus moroſus*; vel *anxius*, id eſt ἀκριβὴς, cui nihil deeſt, nihil ſupereſt. Sic Hipponax, vt putamus, σατῆρας τοῦ ἑτέρου τοίχου dixit, qui appenſi in ſtatera non æquilibrium faciunt, ſed ſubſidunt, & lancem peſſum dant. Hoc enim eſt peſſumdare in re ponderaria, quum pondus lancem grauat. Ponam Epigramma Hipponactis, quã[...]m lacerum:

[...]ἐμοὶ γὰρ οὐκ ἔδωκας οὔτέ πω χλαῖναν
[...]σεῖαν ἐν χειμῶνι φάρμακον ῥίγεος,
[...]τ' ἀσκέρῃσι τοὺς πόδας δασείῃσι
[...]ψας, ὥς μή μοι χίμετλα γίγνηται.
* * *

Ἑρμῆ Μαιάδος ὁ Κυλλήνιε

Δὸς χλαῖναν Ἱππώνακτι. καὶ
Καὶ βαμβακίζω.
Δὸς χλαῖναν Ἱππώνακτι, καὶ κυπασσίν
Καὶ συμβάλικα, κἀσκέρια, καὶ χρυσοῦ
Στατῆρας ἑξήκοντα θἀτέρου τοίχου.

Στατῆρας τοῦ ἑτέρου τοίχου fortaſſe dixit τοὺς Gallice *trebuchans*, qui lancem in altera appenſi inclinant, translatione a nauibu ἕτερον τοῖχον procumbunt, prout læua, ſiue vt Catullus loquitur, ſpirat aura. Hoc Po citur τοιχίζειν, neque analogia prohibet χεῖν dicere. Iuvenalis Satyra XII. dixit e Al *latus*. Gloſſæ: *Latus dabat nauis*, id eſt, ἐ Virgilius:

——— *tum prora auertit, & vndis*
Dat latus.

His ita demonſtratis, nunc videndum q fuerit Talentum magnum. Nam *magni* qui mentio eſt ſemel apud Terentium, & non ſe apud Plautum. Id autem non κατὰ τὸ μᾶλλον dictu neque arbitrarium aut fortuitum eius, ſed iuſtu aliquem modum fuiſſe, vt Horatio *ſolidum*, man feſtum eſt ex Plauti Rudente:

Talentum argenti commodum magnum inera
in crumena.

Sane quia *commodum* vocat, aliquem certum *eius* modum fuiſſe oportet. Quærendum *igitur* quis modus fuerit, & quot drachmarum. In eadem fabula piſcatori offeruntur a lenone mille *centum* nummi. quibus ille ſpretis magnum talentum poſtulat ſibi dari. Mille centum nummi *Plautini*, vt ſupra demonſtratum eſt, ſunt *vndecim* millia drach-

Digitized by Google

drachmarum. centenos a... os nummos hic deſiderari conſtat, vt talentum magnum conficiatur, quia poſt mille ſpretos centum additi ſunt. Talentum igitur commodum magnum fuerit duodecim millium drachmarum, duplum ad Talentum Atticum, quod erat 6000 drachmarum Atticarum. At drachmæ Atticæ dupla erat Achaïca, quæ vocabatur παχεῖα, vt ſupra vidimus. Erat ergo Talentum magnum ſex millium drachmarum Achaïcarum. Et quia drachmæ illæ παχεῖαι vocabantur, ideo hoc Talentum τάλαντον παχὺ dictum eſſe videtur. quod penuria librorum, nuſpiam legimus; quum tamen neceſſe ſit, vt ſi quædam Mina ſit παχεῖα, ſit etiam Talentum παχὺ, quod ex 60 aut 120 eiuſmodi minis conſtet. item ἁδρὸν, quemadmodum erat ἑνάδραχμος, aut ἁδραὶ δραχμαί. Nam μέγα τάλαντον, certum eſt numquam nominatum fuiſſe vllum apud Græcos, neque μικρόν. Quodſi & μέγα & μικρὸν τάλαντον aliquod fuiſſet, id a Latinis maius & minus, non autem magnum & paruum talentum dici debuiſſe. Priſcianus magnum Talentum a Liuio definiri ſcribit id, quod LXXX librarum eſſet, quum tamen magni Talenti mentio nulla fiat in verbis Liuii. Idem quoque
mentio nulla fiat in verbis Liuii. Idem quoque
...rammaticus maiores nugas agit, quum ſcribit
...: *Et eſt ſciendum, quod ſecundum Liuii compu-*
...onem, centum minæ Atticæ, quarum ſingulæ ſe-
...inta quinque drachmas habent, faciunt ta-
...magnum. Nam minus ſexaginta habet, ſe-
... Dardanum. Dardanum enim, aut ipſum
...um vllum talentum fuiſse ſeptuaginta
minarum putaſse, idque maius talentum
...pterea quod aliud eſset, quod minus diceretur,

ceretur, ineptum eſse cenſemus, quu ſec
tum apud Atticos nullum fuerit; ſep
enſes, quorum talentum fuit ciſt
quingentarum drachmarum, ſiue Euboïcu
vt ſcribit Feſtus. Quare Euboïcu
quod maius erat Attico mille quinge
mis, magnum dici debeat potius, quar
cum, quod quatuor millibus drachm
cum ſuperabat, equidem non video.
tur de magno & paruo talento dixit l
non maioris ponderis apud nos eſſe del
quod poſtea eum ſecuti ſomniarunt vi
ſimi. Nam quod ἁδρὸν ἢ παχὺ a Græc.
fuit, id magnum vocant Plautus, & T
Sed non ideo conſequens eſt, vllum talent
uum dici. Citat Priſcianus ex decimo l
rum ad Nouatum: *Viginti quatuor ſeſte*
eſt Talentum Atticum paruum. Vltima
dita eſt a Priſciano. Nullum enim vmqua
uum talentum fuit. Georgius Agricola P
num voluit ſuperare commento, quum tale
maius dicat fuiſse LXXX minarum, minus a
ſexaginta. Quæ facile confutantur iis quæ
ex Plauto adduximus; quibus manifeſto der
ſtratur Talentum magnum fuiſse drachma
duodecies mille, ſiue minarum centum vig.
Grammaticorum commenta ſunt magnum
lentum, paruum Talentum, & apud *Iſidorum*
nus, medium, ſummum. quæ ſunt ineptiſſima.
iuriſconſultiſſimus, & apprime eruditus *dupl*
genus aſſium commini-ſcitur, graues & leue
quum tamen neque grauium neque leuium a
ſium apud vllum veterem ſcriptorem mentio ex

tet

Digitized by Google

nt. Et ſi eiuſmodi vlli aſſes fuiſſent, ii grattiores, & leuiores, non graues & leues dicendi eſſent. Quemadmodum enim ex eo, quod Talenti magni mentio fit apud Plautum & Terentium, ἐκ τῆς σφῆς η hariolati ſunt eſſe aliquod paruum talentum: ita iſte doctiſſimus vir ex eo quod Liuius ſemper meminit grauis æris, putauit aſſes quoſdam fuiſſe, qui dicerentur leuiores. quum tamen graue æs, vt & pueri ſciunt, opponatur non ſignaro. Graue æs eſt τὸ ἐν σταθμῷ· aſſes autem æs ἐν νομίσματι. Sed quid faciemus illo loco ex Moſtellaria, vbi duo talenta magna æquantur quadraginta & octaginta minis: quæ ſunt cxx minæ, vt diximus. Nam de ædibus, quas filium præſtinaſſe ſeruulus apud ſenem fingit, ita legimus:

——quid eas quanti deſtinat?
TR. *Talentis magnis totidem quot ego & tu ſumus.*
Sed arraboni has dedit quadraginta minas.
Scena *Perii hercle:* . . . . . .
TH. *Minas tibi octaginta argenti debeo.*

Et poſt aliquot verſus:

Tu cane quadraginta accepiſſe hinc te neges.

Hic duo magna talenta ſunt cxx minarum: & proinde vnum talentum magnum ſexaginta minarum. quod eſt talentum ordinarium. Quomodo ergo in Rudente talentum magnum eſt maius decim millibus drachmarum, hic vero eſt tan… ſex millium drachmarum? quod tamen Agri… vocat talentum minus. Sane hic talentum … um nihil aliud eſt, quam talentum commo… integrum, ſolidum, ordinarium. In Cur…

Alias

Alias me poſcit pro illa trigi[nta minas]
Alias talentum magnum.

nimirum quia triginta minæ eſt dim
magni. Sed in Rudente talentum
tot drachmarum, quot duo hæc ta
ſunt hæc:

LA. *Mille dabo nummos.* GR. *ſomni.*
addo. abi. GR. *igitur audi.*
Si hercle abiero hinc, hic non ero. LA
tum & mille? GR. *dormis.*
LA. *Eloquere hercle quantum poſtule*
nihil inultus addas,
Talentum magnum. non poteſt triobo
abeſſe.

Poſtulat aliquid addi vndecim millibus di
rum ad talentum magnum abſoluendum.
aliud præter centum nummos, vt proxim
rat? Ergo talentum magnum in Moſtellaria
minarum, in Rudente cxx. Quid hic dic
Expecto, qui nodum hunc ſoluat, quandoq
nos hic hæremus.

Libra eo loco Romanis fuit, quo Mina Gr
qui maiorem, vt ipſi loquebantur, ὀλκὴν νομί
τα non habuerunt. Nam talentum maior
dem ſumma eſt, ſed ex minis præciſe conſta
Vnde Seneca minam Atticam libram vocauit,
bro x Epiſtolarum ad Nouatum, citante Priſc
no: *Viginti quatuor ſeſtertia, id eſt Talentum A*
ticum [*paruum.*] *Viginti quatuor enim ſeſtert*
ſexaginta libras habent. Liuius quoque min
Atticas *pondo*, id eſt libras, vocat. *Talentum n*
minus pondo octoginta, Romanis ponderibus, pendat.
Intelligit enim LXXX minas veteres Atticas, quæ
talentum

talentum commodum conſtituunt drachmarum ſex millium. Vetus enim mina Attica ante Solonem, vt vulgo notum eſt, erat LXXV drachmarum. Apud Plutarchum enim perperam excuſum eſt ἑβδομήκοντα βιῶν, pro ἑβδομήκοντα πέντε· procliui lapſu OB′ in OΓ′. Poſtea Solon quum σεισάχθειαν induceret, minam centum drachmarum conſtituit lege lata, qua drachmæ pondus ſolido quadrante imminuit: contracto pondere a LXXVIII ſpeltis ad LXIIII. Ita factum, vt idem pondus eſſet nouæ minæ centum drachmarum, quod antea veteris fuerat, quum eſſet LXXV drachmarum. Tamen Talento ſemper imputatæ ſunt octaginta veteres minæ; quemadmodum Romæ, poſtquam denarius ſexdecim aſſium æſtimatus fuit, in ſtipendio militari deni aſſes in denarium numerabantur. Hinc Appianus Bellorum Ciuilium lib. II. in fine ſcribit Cæſarem ſingulis de populo Minam Atticam donaſſe; quod de eadem re Plutarchus loquens in Bruto, & in Antonio δραχμὰς ἑβδομήκοντα πέντε dixit; & Suetonius in Cæſare *ſeſtertia trecenta*, id eſt denarios ſeptuaginta quinque, quot drachmas ponit Plutarchus. Romani autem in fœdere Antiochi Talentum pendi nolunt vſitatis ponderibus Atticorum, hoc eſt LXXX minis, quarum ſingulæ ſunt LXXV drachmarum Solonis, ſed ponderibus illis, quibus Romana Libra pendi ſolet. Quæ ſit illa Libra Romana, videndum, & quantum ab Attica differat. Libram Italicam eandem eſſe cum Romana, maior pars doctorum hominum cenſet, & vtriuſque præterea pondus diuerſum. Vtrumque falſum eſſe demonſtrabimus. Libram Romanam ab Italica non pondus,

dus, ſed argenteorum nummor... ſtinguit. Argenteus enim numm... denarius eſt, Atticorum drachma. denarii vnciam Romanam conſti drachmæ vnciam Italicam: quum rum vnciarum eadem poteſtas, atque dus ſit. Si igitur certo deprehende diſcrimen denarii & drachmæ, vtri pondus exploratum haberemus. aut nobis de pondere denarii, de libræ mo non poſſet. quod inueſtigandum eſt. negamus eandem fuiſſe libram Rom Italica. Ponderatores pigmentarii, aro medici Græculi propriam libram habu chmarum nonaginta ſex, quam Priſcia Libram, ſiue Minam, Græcam, nunc Ital cat, non vtique Romanam. quomodo e mana fuerit, quam Græci medici in Itali lerunt? Alioqui ſi Romanam intellexit Minam vocaſſet, neque ſtatim a Libra R diſtinxiſſet, vt facit, neque ei drachmas ex rum inſtituto, ſed denarios, attribuiſſet; nummus Populi Romani Quiritium. Re itaque Fauinus medicus initio Carmini quum propoſuiſſet de medicorum ponde ſcribere, vbi ad huius Libræ mentionem pert eam medicam vocat.

Accipe præterea, patrio quam nomine Graij
Mnam vocitant, noſtrique Minam di...
priores.
Centum hæ ſunt drachmæ. quod ſi decerpſ...
illis
Quattuor, efficies hanc noſtram denique libra...

Noſtra

Noſtram libram: hoc eſt, medicam, ſiue, vt ipſe vocauit antea, Pæoniam. Ita enim exorſus eſt:

Pondera Pæoniis veterum memorata libellis
Noſſe iuuat.

Toto cælo errant, qui Romanam libram intelligunt, inuito ſcriptore ipſo. Meminiſſe ſaltem debebant, ex drachmis eam conſtitui, non ex denariis. Delibatis enim de centum drachmis quatuor, vel, quod idem eſt, ſextulis tribus, factam ait eſſe hanc libram medicam, propter duodenarium numerum ſcilicet, cuius commoditas prælata eſt centenario, quod plures, quam ille, diuiſiones capiat. Iccirco pulchre hanc Italicam Minam ab Attica diſtinguit ἀνώνυμος Nicandri interpres: Ἡ Ἰταλικὴ μνᾶ λίτρων μίαν ἥμισυ· ἡ δὲ Ἀττικὴ ϛάγια τρία. Italica Mina eſt vnius libræ, id eſt LXIIII drachmarum, & dimidiæ. quæ fiunt XCVI drachmæ. præter has XCVI, tria ϛάγια addita, hoc eſt ſextulæ tres, vel drachmæ quatuor, conſtituunt Atticam centum drachmarum. Hero: Τῇ δὲ Ἀττικῇ μνᾷ πρὸς τὸ Ἰταλικὸν νόμισμα χρυσέον. ἰσοδύναμος γάρ ἐστι, καὶ ἰσοϛάσιος τῇ Ἰταλικῇ μνᾷ. στατήρων γάρ ἐστι κε. ἡ δὲ Ἰταλικὴ λίτρα στατήρων κδ΄. Attica mina, inquit, eſt viginti-quinque ſtaterum, vel τετραδράχμων: ergo centum drachmarum. Italica autem XXIIII: ideoque XCVI. butitur nomine Minæ Italicæ, pro Libra. Idem ro: Γίνεται τὸ τάλαντον λιτρῶν ξβ΄ ∠΄΄. ἐν νομίσματι. eſt: *Talentum nummarium eſt librarum*

Diuiſis drachmis VI. M, quot talentum iunt, per LX.S, habebis XCVI drachmas in li-ed ἰσοϛάσιοι, vt ipſe vult, non erunt Attica, ſiquidem altera quatuor drachmis præ-vt docet Cleopatras: Ἡ Ἀττικὴ μνᾶ ἔχει ἐγχίας

οὐγκίας ιβ' s. Z' ϛ. Attica Mina hab
drachmas c. Galenus : Ἡ ἐξ οὐγκιῶν λίτρα
πρὸς ταῖς ἑξήκοντα . Dioſcorides :
οὐγκίας ιβ, δραχμὰς ϟϛ. Scribunt me
ritibus. *Medici* enim, vt teſtatur Pli
quum de drachma loquitur, *fere*
tione vtuntur. Item Celſus medicus
Natalem : *Græci medici pondera me*
ad drachmam redigunt. Igitur mere
hæc libra, neque Græcorum, neque
propria; ſed communis vtriſque, i
vocata, in Græcia Ἰταλική, vel Πτολεμ
dem Alexandriæ medicis, ſeplaſiariis
in vſu eſſet: neque magis Romanorum
Italica dicta; quam Græcorum, quo
Alexandrinorum, quod Ptolemaïca.
Libra ab auctoribus Græcis ſemper Ἰτ
quam Ῥωμαϊκὴ vocatur. Quæ ſit igitu
videndum. Plinius ſcribit libro XXXI
Miſcuit denario Triumvir Antonius fer
e pondere ſubtrahunt, quum ſit iuſtum
e libris ſignari. En octageni quaterni
libram. quod confirmatur Epiſtola Ce
talem, in qua palam, ac nullis ambagibus
octaginta quatuor denarios in libram i
Lampridius Elagabalo : *Idem numqua*
centum ſeſtertiis cenauit; hoc eſt, *argenti l*
ginta. Sine vllo dubio legendum *libris t*
Dictum eſt ὁλοσχερῶς. Non enim trecen
commodis ad vnguem reſpondent centum
tia, ſi diuidantur per LXXXIIII. ſed deeru
duæ, denarii XXXII. Tamen hæc verba Lat
de libra LXXXIIII denariorum agunt, quan

Digitized by Google

trecentæ pauxillo excedunt ſeſtertia centum: hoc eſt denarium millia viginti quinque. quum trecentæ libræ Romanæ ducentis denariis maiores ſint ſeſtertiis centum. Neque vero nouum eſt *triginta* pro *trecentis* legi. Idem etiam error in Liuii codicibus hæſit lib. XXXIII: *Tulit in triumpho argenti denarios triginta, quatuor millia, & quingentos quinquaginta.* Quis tam exiguam ſummam in triumpho latam credat; & non videat legendũ *argenti denarium trecenta quatuor millia?* Hoc, vt ſuperius oſtendimus, quum de Talento diſputaremus, Græci vocant βραχὺ, quum παρὰ μικρὸν ſumma concipitur, hoc eſt ὁλοσχερῶς, καὶ οὐκ ἀκριβῶς. Plinius libro XII, cap. XIIII. de ture: *Etiamnum tamen inueniuntur guttæ, quæ tertiam partem Minæ, hoc eſt* XXIIX *denarium pondus æquent.* Græcus auctor, vnde Plinius hæc exſcribebat, Μνᾶν dixerat, quod Plinius retinuit, ſed tamen ad pondus Romanæ libræ accommodauit; vt vna opera & libram Romanam octaginta quaternum denarium, & eiuſdem ponderis fere cum Attica mina fuiſſe nos doceret. Nam tertia LXXXIIII denarium, ſunt XXIIX denarii; & eadem tertia pars centum drachmarum Atticarum, de quibus agebat ſcriptor, vnde Plinius ea hauſit, ſunt drachmæ triginta tres, ſcripulus vnus. Tantum igitur pendebant centum drachmæ Atticæ, quantum denarii Romani LXXXIIII. Dixi, fere: quia diſcrimen eſt quatuor drachmarum inter Atticam minam, & Romanam libram, quæ pondere eadem eſt cum Attica, diſtributione autem diuerſa, quatenus XCVI drachmæ in libram Italicam impendũtur, LXXXIIII denarii in Romanam. In loco Plinii, quem proxime

Digitized by Google

proxime adduximus, duorum vete
alter xxix habebat, vnde xxix fe
xxviii, qui confirmat emendatio
In eo tamen multum æſtuant duo ſu
dæus, & Agricola: qui vt aliqua h
rent, ridicula commenti ſunt, quæ
neque confutabo. His animaduerſis
roſum rationem denarii ad drachma
dere ex verbis Liuii lib. xxxiiii. *Sig*
ta quatuor millia fuere Atticorum. T
vocant. Trium fere denariorum in ſin
eſt pondus. τὸ FERE non ad denario
ſed ad quatuor drachmarum excurr
mam ſcrupulariam pertinent. *Si enim*
tii ad drachmam eſſet, vt xxxii ad xxi
ſe Tetradrachmum æquale eſſet tribu
Sed illud FERE oſtendit rationem pra
fuiſſe, vt ſane non eſt, inter LXXXIIII, &
que ratio denarii ad drachmam fuit,
xxxii. Nam quater xxv, ſunt centum;
fiunt xcvi. vt paruum diſcrimen ſit in
drachmum, & tres denarios. Cleopatr
tionem fuiſſe vt v ad IIII. itaque ter v
& quater IIII erunt xvi. quæ ratio eſt
quam ſuperior. Sed non reſpondet ei qua
tuor ad tria. Nam aliud eſt quinque ad
aliud quatuor ad tria. Ex his, *quæ dem*
ſunt, primi denarii Romani pondus ad dra
Atticam fuit fere vt 82 gra*norum ad 64*. N
ticæ drachmæ pondus fuit σιταρίων ξδ', quo
Iulius argenteus Pontificius, *aut Regalis*
lianus, aut ſcutatus Solatus Francicus. Se
modi denarii tam graues, de qui*bus iam eg*

by Google

nulli extant hodie, qui ſcutatum Solatum, aut ...
lium Romanum ſuperent XVIII granis, ſiue ...
...pios. Sed extant multi, qui 72 granis pendent, ...
pite Vrbis Romæ ſignati, & nota Denarii X. Qu...
li drachma penderet 63 tantum grana, octo ta...
...runt æquales ſeptem denariis 72 granorum po...
...deris. Huiuſmodi igitur fuerunt denarii prim...
Proxime ſequuntur ii, qui ſepteni in vnciam in...
putantur, quæ fuit octo drachmarum; ita vt den...
...rius ad drachmam fuerit, vt octo ad ſeptem, h...
eſt, vt XCVI drachmæ ad LXXXIIII denarios; & ...
libra medica ad Romanam. Quod primus om...
nium nos docuit Celſus: cuius verba hæc ſunt ...
bro V, cap. XVII. *Sed & antea ſciri volo, in vnc...*
...pondus denariorum ſeptem eſſe: vnius deinde dena...
...ſipondus diuidi a me in ſex partes, id eſt, ſex v...
... vt idem in vncia denarii habeam, quod Græ...
...ent in eo, quem ὄβολὸν appellant. Id ad noſtr...
...er ... relatum paulo plus dimidio ſcrupulo faci...
...otum eſt, hunc locum deprauatum eſſe ...
...ſcimus, quid velit Celſus. Itaque doctr...
... cenſet legendum, *id eſt, ſextantes.* Ve...
...m eſt, denarium à Celſo in ſex parte...
... id ignorari poteſt. Sed ſextam pa...
...ci ſextantem dici poſſe, niſi ciu...
...ocant Latini, & quæ in duodecim...
... uiditur, non cõcedetur illi. quam...
... cuiusvis ſolidi ſex...
...ξεκμόριον dicunt ... id ſextantem non dix...
...atine vero id ſextantem non dix... partium fuerit. Vu...
... duodecim partium fuerit. ... in tot partes diuidi, qu...
...arium in tot partes diuidi, qu... Habet autem ſex. ide...
...chma. ... eſt ſexta pars drachmæ, no... ſextan...

Tam ... quam agricola... rum quidem ... cuius ... quam aſſem ... partes æquas ... quam Græci ... im partem; ... niſi ſolidum ... ur Celſus, Drachma ... os habet ... obolus ... nus.

PRI SCAL... ...s, duorum ... vnde XIIII ... nat emendati... eſſuant duo ſo... ii vt aliquæ hin... ſunt, quæ nec ... imaduerſis non e... drachmam depr... drachm... ... Signati ... rum. Tetradr... ſingulis argen... nariorum ... ratio den... ſam non ... XXV. ... XV ad ...

Digitized by Google

ſextans. Nam ſextans ſunt duæ di
ſolidi. Impoſuit librariis, aut typ
nota, qua concepta fuit lectio Cel
denarii pondus diuidi a me in ſex pa
vıclas: vt idem in vıcla denarii habe
ci habent in eo quem ὀβολὸν appellant.
cla; vt vı*ennium*, eſt ſexennium;
octennium; pro quo in Epiſtola Paſc
ſii ineptè excuſum *biennium*, quia *vie*
runt eſſe imperiti librarii. *Sexcla* autei
la, idem. Beda: *Seſcula, ſiue Seſcla, q*
puli. Scripſit igitur Celſus Sextulas, v
& ita reponendum. Romani igitur dua
mas ſextantem vocant; vnam autem ſe
tulam. Vt libram medicam, quæ erat, vt
drachmarum XCVI, Romanæ adæquaret
denarios vnciæ imputat; quod ipſe non
uit, vt ex eius verbis colligi poteſt: *ſed l*
inuentum eſt, denarium in ſextulas diui
vna ſextula denarii ἀνάλογος eſſet *vni obol*
co. ἀνάλογον dixi, non ἰσοδύναμον. Nam ip
docet, ſextulam denarii eſſe paulo *maiuſcula*
ſcrupulo. recte. XXIIII ſcrupuli in VIII drac
ſunt. vt autem totidem ſint in VII *denariis*, n
feſtum eſt, vnam ſextulam denarii paulo maiu
lam dimidio ſcripuli eſſe. Ergo LXXXIIII *den.*
quæ eſt Libra Romana, ſunt æquales XCVI dra
mis, quæ eſt Libra Italica, & medica. Et proi
libra Romana fuit ἰσοδύναμος τῇ Ἰταλικῇ, οὐ μὲν ἰ
ςάσιος, καὶ ἰσάριθμος. Græci dicunt Talentum ἰσ
ςάσιον, καὶ ἰσάριθμον, quod pari nummorum numer
conſtat, & cuius partes pro portione ſunt alii Ta
lento. Omne enim Talentum conſtabat ſexaginta

Minis

Digitized by Google

Minis loci ſui; Mina autem centum drachm
gentis eiuſdem, & loci vbi eius vſus eſſet. Deni-
que, vt Pollux ſcribit, omne Talentum habeba
ας ἑξήκοντα μνᾶς, καὶ δραχμὰς eodem numero. quod
ἰσοστάσιον vocant Græci, καὶ ἰσάριθμον. Hero: Τὸ Ἀττικὸν
τάλαντον ἰσοστάσιον μὲν τῷ Πτολεμαϊκῷ καὶ Ἀντιοχικῷ, καὶ ἰσάρ-
ιθμον ἐν πᾶσι, δυνάμει δὲ τοῦ μὲν Πτολεμαϊκοῦ κατὰ τὸ νόμισμα
τριπλάσιον, ἐπίτριτον δὲ τοῦ Ἀντιοχικοῦ. Aliud ergo eſt ἰσοστά-
σιον, aliud ἰσοδύναμον. Nam, vt ipſe interpreta-
tur, ἰσοστάσιον eſt ἰσάριθμον, quod in Talentis At-
tico, Ptolemaïco, Antiochico ἴσος erat ἀριθμὸς
Minarum, & in Mina ἴσος ἀριθμὸς drachmarum.
Sed poteſtate longe differebant, quod drachma
Ptolemaïca duum obolum Atticorum eſſet, ideo
la erat drachma Attica ad Ptolemaïcam, &
ui tertia ad Antiochicam. Niſi legiſſem apud
Heronem, ego putaſſem ἰσοστάσιον eſſe ἰσόσταθμον. Sed
ni eſt proportionale. Igitur Libra Romana
ναμος τῇ Ἰταλικῇ, non autem ἰσάριθμος.
Ac proinde Denarius Romanus ad
Atticam fuit, vt octo ad ſeptem. &
r ſi drachma fuit σταείων LXIIII, vt
narius fuerit tempore Auguſti, &
XXIIII, & pluſculo amplius. Sed
ius quidem ponderis talem repe-
Agricola & docti alii cauſantur,
te raſos & detritos non poſſe pri-
ſeruare; nos aſſerimus, multos,
ctauimus, & ad ſtateram exami-
quam de figura deperdidiſſe,
uiſſe, vt vere aſperi, vt Sueto-
uitur, dici potuerint. & ta-
libellam appenſi, non

 multo

multo granula ſexaginta, aur-
num, quod eſt verum pondus d.
bant. Nam quæ tanta vis vetuſ
teſt, vt de nummo pulcherrimo,
videtur,& quem recenter ex mon
ſeas, nouem granula deceſſe conc
cur ferè omnes ſunt eiuſdem cum
deris? Hoc dubium peritis harum
tiendum relinquimus. Certè omn
Auguſto ad Conſtantinum,& infra
non multum pondere inter ſe diffe
Propterea apud Iuriſconſultum legit
Mandati: Ἔλαβον, καὶ ἔχω εἰς λόγον προ-
γεγραμμένα τοῦ ἀργυρίου δηνάρια μυρία. καὶ
καὶ συμφωνῶ, καὶ ὡμολόγησα, ὡς προγέγραπται
μὴν χορηγῆσαί σοι τόκον ἑκάστης μνᾶς ἑκάστου
τέσσαρας μέχρι τῆς ἀποδόσεως παντὸς ἀργυρίου.
ſexta pars drachmæ Atticis, vt denarii i
grapha. Ergo Denarius & Drachma idei
re Iuriſconſulti, ſæculo Seueri, Caracallæ,
dri Mamææ &c. Sed quis capit illum loc
ronis ex tertio Annali, apud Chariſium
mum argenteum flatum primum a Serui
dicunt. Is quatuor ſcriptulis maior fuit, qu
Tam enim falſum primum nummum arge
a Seruio Tullio Rege flatum, quam ſcr
quatuor maiorem fuiſſe denario poſteriorū
culorum. Ita enim denarius *Tullianus* val
didrachmò & ſcrupulo vno. Quod profectò n
quam fuit. Sed ita Varronem ſenſiſſe putar
vt denarius Tullianus ſcripulorum quatuor
rit; & proinde maior quam hodie, quum *hod*
nus ſit tantum ſcripulorum trium, Varronis en
dict

dictio moroſa eſt, & aliquando perplexa. Græ
melius expoſuiſſent: Τὸ ποτὸ δηνάριον μεῖζον ἦν
... τετράρων ὂν γραμμάτων. Sanè ea fuit Varron
rationem habuit, quam quatuor ad tria. & cert
hoc ita eſſe, fœdus Antiochicum apud Liuium
oſtendit. vnde confirmatur quod alibi diximus
vltimis temporibus Reip. & ſæculo Auguſti fer
idem pondus denarii & drachmæ fuiſſe. Clarius
igitur dixiſſet: *Is quatuor ſcriptulis quum eſſet,*
maior fuit quam nunc. Cleopatras: Τὸ δηνάριον ἔχει
γράμματα δ´. eſt vetus denarius. De ratione Ta-
lenti Attici ad libram Romanam, & drachmæ ad
denarium, ſatis quidem in præſentia dictum a no-
[illegible]: Sed tamen de Talento tacere non poſſum,
[illegible]æ apud ſolum Heronem reperi; cuius verba
[illegible]um edita hæc ſunt: Πᾶν τάλαντον ἰδίας ἔχει
[illegible]: ἡ δὲ μνᾶ στατῆρας κε´. ὁ δὲ στατὴρ δραχμὰς, [illegible]
[illegible] δ´. Ἔχει οὖν τὸ τάλαντον μνᾶς ξ´, στατῆρας δὲ
[illegible]χμὰς δὲ ς´. ἡ δὲ δραχμὴ ὀβολοὺς ἔχει ς´. ὁ δὲ ὀβο-
[illegible] ἔχει ἡ δὲ δραχμὴ χαλκοῦς μη´. Hæc omni-
[illegible] Reliqua vulgo incognita. Τὸ Ἀττικὸν τά-
[illegible] τοῦ Πτολεμαϊκοῦ καὶ Ἀντιοχικοῦ, ἰσοβά-
[illegible] *ot nummi impenduntur, & impu-*
[illegible] *Ptolemaïco, & Antiochico, quot*
[illegible]m tot minæ & tot drachmæ loci.
[illegible] Πτολεμαϊκοῦ κατὰ τὸ νόμισμα τετραπλάσιον
[illegible]ino legendum) ἐπίτριτον δὲ τοῦ Ἀντιο-
[illegible]ου: *valore autem iuxta taxatio-*
[illegible] *ad Ptolemaïcum triplum eſt, ad*
[illegible]*em ſeſquitertium, Tyrio verò*
[illegible] Ἀττικὸν τοῦ Τυρίου ἰσοστάσιον, ἰσο-
[illegible]it. hoc eſt drachmam Tyriam
eandem

candem proſſus cum Attica
fuiſſe: Ptolemaicam autem ad
ſex; Antiochicam, vt tria ad qu
ſequentibus conſtat: Ἀναλόγως
εἰρημένῃ διαφορᾷ καὶ τἄλλα παραλλη
μνᾶς, καὶ στατὴρ στατῆρος, καὶ δραχμή
δοίσει, ὅσῳ ἂν αἱρεῖ ἐπὶ τοῦτο, διαφοράν.
tum a Talento, drachma a drach
valoris. Sequitur: Οἶδα δὲ καὶ ξυλικὸν
λαντον ἕτερον, ὃ μνᾶς μὲν ἰδίας ἔχει ξ΄. ἐξ
πλῷ τοῦ νομίσματος ἀριθμῷ. τό, τρεῖν Ἀλ
κὸν τῷ πέμπτῳ διαφέρει πρὸς τὸ προειρη
[illegible]. Τὸ δὲ παρ' Ὁμήρῳ τάλαντον
μετὰ ταῦτα Δαρεικῷ. ἄγει γοῦν τὸ χρυ
Ἀττικὰς δραχμὰς δύο, γράμματα ς΄, * τε
τεσσάρες. *Talentum* ξυλικὸν *Antioch
rum propriarum* LX, *ſextuplum autem
numero*. Quia Atticum Talentum eſt
tium ad Antiochenſe, ideo quantarum
chmarum eſt Atticum, tantarum 4500
tiochenſe. cuius ſextuplum ſunt drachm
Tot drachmarum erat lignarium Talen
tiochenſe; ita dictum, vt apud eundem H
ξυλικαὶ μετρήσεις. Bis autem apud Heron
duo inter ſe opponuntur: τάλαντον ἐν νομίσμ
λαντον ξυλικόν: *Talentum nummarium*, &
tũ lignarium. Sed hallucinatio eſt apud Hero
Τὸ δὲ ξυλικὸν ἐν Ἀντιοχείᾳ τάλαντόν ἐστι λιτρῶν τ
lentũ lignarium Antiochenſe eſt librarum ccc
Paulo ante dixerat libram eſſe drachmarun
quæ in CCCLXXV libras ductæ dabunt drach
rum triginta ſex millia. Quod nihil aliud
quam ſextuplum Attici Talenti. Atqui ξυλικὸν τ

λαντ

λεπτον ἐν Ἀντιοχείᾳ ſuperius dixerat ſextuplum Talenti Antiochenſis nummarii. Manifeſta hallucinatio. Talentum autem Atticum ad Ptolemaicum, ſiue Alexandrinum, triplam rationem habere omnino neceſſe eſt: quia, vt videbimus poſtea, Æginetica mina ad Ptolemaicam eſt quintupla. Sed eadem Æginetica ad Atticam erat, vt x ad vi. Quantorum igitur obolorum ſex erat Attica, tantorum decem erat Aeginetica. Sed quantorum x eſt Aeginetica, tantorum duum eſt Ptolemaica. Ergo Attica erat tripla Ptolemaicæ. Quare ſupra τριπλάσιον, non πενταπλάσιον legendum eſt, vt monuimus. Quod clarius ex Plauto patet in Truculento, vbi viginti Minæ vocantur Talentum Philippicum argenti magnum. Ita enim ruſticus ſeploquitur:

Minas viginti mihi dat. accipio lubens;
Condo in crumenam. —

Deinde in fine fabulæ:

Item tibi talentum argenti. Philippicum eſt. tene tibi.

Si viginti Minæ ſunt Talentum Philippicum, & ſexaginta Atticum, Atticum Talentum Philippici triplum. Eſt ergo Philippicum idem cum Ptolemaico, quod vere Macedonicum dici poteſt, quod commune regibus Macedoniæ, & Alexandri ſucceſſoribus. Portò Cleopatras ſcribit drachmam Aegyptiacam eſſe ſextam partem Atticæ. Si Atticus nummus triplus eſt ad Ptolemaicum, ſextuplus ad Aegyptiacum; ergo non idem Talentum Ptolemaicum, & Talentum Aegyptiacum. Cleopatras: Δραχμὴ δὲ καὶ ἄλλη ὁμωνύμως ... ἕκτον μέρος ἐστὶ τῆς Ἀττικῆς δραχμῆς,

χμῆς, ἄγκυσα ὀβολὸν α'. Rurſus *Alexand*
ad Alexandrinum ἐπιχώειον habet
quiquintam. Et quia τὸ ἐπιχώειον eſt
marum Atticarum, ideo τὸ ξυλικὸν ei
Talento Homeri eum nugari, *ſuperius*
eſt. Subjicit: Οὐ λανθάνει δέ με καὶ τὴν
πλείους διαφοράς. Τὴν τε γὰρ Αἰγιναίαν, καὶ τὴν
τῆς Πτολεμαϊκῆς εἶναι πενταπλάσιον. Hoc iam
eſt. ἑξαπλασίαν δὲ τὴν νησιωτικὴν ὅταν πρὸς
Inſularis drachma eſt ſextupla ad Pto
Sed Ptolemaica eſt obolorum *Atticoru*
Ergo Inſulana erat duodecim oboloru
ſcilicet Achaica, quæ & παχεῖα dicebatu
tur: Τῇ δ᾽ Ἀττικῇ (μνᾷ) πρὸς τὴν Ἰταλικὴν
χρηστέον. ἰσοδύναμος γάρ ἐστι, καὶ ἰσοστάσιος
κῇ μνᾷ. στατήρων γάρ ἐστι κέ. ἡ δ᾽ Ἰταλικὴ λίτρα
κδ'. αἱ δὲ λοιπαὶ μναῖ διάφοροι. Hactenus autem
ναμον καὶ ἰσοστάσιον τὴν Ἀττικὴν μνᾶν τῇ Ἰταλ.
dicit, nimirum neglectis quatuor illis dr
excurrentibus, quibus Attica Mina *Itali*
bram ſuperat. Supereſt Ciſtophorus
mus Aſiaticus, cuius Cicero *meminit non*
in Epiſtolis ad Atticum;& alicubi petit, vt d
mutatione ciſtophori ad denarium agatur.
phori autem ratio ad denarium quæ fuerit,
Feſtus nos docuit, qui ſcribit Euboicum talen
ſeptem millium & quingentorum Ciſtoph
rum fuiſſe, denarium autem quater millium.
igitur ratio Denarii ad Ciſtophorum *vt xv, ad v*
Quum igitur ratio ad Ciſtophorum conficien
erit, ſummam denariorum *ductam in xv part*
per VIII.& contra ſummam Ciſtophororum d
ctam in VIII in XV diſtribue, *ſi ratio ad denariu*

conficienc

Digitized by Google

conficienda eſt. Talentum autem Æagineticum ad Atticum fuiſſe, vt x ad vi, antea monuimus ex drachmæ proportione alterius ad alteram. vnde μυριάδραχμος Gellius Talentum vocauit. Gellius: Ad Laidem Demoſthenes clancùlum adit, & vt ſibi ſui copiam faceret, petit. At Lais μυρίας δραχμὰς ἢ τάλαντον popoſcit. Meminiſſe debemus hoc geſtum fuiſſe Corinthi. Corinthiacus autem obolus idem erat cum Aeginetico, vt alibi oſtendimus, quum de Siculo nummo & Talento verba faceremus. proinde & obolus & drachma, & Talentum Corinthiorum ad Atticum νόμισμα eandem rationem habuit, quam Aegineticus nummus. hoc eſt vt decem millia drachmarum ad ſex millia. Talentum Atticum. Quod vero Feſtus ſcribit Talentum Euboïcum fuiſſe quater millium denarium, non conuenit illi cum Herodoto. Herodotus enim ait Babylonium Talentum eſſe minarum [illegible] Euboicarum LXX. Atqui totidem Atticarum [illegible] erat Babylonium. Euboicæ LXX minæ, [illegible] Atticæ totidem, ſunt æquales eidem talento Babylonio. Ergo ſunt inuicem æquales. Nos vero ſcimus [illegible] Feſtum alibi denarios pro drachmis [illegible] verum non eſt IIII M. denar. [illegible] Euboïcum fuiſſe: aut eſſe errorem Feſti, aut mendum librarii. Verba Herodoti ex lib. III. Τὸ δὲ Βαβυλώνιον τάλαντον δύναται Εὐβοΐδας ἑβδομήκοντα μνέας. [illegible] de Talento: Τὸ μὲν Ἀττικὸν [illegible] ξυ-[illegible] τὸ δὲ Βαβυλώνιον ἑβδομήκοντα. Hoc [illegible] drachma Attica ad Ciſtophorum fuerit, vt [illegible] III. quod veriſſimum putamus, [illegible] mendum non fuerit in Feſto, quaterna denarium [illegible] exæquabuntur ſex millibus drachma-

drachmarum. Hoc modo denarii
mam eſſet ſeſqualtera. quod videtu
tuſtiſſimis temporibus. Sed ὁλοχερά
Feſto. Tetradrachmum Atticum era
que Ciſtophoris. Sane interpres. N
τὸ δηνάριον ἔχειν δραχμὴν μίαν ἡμίσειαν. T
ſe habuiſse penes ſe narrat Antoni
ringus medicus. De Denario verò ita
ἐστι ἡ ἐκ περιουσίας καὶ τὸ δηνάριον κατὰ Ῥω
ἀσ νβ. ἔχει γὰρ μέρη ιβ΄. νούμμους δ΄. ἀσσάρια
μθ. οὐγκίας ἔχει τοῦ σταθμοῦ. Τὸ ἀσσάριον δ
˘˘, καὶ γ˘˘. καὶ δ˘˘ καὶ ϛ˘˘. καὶ η˘˘. καὶ θ
ια˘˘. καὶ ιβ˘˘, καὶ ις˘˘. καὶ ιη˘˘ καὶ κδ΄.
μ˘˘. καὶ ν˘˘. καὶ τάδε μέρη ταῦτα ἰδίας ὀν
παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις λογισταῖς. *Diuiditur p*
iam Denarium ſecundum Romanos
MCCLII. *Habet enim partes* XII, *numm*
tios) IIII. *Aſſaria* XVI. *Seſtertius au*
(prino) pondere. Aſſarium diuiditur in
trientem, quadrantem, ſextantem, beſſem
tem, dextantem, deuncem, & partem duo
ſextamdecimam, decimamoctauam, v
quartam, trigeſimamſextam, quadrageſim
quageſimam. Atque hæ partes appellati
habent apud Romanos Ratiocinatores. Q
res vocet MCCLII, hoc vero quærendum e
narium & Seſtertium diuidi in XII vnci
Romanos ratiocinatores, hoc quidem ver
quando ratio denarii & ſeſtertii ad aſſem &
exigebatur: vt contra, rationem *Seſtertii*
narium confici docuit Mætianus. Apud P
chum in Camillo ita excuſum eſt: Ἀσσάριο
τὸ ἀργύρειον καὶ τὸ δικάχαλκον ἄλλως ἐκάλουν ΔΗΝΑΡ

Legen

Digitized by Google

Legendum: Ἀναγίων ℘ Τ ἦν τὸ ἀργύρειον. Hac
de Denario argenteo. Aureus vero Denarius
annis poſt cudi cœptus, quam argenteus, v
Plinius, hoc eſt anno A. V. C. ꟾↄ. XLVI, M. L
Salinatore iterum, C. Claudio Nerone coss.
quis expediet nodos illius loci Pliniani a tot do
viris toties tamque fruſtra vexati? Verba Pli
Aureus nummus poſt annum LXII *percuſſus e*
quam argenteus, ita vt ſcrupulum valeret ſeſter
vicenis: quod efficit in libras ratione ſeſtertiorum,
tunc erant, ſeſtertios DCCCC. *poſt hac placuit* XL
ſignari ex auri libris, paulatimque Principes imm
nuere pondus. Minutiſſime vero ad XLV. Non e
locus inquinatior in toto Plinio: quem doctiſſim
viri dum ſanare conantur, peius affecerunt, quan
orarii ipſi. Primum fruſtra ſuſpectam haben
tionem illam, *ſeſtertiis vicenis.* Non enim ad-
erunt ſcrupulum, quod valeret ſeſtertiis vice-
non eſſe ſcrupulum auri ſimpliciter, ſed num-
uel ... i, qui pondere quidem duplus eſt ad at-
nis, ... m, valore autem vigecuplus. Nam dena-
mi a... fuit ſcrupulorum quatuor, teſte Var-
genteu... ſeſtertius erat vnius ſcrupuli. &
riius ab ... ei, quæ eſt analoga vni ſcrupulo de-
rone, ... o, erat duum ſcrupulorum, quia
gu... ...us pondere ad denarium, vt dixi-
... erat ... l mutandum. Si enim totum ad
aureus erat ... m, & pars quoque ad partem erit
uis. Quare ... & XVII quinti Elementi Eucli-
am vigecup... ſequuntur, male a librariis affe-
cupla per ... *t in libras ratione ſeſtertiorum.*
illa vero qua ... *tios* ꟾↄ CCCC. Quod enim hoc
it: quod ... *uri habere* ꟾↄ CCCC tantum ſe-
libram ...

 ſtertios?

ſtertios? Diſtribuamus enim in
xLv ſcrupula in libram. Atqui li
la ccLxxxvIII. Quid ergo hic di
lum nummi aurei xx ſeſtertiis val
riis quinque, ii denarii in ccLxxx
ducent denarios argenteos M cccc
ſeſtertios ↄ cccc, vt habent editi &
Manifeſtum eſt igitur, neque *ſeſter*
rios, hic legendum; neque ↄ cccc, ſed
c amplius. Nam appendix ſummula
Plinio, vt ſolet in numeroſis *ſummis*, i
currens ſumma ſupra centenarios om
à nobis ſuperius abunde *declaratum*,
illuſtratum eſt. Igitur anno A. V. C.
bra argenti erat denariorum *cxLIIII*,
nariorum æui Pliniani. Et quia aurum
eſt ad argentum, libra auri erat CIↃ *cccc*
riorum æui Pliniani. Sed priori ſæculo L
mana erat æqualis xcvI drachmis *Atticis*,
oſtendimus; quæ drachmæ erant æquales
æui Pliniani, quod ex ipſis nummis *hodie c*
Ergo libra prioris ſæculi ad libram ſæculi
ni, erat vt cxLIIII, ad xcvI, hoc eſt, vt III *ad I*
bebat igitur libra vetus ad libram *Pliniana*
tionem ſeſqualteram; & proinde denarius *vet*
denarium Plinianum *eandem rationem habe*
per eaſdem xv, xvII Elementi v Euclidis. *Scri*
igitur Plinius : *Aureus nummus poſt annum*
percuſſus eſt, quam argenteus, ita vt ſcrupulus
leret ſeſtertiis vicenis : quod efficit in libras ratio
ſeſtertiorum, qui tunc erant ſeſtertii x. CIↃ cccc
id eſt denarios mille quadringentos, ſed ſubintel
ligenda & ſupplenda ſummula excurrens; xL de

narii,

narii. Quæ vero ſequuntur, quo plus obicun
habent, eo minus ab illis ſummis viris intelle
Ipſi putant Plinium loqui de numero aureor
qui in libram cudebantur. In quo fugit eos ra
Nam quum ipſi non ignorent Plinium loqu
imminutione libræ, quæ paulatim facta eſt;
modo congruent ea, quæ dicit Plinius, prim
XL, deinde XLV ſignari ſolere? Nam ſi primum
rei, vt ipſi interpretantur, XL ſignati, deinde x
ſane poſterior libra aureorum XLV, maior f
priore, aureorum XL. Nugæ ſunt hæ. Non en
de aureis hic ſermo eſt, neque de numero aure
rum in libram cudendorum: ſed de denariis, iiſqu
non cudendis in libram, vt ipſi putant, ſed dem
nuẽdis de libra. Quo enim maior numerus dem
nuetur, eo minor erit libra, vt & puero paret. Id
que ita ſemper interpretati ſumus. Sed beauit no
denandus Pincianus vir apprime doctus, & di
ens, qui veterem lectionem retulit, quæ inter-
rationi noſtræ egregie fauet. Vbi enim in edi-
lig Post hæc placuit XL. M. ſignari, in ſcriptis
Prec ... us erat; Poſt hæc placuit ·X· XL. M. ſignari.
tis eſt ... ima eſt lectio. τὸ -X- eſt denarius, vt &
codici ... τὸ M. eſt Minus. vt patet ex inſcri-
quæ veri ... A. P. M. XXIIII. Vixit annos plus
pueri ... Verba Plinii luce clariora ſunt:
ptionibus ... t denarios XL minus ſignari ex auri
XXI ... mque Principes imminuere pondus.
Poſt hæc pla ... ero ad XLV minus. Minutiſſimæ, id
bris. Paul ... os ſignari minus quadraginta, Græ-
minutiſſimæ ... [illegible] [illegible] τινέλαχιστον. Eo-
libræ. Denar ... ius:
rerent: ... que minus Reges. ——

καὶ οἱ βασιλεῖς παρὰ ἕνα Ταρκυνίον.
locutio. Statius:

Æqua ferunt, terrore minu

id eſt, excepto terrore. Ex MCCCC XL
minuti ſunt denarii XL: & *libra fact*
rum cIↃ CCCC. Tempore Plinii à Veſ
bras ſignati ſunt cIↃ CCCXCV. quod eſt
nariis argenteis minus, quam in priore
ergo ſunt denarii argentei *Veſpaſiani*,
de priſca libra, non autem, vt docti inte
tur, denarii aurei cudendi in *libram*: *qu*
oporteret priorem libram minorem eſſe
re; quum tamen contra ſentiat, *atque ad*
Plinius, de priore gradatim aliquid ſem
ceſſu temporis detractum fuiſſe. *Nemo n*
locum vexauit. & nemo eſt eorum, qui ten
qui ſe reſtituiſſe ſibi & aliis non *perſuaſeri*
reus autem nummus priſcis Romanis dict
denarius auri, vel aureus; poſterioribus *Impe*
ribus, Solidus: Macedonibus Philippicus, A
Στατήρ, Aſianis Δαρεικός. Harpocration: *λέγο*
τινες δύνασθαι τὸν Δαρεικὸν ἀργυρᾶς δραχμὰς ὀκτώ. H
pocratio ſcripſerat κ'. *viginti*. Poſteriores *libra*
deprauarunt in η', quod eſt *ὀκτώ*· *vt millies con*
giſſe animaduertimus. Sequentia cõfirmant: *αἱ τ*
πέντε Δαρεικοὶ δύνανται μνᾶν ἀργυρίου. *Omnes iſti num*
mi Græce χρυσοῖ dicuntur. Omnis aureus primum
dicebatur Δαρεικός, tametſi *percuſſus in Græcia*.
Poſtea Philippicus dictus, à Philippo patre Ale-
xandri Magni. & eodem modo omnis *quoque* au-
reus Philippicus dictus. *vt* Philippicus Antoni-
nianus. & *Philippicos vultus noſtri dixit* Alexan-
der Mamææ. Sed Solidi appellatio propria eſt
nummi

nummi aurei Conſtantinopolitani, quæ nu… ac nouitia, & vix tandem poſt tempora Dioc… ni recepta mihi videretur, niſi eius mentio ex… in Epigrammatis Vrbis: ET. OB. DEDIC. EIVS STATVAE. PATRONIS. ET. Q. Q. P. P. SOLID. VISIT. Græcis νόμισμα, vt & Horatio *Regal…* *miſma.* Digeſtis l. Quintus Mutius. de aur… arg. leg. §. cui legatum eſt. *Si autem aurum… argentum ſignatum legatum eſt, id paterfam… videtur teſtamento legaſſe, quod eius aliqua fo… eſt expreſſum, veluti quæ Philippi ſunt, itemque… miſmata, & ſimilia.* lege: *veluti quæ Philippi… nomiſmata.* Recentiore appellatione χρύσι… Gloſſæ: Χρύσινος, *Solidus.* Theodoritus lib. II… XVI. circa finem: Ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλε … ρίους αὐτῷ εἰς δυνάμεις. Vetus lectio: χρυσίνους. N… …rum verbum eſt ὁλοκοτίνους. Solidum, νόμισμα. …rios *auri* etiam vocat Gregorius Turonenſis… …rac. l. XIX. *Exiſtimantes enim inimici, auri… ſeſtertios aggregatos, effracta claue,* … *…pant ur intente.* Eodem modo locutus… Marcellinus Comes Indict. XIIII, Iuſtiniano… *Famoſiſſimum hunc Conſulatum… Conſulibus, omnium Orientalium… Nam CCLXXXVIII ſolidorum… …um profecta diligentia in populum,… ſiue ſpectaculorum machinam diſt…* In Iure Orientali 143. νομισμάτων … *libras tres.* Nam pro ſolidis … Leunclauius ſui oblitus *aſpros* vertit… …v … I, vt patet ex lege Vnica C… …c. item l. XIII, de ſuſcept. pr… Solidus dicitur etiam *Sextula,* qu…

Google

ſit ſexta pars vnciæ, teſte Iſido
Græci vocarunt ἑξάγιον. Zonaras:
αὐτὸς νομίσματος ἑξαγίου σταθμὸν ἔλαχον·
τέςτηρον ἐπωνόνος. Græcis aliter co
ſcribitur ϛάγιον, quum tamen pron
ἑξάγιον. Nam ἐπίσημον ϛ′ eſt nota τοῦ ἑξ.
igitur, qui pronunciant *Stagion*. In
ci Aproniani Præfecti Vrbis aliud eſt,
PECORA. VENDERE. Ibi enim *Exagiu*
ως, penſatio ad libram. Gloſſæ: Ἐξάγιο
Ἐξαγιάζω, *examino, perpendo. Exagios,*
Apponebatur enim pani nota ponderis.
nis quoque penſum ab ædilibus exigitui
verbo, in veteribus pondúſculis, quæ Ro
riuntur, legitur O. O. EXADSA. vltimis *il*
poribus Latinitate pura cum *pronunciati*
oleſcente. Græci hodierni ſcriberent ἑξάτζ
hoc noſtrum ἑξάγιον prima *aſpera pronu*
dum, quod ſit, vt dixi, ſexta pars Solidi. Que
modum Sextula non ſolum *Vnciæ*, *ſed Soli*
pars; ita ἑξάγιον non ſolum Solidi, ſed & Vnci
ſexta pars. Appendici Nicandri *libra eſt vnciar*
XVI, vncia drachmarum IX, quæ ibi *ὀυγκία* voc
tur. Nouem drachmarum ſextam *partem ἑξάγ*
vocat. Sed non prius Aureus cœpit vocari *Sextu*
la, quam aurei percuſſi ſunt *quaternum ſcrupu*
lorum, quantorum vncia eſt viginti quatuor. quod
fuit pondus primi Denarii cuſi ſub *Tullio Rege*,
teſte Varrone. Itaque cum in vnciam antea qua-
terni aurei percuterentur, poſtea ſeni *percuſſi*
ſunt, & vocati Sextulæ ob eam cauſſam. Et Διμοι-
ρὸς, ſiue Στατὴρ ad Solidum eandem rationem *ha-*
buit, quam tria ad duo. *hoc eſt*, Διμοιρὸς *eſt* ἡμι-

λιος

λιτ⊙ ad Solidum. Huius Solidi diuiſio κτ ἀρ-
μὸς hæc eſt. Κεράτιον, μιλιαρήσιον, φόλλεις, Tremiſſi
λον, χαλκίον, τετραγώνιον. Hoc eſt, diuiſio Solid
ſpecies argenteas eſt primum per *Siliquas*, qua
ράτια dicuntur. *Cornua* vocat Iſidorus, quia Sili
dicitur theca ſiue vaginula, quibus fructus κερ
ſiue Cornus arboris continentur. Arabes voc
Al Charub: Hiſpani ab Arabibus *Algarouas*.
autem vigeſima quarta pars Solidi, drachmæ
genteæ valore. Iſidorus: *Siliqua, vigeſimaqua*
pars ſolidi eſt, ab arboris ſemine vocabulum tene
διπλάσιον enim eſt æquale Miliarenſi. Μιλιαρή
autem duodecima pars Solidi, δίδραχμον. Ap
Suidam: Μιλιαρήσιον, τὸ τοῦ νομίσματ⊙ δέκατον. M
nifeſtum mendum. Reponendum δωδέκατον. M
liarenſium autem apud nullum veterem Latinu
gere memini, præterquam in Notitia Imper
Romani, vbi in Comitiua largitionum mentio
RINII A MILIARENSIBVS. Cedrenus, quum κ
... exigi ſolitum ſcripſiſſet, poſtea δικέρατ
... Ergo Miliarenſis nummus fuit duplus Sili
... uæ eſt vigeſima quarta pars Solidi. Proind
... eſt duodecima. A militia hoc nomen
... hanius, ac poſt eum Cedrenus. Τὸ
... οἱ Ρωμαῖοι [id eſt, Conſtantinopoli-
... χαλκοῦν, ὃ ἑρμηνεύεται στρατιωτικὸν δόμα
... at; ſiquidem Militarenſis, non Mi-
... us fuiſſet. Valde alludit ad hoc no-
... nummi aurei Luſitanici, qui in
... *Millereis*, ſed longe diuerſa origi-
... pte dictum, quum verum nomen
... ab Arabe Rege, quiſquis is
... eiuſdem ponderis & valoris no-
miſma

niſma in illis partibus Hiſpaniæ percu
autem ἄργυρον vocet Epiphanius, ἀργυρο-
χμον conſtet fuiſſe, qualia fuerunt illa tr
Iudæ proditori data fuerunt, (vel potiu
chma: Nam Euſebius lib. IIII. ἀποδείξ.
terpretatur bene, meo iudicio:) non ma
uimus Miliarenſem eſſe δίδραχμον, duo
nimirum partem Solidi, qui drachmarum
erat. Huius duplum fuit Follis, ſexta pa
di. quam Sextulā vocare poſſumus. duob
ἀργύροις, id eſt, Tetradrachmo, valebat. Epip
φόλλεις, ὃ τὸ πυλάτιον καλεῖται. ὑπάρχει δὲ οὗτος, ὑπὸ
γύροιν συγκείμενον. οἱ γίνονται οὖν δυνάμεια. καὶ φόλ
λεπτοὶ κατὰ τὸ δυναστομόν, ἀλλ' οὐ κατὰ τὸ ἀργυρισμόν. I
mendum eſt, πυλάτιον pro βαλάντιον. Follis
Latine, eſt quod Græcis βαλάντιον. Iuuenalis:
Si reddat veterem cum tota arugine follem.
Idem: ——*& tenſo folle reuerti.*
Sacculus Martiali & Catullo. Iſidorus: *Folles*
cuntur à ſacculo, quo conduntur: a continente,
quod continetur, appellatum. Deinde vitioſe σ
quum Epiphanius ſcripſerit στὰ. Ita reponendum
ΦΟΛΛΙΣ. ὃ βαλάντιον καλεῖται. ὑπάρχει δὲ ἐστι. τὸ ὑπὸ δυοῖ
ἀργύροιν συγκείμενον, οἱ γίνονται στὰ δυνάμεια. καὶ ΦΟΛΛΙΣ
δύο λεπτοὶ κατὰ τὸ δυναστομόν, ἀλλ' οὐ κατὰ τὸ ἀργυρισμόν.
Duplicem facit. Communis appellatio vtrique τοῦ
βαλαντίου, id eſt Follis. alterum duorum didrach-
morum, alterum duorum minutorum. De quibus
poſtea. De hoc igitur Folle, ſiue didrachmo acci-
pienda eſt vetus Inſcriptio Buccini Lucaniæ: SI.
QVIS. AVTEM. INFRINGERE. VEL. APERIRE. VO-
LET. INFERET. POENE. NOMINE. REIP. FOLLES.
MILLE. Eiuſmodi mille Folles intelligimus C. Th.
L. I.

Digitized by Google

l. I. ſi quis pec. conſt. item in Faſtis Siculis: Vi-
tiano & Baſilio coſs. Ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάτων λεν-
...ρηνι τὰ ἄρτι, ὥστε περιθῆναι τὸ ἱκανὸν ἄρτον φόλλεων τριῶν. Τε-
...gualegem cum Zonara vocare poſſumus.

Tremiſſis eſt tertia pars Solidi, duplum Follis argentei, ſemuncia argenti, tetradrachmon. Iſidorus de Solido: *Hunc, vt diximus, vulgus aureum [Solidum] vocat. cuius tertiam partem ideo dixerunt Tremiſſem, eo quod Solidum faciat ter miſſus.* Meminit & Lampridius in Alexandro. Tremiſſes pro ſacro balſamo vnctionis ſolitos exigi prohibet Synodus quarta Carthaginienſis. Legum Ripuar. XXIII, Tremiſſis quatuor denarii. quia Solidus XII denariorum. Μῆλον, καυκίον, τετραγωνίου mentio tantum extat in Nouella Iuſtiniani CV. § II. Τοῦτον (ἄργυρον) ἐφίεμεν αὐτοὺς ῥίπτειν ἔστι τοῖς ...μένοις Μιλιαρησίοις, καὶ Μήλοις, καὶ Καυκίοις, καὶ Τετραγωνίοις, ... ὅσον ἂν μικρότερον ᾖ τὸ ῥιπτόμενον, τοσοῦτο πλεῖον οἱ λαμβάνοντες. Videmus hic quæ præcedunt pluris valere, quàm ſequentia: Miliarenſem, quam Μῆλον: & illud, quam Καύκιον, &c. Sed quotæ partes Solidi fuerint, non indicauit Imperator. Μῆλον autem putamus dictum ab incuſa Mali figura. Καυκίον abſque dubio, quod cauum eſſet, inſtar acetabuli, aut eius poculi quod acetabulum referebat. Suidas: Καυκίον παρ' ἡμῖν, κύλιξ ἢ παρὰ σοφοῖς. In quarto Anthologiæ, cap. Εἰς λίθους legimus: Οἰνομάου ...

...οντα γελῶντα ... ἐν καυκίῳ. Deinde:

Ἐν κυάθῳ τὸν Ἔρωτα τίνος χάριν; —

καυκίον eſt cyathus, ſed ſeſſilis inſtar obbæ, aut ... In Annalibus Glycæ: *Rurſus e cauco bibe...* ...*ius mentem amiſiſti*. de Phoca ſermo eſt. ... Hieronymum, & in Viris Imperatorum ...

propterea & arbitrarius eſt modus τῆς διαιρέσεως
denarii; Nam apud Epipha-
nomen in Solido diuidendo. Follis argenteus valet de-
niuum πεντακοσίων ſiue Ergo drachma, ſiue κεράτιον
nariis CCLXXXVIII. quarta Solidi, erat denariorum
pars viceſima Caſſiodorus lib. x
XXII, & Solidus MDCCXXVIII. Solidum eſſe vo-
Epiſt. x. *Sex millia denariorum* erat denariorum CCX; qui
luerunt. Ergo κεράτιον tantum erant. Apud Heſychium
Epiphanio LXXII idque ab eo diuiditur in
Solidus vocatur Τάλαντον, ἀσσάρια. Sed non pauca
λεπτὰ, νούμμους, κοδράντας, & non conſtat ſibi. Κοδράντης
ἀντιλογίαι ſunt in eo; ἢ λεπτόν. Τὸ δὲ λεπτὸν ἑξα-
πλοῦν, ἢ τὸ τέταρτον τῆς φόλλεως, ἢ κόκκοι τρεῖς. Ai
χιλιοστὸν Ταλάντου, ὅ ἐστι νόμισμα ἕν, Folle, (idem reperi
Quadrantem ab aliis pro toto Follis accipi: alias
Suidas,) aliis pro quarta parte ſexmilleſima pars Ταλάντου, id
eſſe λεπτόν. quod ſit Κοδράντης, Λεπτὸν, Νόμισμα, eſt de-
eſt, Solidi. Ergo Τὸ δὲ τάλαντον λίτρας ἑκατὸν
narius Caſſiodori. [pertinent ad hunc locum, v
μεν πέντε.] Hæc non alio loco huc infarcta ſunt
& cæco patet: ſed ex νομίσματος, non de pondera
Hic enim περὶ ταλάντου ὁ δὲ Κοδράντας νομίσματα
Talento, ſermo eſt. νουμμία vocat. Itaque Solid
Hæc νομίσματα alibi ſexies mille, νουμμία
diuiditur in Quadrantes ὁ δὲ ἔσχατος κοδράντης τὸ τέταρ
cies octies mille. Intelligit de Folle ærario. Infra;
τῆς φόλλεως. ἢ λεπτὰ δύο. Deeſt, τῆς φόλλεως. τὸ
ράντης, τὸ πᾶν, id eſt, ſumitur pro tota
φόλλεως, vt ſupra. Hic vero melius κοδ
Follem conſtituit. ex Euangeliſta: quod alibi
Τὸ λεπτὰ δύο, ſiue Solidus diuiditur εἰς κοδ
go Τάλαντον, ιβ XII M. εἰς νουμμία ιη. XVIII
M. εἰς λεπτὰ ιβ [illegible]

τὸ δὲ λεπτὸν ἑξακισχιλιοστὸν ταλάντου. Le
στὸν ταλάντου. Contradicit ſibi. imò
ταλάντου. Alibi: Ἀσσάριον, καὶ λεπτὸν ἓν εἰσ
χιλίων τριακοσίων ταλάντων. Et hic ner
legendum eſſe, ἑξακισχιλιοστὸν ταλάντου. Q
ſentaneum iis quæ proxime dixit, λεπ
milleſimā partem Solidi. ὅ ἐστιν ἓν ἥμισυ λ
modo λεπτὸν poteſt eſſe ἓν ἥμισυ λεπτοῦ?
nugatoria. Illa vero recta, & quibus ſta
Τὰ δὲ δύο λεπτὰ κοδράντης εἷς, ἤγουν νουμμία
vltima ſtatuunt Quadrantem, & Aſſariu
leſimam partem Solidi, vt Caſſiodoro; Λε
decies milleſimam, νουμμίον, ſiue, vt alibi v
κίον, decies octies milleſimā. *Follem auten*
Heſychius videtur eundem facere cum Q
te, quum ait eſſe λεπτῶν δύο. Atqui λεπτὰ δ
phanio eſt φόλλις κατὰ συναριθμόν. Hos φολ
Græcis; Latinis Terunciano dictos ſcribit
cellinus Comes Indict. VI, Iohanne Scyth.
Paulino cos. *Nummis quos Romani Terunci*
Græci Follarales vocant, Anaſtaſius Princeps
nomine figuratis, placabilem plebi commutation
diſtraxit. Follærales compoſita voce dixit, q
diſiunctim Lampridius Elagabalo: *Centum*
reos, & mille argenteos, & centum folles æris. In
in Bereſchith rabba legitur פולר *folar*, pro ſp
cie monetæ. quod nihil aliud eſt, quam φολλεράλι
Sed alia diuiſio Solidi apud Suidam in voce ὀβολὸς
Ὀβολοὶ δέ εἰσιν οὓς καλοῦμεν φόλλεις. ὁ δὲ Ἰουστινιανός, τῶν
ἀργυραμοιβῶν ὑπὲρ ἑνὸς στατῆρος χρυσοῦ πρότερον τοῖς ξυμ-
βάλλουσιν εἰωθότων δέκα καὶ διακοσίους ὀβολούς, αὐτὸς ἀπο-
χρώμενος κέρδει ὀκτακοσίους μόνους ὑπὲρ τοῦ στατῆρος δι-

τάξατο

[illegible] σίδαξ ὀβολούς. De hoc & ſimili κερματισμῷ,
[illegible] otius τοῦ μικχισμῷ accipienda ea quæ in Nouel.
[illegible] odoſii, quam P. Pithœus noſter publicauit,
[illegible] lido præcipiuntur: *Ne vnquam intra ſeptem*
[illegible] ario nummorum Solidus diſtrahatur emptus e col-
[illegible] millibus ducentis. Nam nummi ibi ſunt
[illegible] narii ærei, & ſtips minutiſſima. Atque vt diuiſio
[illegible] Romani arbitraria fuit, ſiue ἐν ἀργυρισμῷ, ſi-
ue [illegible] ῳνισμῷ, ita & Solidi ipſius modus vagus
fuit, & ambulatorius, præſertim apud barbaras eas
nationes, quæ Imperium Romanum in tot lacinias
diſcerpſerunt. Eorum enim Solidus fuit verus So-
latus aureus Francorum hodiernus, ponderis gra-
norum LXXIIII; qui eſt modus drachmæ Atticæ,
Regalis Caſtiliani, Iulii Pontificii, & veteris De-
narii Francorum. Tit. XXXVIII Ripuar. § XXIII:
Solidus vetus eſt denariorum XII. Vnde δραχμὰς
Tit. XXIII Tremiſſis ſunt quatuor denarii. eum-
que vocant Priſcum Solidum. In Francorum le-
gib. IIII, 106: *Vt omnis ſolutio atque compoſitio*
quæ in lege Salica continentur, inter Francos per
XII denarios Solidus componatur, excepto, vbi con-
tentio contra Saxones & Friſones exorta fuerit. Ibi
volumus, vt XL [illegible] orum quantitatem Solidus
habeat, quam vel Saxo, vel Friſio à parte Salici
Franci cum eo litigantis ſoluere debet. In appendi-
[illegible] libri de limit. agrorum: *Iuxta Gallos vigeſima*
[illegible] vnciæ denarius [illegible] & duodecim denarii Soli-
[illegible] reddunt: ideoque iuxta numerum denariorum
[illegible] vnciæ quinque Solidos complent. Sic & quin-
[illegible] vnciæ [illegible] redeunt. Nam duodecim
[illegible] di in tres vncias continentem efficiunt. Sed
[illegible] m XX ſolidos [illegible] dum, qui nunc Aureus dicitur, nun-
cupabant.

cupabant. Locus eſt luculentus. Gre
gnus. Poſtea Solidus ad tres denarios r
ita vt nouus Solidus priſci quadrans
Friſ. Tit. XVI; de homicidio ad partei
cam pro freda XXX ſolidi componuntur,
dus tribus denariis conſtat. Inde Friſio
Denarii LX ſunt Solidi XX. & eodem 17
Solidi ſunt denarii XII. Et Friſion. XI
Solidi ſunt libræ III. Imp. Karolus
Franc. III,14. XXX ſolidi libra vna, & din
go viginti Solidi erat Libra vna Francica.
nomen, non poteſtas νομίσματ© manſit in
Nam Libra Francica ſunt viginti ſolidi in
μῷ. Sunt enim Solidi, quorum *quinque v*
argenteo Caſtiliano ex edicto Henrici III
vltima antiquitate Franci *conſtituunt ſu*
bram Solidis vicenis. *Libra* etiam hodie, &
cus vocatur. Poterant huc addi & *Aurei al*
nationum, vt Seraphii Arabum. Sed alius c
eſt. Non omittendus tamen nummus *ὑπέ*
vltimorum temporum Conſtantinopolitani
perii. Is fuit aureus, & argenteus pondere dr
mæ. Itaque in auro æqualis fuit Solato Franc
in argento drachmæ. De aureo ita legimus *ir*
gatione Armeniorum: Ἔγνωσ, ὡς ἐν ὑποθέσει, ἐν
δὲ ὑπέρπυρα βία μιᾶς ὄντα φύσεως, χρυσοῦ δηλονὶ
Georgius Codinus Curopalates libello de Co
ſtantinopoli, quæ prius vocauit ὑπερπύρων λίτρας,
ſequenti pagina dicit χρυσᾶς λίτρας. Sed priore ca
quinquaginta libris Hyperpyrorum, *id eſt Scut*
ris Solatis 3600 domum ſuam venditam fuiſſe An
tiochus oſtiarius querebatur. Imperator *miſeri*
cors iuſſit auctionem earum fieri, & plus licitant

Digitized by Google

...adixit libris auri XXXXV, qui ſunt ſcutati ſola-
...M. CXX. Τῆς γὰρ οἴκου Α'ντόχου πῶς δεσποίνης καὶ
... ἀντιμίθη εἰς ὑπέρπυρα λίτρας ν'. Poſtea:
...idem. Gulielmus Tyrius lib. XVIII, cap. XXIII.
...domino Regi viginti duo millia Hypperorum
(Hyperpyrorum legendum) & tria millia Marca-
argenti examinatiſſimi dicebatur largitus.
Eodem libro, capite XXII, Emanuel Conſtantino-
pol... Imp. fratris ſui filia Balduino III Regi Iero-
ſolym... in matrimonium tradita, dedit dotis nomi-
ne ce... tum millia Hyperpyrorum. Vbi idem er-
ror Hyperperororum. Apud eundem Georgium Codi-
num C...uropalaten in Notitia officiorum Palati-
norum: Εἰ δὲ καὶ πεταγμένον δίδωσι πρὸς τὸν μέγαν ...
... χάριν ... Quemadmodum autem Romæ denarius per X,
drachma autem in Græcia per ⊂ denotabatur, ita
etiam duo ... ὑπέρπυρον deſignabant. Scholia-
ſtes Harmenopuli lib. I. XV. § 3 II. ρ'. hoc eſt ὑπέρ-
πυρα ρ'. infra ... quæ poſtea exponit ...
ὑπέρπυρα. De argenteo puto Vincentium Belua-
cenſem intellexiſſe ... quum ſcribit quadringenta
millia Hyperpyr... quingentis, ſeptuaginta
marcis argenti va... Sed ibi error eſt. Nam to-
tidem Hyperpyra ... genti valent marcis argenti
... centum autem libras auri ſi-
...M. DLV, & vncia... id eſt, χρυσίνους, ſiue Soli-
gnati κεντηνάριον voca... ius: Τὴν μὲν εἰρήνην ...
..., VII M. CC. Proc... ὁμολογεῖ πρὸς αὐτοὺς δι-
... δέκα καὶ ἑκατὸν κεντηναρίων ... λίτρας τὸ κεντηνάριον ἑκατόν, ...
Paulo poſt: ... Centenarium igitur erant centum
...ſignati: cuius creberrima mentio in hi-
ſtoricis

Et Friſon. ...
... Karolus Magnus
ca vna & dimidia ...
na Francica. Hodie
manſit in Gallia
ſolidi in ...
inque valebant
tici III. & ab
uns ſuam ...
die, & Fran...
ei aliarum
ius operis

ſtoricis Græcis, qui poſt *Procopium* Iſidorus: *Centenarium numeri nomen centum librarum ponderis ſit.* Rectè men vocat, vt diſtinguat à ponderali. bes corrupto nomine *Kintar* vocat. Aquitani adhuc *Quintal* dicunt. Cent maiorini,& decargyri nummi qui *ſint in* doſ. ſi quis pec. conſl. adhuc quæro. item ſis: *Binio, Δίσμμα. Biniones, Διτάρια* vide æ rei non argentei. Porro adhuc tempo ſtantini Magni ſepteni ſolidi ſcrupulorum q norum in vnciam adpendebantur. Conſta Magnus C. Theodoſ. de pond. & aur. inlat. *S ſolidos adpendere voluerit, auri cocti ſeptem ſo quaternorum ſcrupulorum noſtris vultibus figu tos adpendat pro ſingulis vnciis.* Data eſt Iuli & Paulino Coſs. anno Chriſti CCCXXV. Si vn erat ſeptenum ſolidorum, *ſolidus ſcrupuloru quaternorum*, Solidus ille ad ſolidos reliquos, *qu tantum ternorum ſcrupulorum erant, eam ratio nem habebat, quam* XXVIII *ad* XXIIII; *hoc eſt vt ſeptem ad ſex.* Nam vncia fuerit XXVIII *ſcrupulorum*, quum tantum deberet eſſe XXIIII. & *libra* eiuſmodi erit ſcrupulorum CCCXXXVI, quum tantum imputandi eſſent CCXXVIII. qualem *poſteriores* Imperatores feriri iuſſerunt. Itaque libra auri Conſtantini eſt ſolidorum LXXXIIII, quot denariorum argenti libra vetus Romana. Poſteriorum autem Imperatorum Solidi LXXII in libram adpendebantur. Valentinianus & Valens Lupicino, & Iouino Coſs. anno Chriſti CCCLXVII. l. XIII. C. Theod. de ſuſcept. præp. & arc. *In ſeptuaginta duos ſolidos libra feratur accepta.* Arcadius Olybrio,

brio, & Probino coſs. anno Chriſti cccxcv. C. Th. de obl. vot. *Quando votis communibus felix aperitur, in una libra auri, ſolidi ſeptuaginta obryſiaci Principibus offerendi, deuotionem animo lubenti ſuſcipimus.* Sane ſi ſolidi illi duplo pondere drachmarum erant, libra poſterior eſt hodierna aurificum. Sin autem ſcrupulus auri tantum pendebat, quantum ſcrupulus argenti, libra illa fuerit marca noſtra. quod vero propius eſt. Quia Imperatores ad legitimam & commodam libram gentes reuocant, manifeſtum eſt omnium prouinciarum, atque adeo omnium ciuitatum, non eandem fuiſſe libram: quod paſſim vſurpari videmus; quandoquidem quot ciuitates, tot pondera & menſuræ. In Actis Marcellini Papæ ſeptuaginta duo teſtes vocantur libra occidua. Occiduam quidem libram intelligo Romanam, quæ diſtingueretur ab ea, qua vterentur Conſtantinopolitani, qui dicuntur orientales. Sed obſtat, quod hæc acta ſunt ſub Diocletiano, antequam vllum Imperium Orientis eſſet. & præterea ſub Diocletiano occidua libra illa erat LXXXIIII denariorum, ſub Valentiniano, & Arcadio orientalis libra LXXII denariorum. Deinde quod ſubiicitur, partim intelligo, partim ignoro. *quoniam in ſeptuaginta duorum libra occidua in reparationem annus.* Sane [illegible] ſcimus quinquies LXXII eſſe [illegible] menſes Ægyptiacos. Sed cui bono? [illegible] autem diuerſæ ſint libræ, LXXXIIII, & LXXII vtram intellexerit Palla[illegible] [illegible] videndum [illegible] εἰς Γερμανικὸς [illegible] no Anthologi[illegible] τῆς βαρυμόχθου. Grammaticorum con-

millenarium numerum elegãter reticere poſſunt, quod nullus ſermo præſtare poſſit. Neque enim dicere διακόσια δεσχμῶν, quemadmodum Latine ducenta ſeſtertium. Nec ſolum numerum millenarium ſubticent, ſed etiam ſpeciem ipſam, quæ numero concipitur. quod Græci non poſſunt. Dicunt enim: *Da mihi mutua centum*. Græci: χρῆσόν μοι ἑκατὸν χιλιάδας σηστερτίων. In illis Lucilii numeris concipitur, nummi reticentur:

Quid vero &, centum ac ducentum poſſideas ſi
Millia?

hoc eſt, ducenta millia ſeſtertium. Idem:

Maximu' ſi argenti ſexcentum mille reliquit.

Vbi obiter duo notandum. primum æuo Luciliano *ducentum millia, ſexcentum millia* dici æque ſolitum, vt ducenta, ſexcenta. vt apud eundem Lucilium:

Millia ducentum frumenti tolle medimnum.

Nam conſtruunt *ducentum* non cum millibus, ſed cum nomiſmate aut pondere. quod eſt valde ἰδιωτικόν. de quo ſtatim infra videbimus. Præterea notandum apud Lucilium primam produci in *centum*; quemadmodum apud Plautum & Terentium in *Triduo*. Græcis & Latinis convenit in millenario. Nam vt illis χίλιοι ἄνθρωποι, ſic Latinis *mille homines, mille* ... plura exempla apud Gellium ... Græcis tam δισχίλιοι ἄνθρωποι, ... ἀνθρώπων in vſu eſt. Latini poëtæ ... Atque hæc ... *bis mille homines*. ... non negligenda. Illud ... quum dicerent *mille* ... nummum eſſe caſus quarti,

 hoc

& contra Remnius Fauinus libello de ponderibus dixit drachmum.

Sexaginta mina, ſeu vis, ſex millia drachmum.

non drachmas, vt editum eſt. Chariſius: *Item in coniungendo propria quibuſdam poteſtas, qua ratione excluditur; vt quum dicimus, quinquaginta millia nummum.*

His omnibus præmuniuimus nos, antequam ad nobile certamen ſummorum virorum veniamus, quorum alii *Seſtertia* neutro genere nummum millenarium ſignificare affirmant; alii *Seſtertia* neutro genere a veteribus oratoribus vſurpata, a ſolis autem poëtis architectata ſomniant: vnde etiam, ſi Diis placet, *Seſtertia poëtica* appellant. Quæſtio e media quidem Grammatica eſt, ſed quâ in re nummariâ, nulla ſit maioris momenti. Vtrique enim illi caſtigandi ſunt; quod parum Grammatici hic fuerunt. Primum, hæc duo, MILLE, & DECIES, alterum purum putum ſubſtantiuum eſt, vt [illegible] Græcis; alterum tranſiuit in naturam ſubſtantiui communicatione articuli. Dicitur enim *hoc Decies, hoc Centies*. Varro: *Nam quum dicatur H[oc]* DECIES, *vt* HOC MILLE, *huius mille; vt ſit vtr[illegible] ſine caſibus vocis, dicemus, vt hoc mille, huius mille; ſic* HOC DECIES, &c. Martialis:

Sed adhuc ſ[u]pererat centies tibi laxum.

[illegible]rius autem, *Seſtertius* ſunt adiectiua; vt, [illegible]ius numerus, denarius nummus; denarium [illegible] Plauto in Rudente:

[illegible]eum Plauto [illegible] centum denaria Philippea.

abdimus. Sic *ſeſtertius pes*, XII Tabul
nummus, *ſeſtertium bipalium* Colume
tium miliare. In feminino genere quid
re *ſeſtertiam drachmam?* τρίτον ἡμιδραχμ
ci loquuntur, & Theutoniſmus non
diernus, ſed etiam priſcus Ripuariorum,
rum legibus Titulo XXIIII, *tertio dimidia*
Græci τρίτον ἡμιχρύσινον, Latine *ſeſtertio ſoli*
Tit. XXVI, *octauo ſemiſolido*. ὄγδοον ἡμιχρυσίνο
tulo XX, 2, error eſt: *quinque dimidiis ſolidis*
culdubio legendum, *quinto dimidio ſolido*.
ἡμιχρυσίνῳ. Sic igitur *ſeſtertiam drachmam*
analogia non prohibet. Ergo *denarium*, & *ſ*
tium adiectiua ſunt, non ſubſtantiua; & in re
maria Millia ſeſtertia, Millia denaria dicu
perinde ac ſi Græce eſſet, χιλιάδες σηστέρτιαι, χ
δες δηνάριαι. Dicimus ergo *tria millia ſeſtertia*
tria ſeſtertia pro eadem ſumma, ea felicitate
ticendi τὸ *millia*, qua Græcos carere ſupra indic
uimus. Propterea Iuriſconſultus dixit tria Den
ria, hoc eſt, tria millia denaria. l. *Lucius*. *D.*
Legatis II. *Quiſquis mihi heres erit, ſciat deber
me Demetrio patruo meo denaria tria, & depoſita
apud me a Seleuco patruo meo denaria tria; qua et-
iam protinus reddi & ſolui eis iubeo*. Bis idem re-
petitur, vt omnem ſuſpicionem mendi abeſſe ne-
ceſſe ſit. Quin & vetuſtiſſimæ Inſcriptionis aucto-
ritate ea locutio confirmatur. DONVM. DEDIT. -X-
V. VT. EX. VSVRIS. CENTESIMIS. EIVS. QVAN-
TITATIS. QVÆ. EFFICIT. ANNVOS -X- DC. DIE.
VIIII. KAL. OCTOBR. NATALI. DIVI. AVGVS-
TI. EROGENTVR. EX. ARK. Ibi -X- V. ſunt de-
naria quinque millia, vt apud Iuriſconſultum tria
denaria

...ria. Nam ex quinque millibus denarium cen-
...næ vſuræ annuæ nomine gignuntur denarii
...ut continetur in ipſa Inſcriptione. Itaque in
...dem habes v denaria in neutro, & DC denarios
maſculino. Eodem modo concipiendum in inſcri-
ptione Barcinonenſi: -x- VII. D. nempe, *denaria*
ſeptem, quingenti. Prius in neutro plurali adiecti-
uo, poſterius in plurali maſculino. Sed in inſcri-
ptione agri Bergomatis XXX. appoſitum eſt bis ſine
adiectione, id eſt *triginta denaria.* M. CARBASVS.
PATIENS. DEDIT. XXX. & infra: FILIO. EIVS.
RETERE. DEBEBVNT. XXX. *Seſtertia* an *Denaria*
dicendum ſit, nemo poſſet aſſequi, niſi vſura de-
xtanta ...is appoſita fuiſſet -x- III. *denaria tria.* In
Heluetia in pago Wettingen: AD. CVIVS. TEMPLI.
ORNAMENTA. ALPINA. ALPINVLA. CONIVNX.
ET. PEREGRINA. FIL. -x- C. DEDERVNT. Inter-
pretandum *denaria centum.* Item Arelate: LEGA-
VIT. EIS. TESTAMENTO. -x- CC. id eſt, *denaria du-
centa.* In Mandubiis ex Antonio Piſone: FLA-
VIVS. CATVLLVS. TESTAMENTO. AD. MARMO-
RANDVM. BALINEVM. LEGAVIT. R. P. -x- LXXV.
id eſt, denaria ſeptuaginta quinque. Eodem mo-
do dicta ſunt de ... *decem,* l. XX. § I. de ann. leg.
& fideicom. ... *quis mihi heres erit, fidei eius
committo, vti det* ... *reditu cenaculi mei, & horrei,*
... *poſt obitum, ſacer*... *& hierophylaco, & libertis,*
... *denaria decem, die nundi-*
... *in illo templo* ... Neque vero poëtice dena-
... *quas ibi poſ*... niſi priuatos homines in te-
... dici obiicien... concedamus. Neque poſ-
... *poëtari ſolere* ... a ſeſtertia, & tria denaria co-
... fugere, quin tri... quo plen...
... diorum ſi...

Digitized by Google

extent, quibus illa virgula impoſita non eſt, qui habent. Præterea quæro ex illis, quid in Catulli Hendecaſyllabis extat, quod e medio ſermone petitum non ſit? Quid in Sermonibus Horatii, qui gloriatur ſuos verſiculos, ſi carminis legem retexas, videri poſſe id, quod titulus libri promittit, ſermones meros? Sed friget eorum argumentum: neque omnia faciendo vitare poſſunt, quin quæ Horatius, & Catullus, vt alios poëtas taceam, *ſeſtertia* vocarunt, eadem Cicero, & alii ſermonis Latini proceres, totidem ſyllabis, ac literis vſurparint. Cicero Paradoxis: *Capit ille ex ſuis prædiis ſexcenta ſeſtertia.* Idem VI Verrina: *Ex eo fundo, cui ſeſtertia dena merces eſſet.* Hic corrigunt *ſeſtertium dena.* quod barbarum, & inauditum eſſe audacter pronunciamus. Salluſtius: *Præmium ſeruo libertatem, & ſeſtertia centum.* Et hic *ſeſtertium* ſubſtituunt: quod negamus Latinum eſſe. L. Seneca decimo Epiſtolarum ad Nouatum, citante Priſciano: *Viginti quatuor ſeſtertia, id eſt, talentum Atticum.* M. Seneca in Controuerſiis: *Quum donaret illi Cæſar Talentum, in quo XXI ſeſtertia ſunt.* Q. Curtius libro VIII. *Datis ſingulis quinquaginta ſeſtertia.* Quæ libro IX rectiſſime exponit *aureos mille.* Iuuenalis Sat. V.

Quadringenta tibi ſi quis Deus. —

Veteres Gloſſæ, *Seſtertia dederit, ſcilicet.* Apuleius ...ſia x. *Eique pr...rinus quinquaginta promittit ſeſtertia.* S. Cyprianus de redempt. captiuorum: *ſeſtertia centum millia nummum.* Tacitus ... lib. XI: *Datur ... liberis eius ducena ſeſtertia. Capiundis pecuniis poſuit modum vſque*

Digitized by Google

que ad dena ſeſtertia, qua egreſſi repetundarum tenerentur. Quid de illo Gelliano dicent lib. XIX, cap. X? *Neceſſaria eſſe videri ſeſtertia fere trecenta,& præter propter alia quingenta.* Sed diſertius lib. V, c. XII. *Id eſt, nummi noſtri ſeſtertia duo,& ſeptuaginta.* Suetonius Veſpaſiano: *Centum ſibi ſeſtertia darent, ac ſe vel in Tiberim proiicerent.* In vita Virgilii: *Dena ſeſtertia pro ſingulo verſu Virgilio dari iuſſit.* Macrobius: *Quum Cæſar aliis, qui ſecum pila luſitabāt, centena ſeſtertia, illi vni quinquaginta dari iuſſiſſet.* Tertullianus Apologetico: *Video enim & centenarias cænas a centenis iam ſeſtertiis dicendas.* Iſte locus Tertulliani ſeſtertiis poëticis tragulam iniicit. Quis enim dixerit *centenarias cænas* à centenis nummum, vt ipſi volunt, dictas? Quam ridiculum! Non ſunt ergo audiendi doctiſſimi viri, qui ſeſtertia poëtica hariolantur, & ſexcentos veterum locos temerare audent, vt ſomnia ſua muniant. An & Græcos quoque poëticari dicent? Iis quidem Denarius, Δηνάριον, & Seſtertius Σηστέρτιον neutro genere enunciatur. Tamen Σηστέρτια numero multitudinis illis ſunt idem, quod Seſtertia Latinis. Græci etiam mille nummos vocant Σηστέρτια. Plutarchus *in Fabio:* Θέας δὲ μουσικὰς καὶ θυμελικὰς ἄξειν ἀπὸ σηστερτίων τριακοσίων τριάκοντα τριῶν, καὶ δηναρίων τριακοσίων τριάκοντα τριῶν, ἔτι τετημορίῳ προσέτι. Deinde huius ſummæ rationem conficit ad drachmam Atticam: Τοῦτο τὸ κεφάλαιόν ἐστιν ὀκτὼ μυριάδες δραχμῶν, καὶ δραχμαὶ τετρακισχίλιαι πεντακόσιαι ὀγδοήκοντα τρεῖς, καὶ δύο ὀβολοί. Hic igitur τριακόσια τριάκοντα τρία σηστέρτια haud dubie ſunt, quæ Latine *trecenta triginta* tria ſeſtertia. Ea ſunt LXXXIII millia, CCL denarii, quibus ſi addas

addas trecentos triginta tres denarios, efficies ſummam propoſitam nummi Attici. nempe octaginta tria millia, quingentas octaginta tres drachmas. Seſtertia poëtica, & menda librariorum, quæ docti homines cauſſabantur, ſtrenue hoc vnico loco Plutarchi eluduntur. Nam ſeſtertia poëtis ademit Plutarchus; Cicero autem, & alii, ac imprimis Varro & Chariſius *ſeſtertia millia* a mendi ſuſpicione vindicant. Dicebant igitur plene, decem ſeſtertia millia; & præciſe, decem ſeſtertia. Alterum, quia millia eſt nomen ſubſtantiuum, ſeſtertia adiectiuum. alterum, quod *ſeſtertia* ex adiectiuo in naturam ſubſtantiui tranſierunt; quæ hodiernum Grammaticorum vulgus barbare quidem, ſed tamen ſignanter, nomina ſubſtantiuata vocant. Quæ obſeruationes Grammaticæ multum lucis his difficultatibus adferunt. Dices igitur, decem ſeſtertia, decem millia ſeſtertia, decem ſeſtertia nummum. quorum exempla infinita ſunt apud auctores, & in veteribus ſaxis. Cicero Ver-
na quarta: *Facta eſt ſponſio ſeſtertium quinque*
ſtertia quinque vocat, quæ poſtea ſeſtertia quin-
millia. Paulo poſt: *Coëgit Scandilium quin*
la millia dare. Plus dico. vt *millia ſeſterti*-
lia modia, millia medimna dicebant, & ſim-
medimna. Cicero Verrina v. *Tritici ſept*-
ex Nymphonis arationibus tollit. Ibi
itici medimna triginta quatuor. vtrobi-
medimnum excuſum. Nam *medim*-
bſtantiuo factum adiectiuum. idem
eadem: *Anni tertii decimæ anno ter*-
tritici modium triginta ſex. quod
tum. ſcribe *modia.* Iterum in Ver-
rem

rem : *Medimna* DCC, Medimna *ſeptingent* Ibid. *Mea* eſt, ſeptingenta millia medimnum. Ibid. *Medimni na* XXXVI. intellige triginta ſex millia medimni, non Priſcianus lib. VII agnoſcit *Medimnum*, non *Medimna*. quare menda eſt vetuſtiſſima. Priſciar legit *ſepties medimnum.* quod eſt & ipſum ad ctiuum. Sed ſumma longe maior. nam *ſeptem me dimna* ſunt ſeptem millia medimnum: *ſepties me dimnum*, ſepties centena millia. Rurſus Cicero in Epiſtolis: *Ea pars eſt ad* XXX *ſeſtertia*. In Verrinis: *Numerantur illa ſeſtertia ducenta quinquaginta Syracuſis.* Supereſt nunc vt de amplis millenariis verba faciamus. Ampli millenarii ſunt, quibus præpoſita eſt nota aduerbii *amplificatiui*, *decies, centies, millies*. Hæc aduerbia naturam nominum ſubſtantiuorum induunt acceſſione aut articuli, vt *hoc Decies*; aut κατηγορημάτων, vt *Decies plenum, decies laxum, decies amplum*; *decies ſeſtertium.* Nam, vt oſtendimus, *ſeſtertium* eſt adiectiuum. Valerius libro IX: *Qui decem arbuſcularum vmbram tricies ſeſtertii ſumma compenſas.* Suetonius Cæſare: *Sexagies ſeſtertio margaritum mercatus eſt.* Seneca: *Claudius Cæſar centies ſeſtertio cœnauit vno die.* Cornelius Nepos in Attico: *Vt neque in ſeſtertio vicies, quod a patre acceperat, parum ſe ſplendide geſſerit: neque in ſeſtertio centies affluentius vixerit.* Seneca De beneficiis IIII, cap. XXXVI, *Seſtertio centies obiurgandus ſim.* Idem ad Heluiam: *Quorum Pantomimæ ſeſtertio decies nubunt.* Iſta autem quæ per amplificationem enunciantur, intelligenda ſunt de ſeſtertiis, niſi ſpeciatim denarii nomen adiiciatur. Plutarchus in Antonio: Τῶν φίλων τινὶ μυριάδας ἐκέλευσε δί-

π

Digitized by Google

τῆ χώρα ἀθροίσαι. τοῦτο Ῥωμαῖοι ΔΕΚΙΕΣ καλοῦσι. vi-
ginti quinque myriades quadruplicatæ ſunt de-
cies centena millia ſeſtertium. Quum tam clare
id a Plutarcho ſcriptum ſit, vir tamen doctiſſimus
Othomanus negat DECIES de ſeſtertiis intelligen-
dum. Quod quia manifeſto falſum eſt, non con-
futabo. Idem doctus vir collegit magnam ſiluam
ampliſſimæ huius ſummæ: vbi maior pars redi-
genda ad variationes caſuum; quas ipſe quum in-
telligeret, non poſuit tamen; quum *ſeſtertium* in
genitiuo plurali, pro *ſeſtertii* aut *ſeſtertio* legit.
Hæc lector ſtudioſus corrigat. vt in illo Suetonii
in Iulio, L. *Sexagies* HS. *margaritum mercatus eſt.*
Othomanus legeret *ſeſtertium*: nos vero *ſeſtertio.*
Sic Philippica ſecunda: *Syngrapha* HS *centies per*
legatos viros bonos, ſed timidos, & imperitos, ſine
Sextii, ſine reliquorum hoſpitum Regis ſententia,
facta in gynaceo. Rurſus idem doctus vir hic lege-
ret *ſeſtertium*: nos *ſeſtertii.* Apud Velleium de
C. Curione: *An accepto centies* HS *fecerit.* An hic
dicet accepto centies ſeſtertium, non *ſeſtertio?* Nu-
e. Quis ferat ita loquentem? Adducit poſteà lo-
n ex Capitolino, vbi mendum inſigne odora-
non eſt: *Omne autem conuiuium æſtimatum di-*
ſexagies centenis millibus ſeſtertium. Quod
t, qui Latine ſciunt, non intelligent. Legen-
im *ſexagies centies millies ſeſtertio.* Rerro
cepta eſt, more Græcorum, & Hebræo-
um priſci Romani ita dicturi fuiſſent
ies ſexageſies ſeſtertio. Negari non po-
ectionem ab erudito viro intellectam
ocum ex IIII Hiſtoria Taciti addu-
us, vbi mendum tollendum eſt.

Quum

Quum ex funere Reip. ruptis conſularibus ſpoliis
ſeptuagies ſeſtertio ſignatus, & ſacerdotio fulgens.
Vbi ſine vllo dubio legimus; *ſeptuagies ſeſtertio*
ſaginatus. Doctiſſimus vir poſuerat *dignatus.* Sed
neque conſultius in Suetonii Veſpaſiano XIX, *Vt*
audiit IIS *centies,* locum illũ interpretatur *ſeſter-*
tium centies, ita vt *ſeſtertium* ſit genitiuus plura-
lis. Quis enim Latine intelligens dixerit *centies*
millia ſeſtertium? Grammatica patitur *centies mil-*
le, vſus non admiſit. Quis dubitare poſſit, ibi le-
gendum *ſeſtertiis centum?* Idem error apud Cice-
ronem ad Atticum lib. II. Epiſt. XX: *Diodorus*
mortuus eſt. reliquit nobis HS *fortaſſe centies.* le-
gendum enim *centum.* id eſt, ſeſtertia centum.
Minus aſſequitur illud Suetonii in Galba: *Liuia*
mortua teſtamento pæne ditatus eſt. HS *nanq. quin-*
genties, quum præcipuum inter legatarios habuiſſet,
quia notata, non perſcripta erat ſumma, herede Ti-
berio legatum ad quingenta reuocante, ne hoc qui-
dem accepit. Locus eſt luculentus, & ex iis, quæ
ſupra adduximus, facilis explicatu. Liuia ſcri-
ſerat HS IↃↃ PRÆCIPITO. Diuinandum eſt, vtrum
æ notæ *quingenties ſeſtertium*; an *quingenta ſe-*
ſtertia deſignent. Hinc Tiberius anſam circum-
ſcribendi legatarii captauit, quod interpretatio in
notis ambigua eſt, eodem modo, quo Epiſtola v
lib. VI ad Att. *Ego tua gratulatione commotus,*
quod ad me pridem ſcripſeras; velle te bene euenire,
quod de Craſſo domum emiſſem. Emi eam ipſam do-
mum XXXV. Paulus Manutius male eam ſum-
mam interpretatur. Incertum vtrum *tricies quin-*
quies ſeſtertio, an *triginta quinque ſeſtertiis.* Vel-
leius lib. II. *Mandetur deinde memoria ſeueritas*
iudiciorum.

Digitized by Google

iudiciorum: Quippe M. Cato Conſularis, M. Ca-
tonis nepos, Africani ſororis filius, repetundarum ex
Macedonia damnatus eſt, quum lis eius IIII M. æſti-
maretur. Nemo non videt ex voce eius faciendum
eius. Sed quatuor millibus ſeſtertiorum, an ſeſter-
tio quater millies legendum, dubitari poſſit. Apud
Ciceronem in Verrinis XVIII M. non IIII M. le-
gimus. quum de hac re bis loqueretur. At vir
eruditus in Suetonii Galba ait a Liuio in teſta-
mento ſcriptum fuiſſe HS QVING. Quis vnquam
ita ſcripſit, vt quum notulis IↃ poſſit quingenta
deſignare, id pluribus literis, truncata voce, quo-
modo nemo vnquam ſcripſit, mallet exponere?
Manifeſtum eſt eum errare. vt in illo ex Verrina
IIII. Seſtertium undecies numerata eſſe. probat
hanc lectionem, veterem, quæ numeratum reti-
nebat, damnat. Nos contra. Idem non multo poſt
vtramque lectionem probat. nos negamus unde-
cies ſeſtertium nummum, item undecies numerata
Latinum eſſe. Hoc indignum tam diſerto viro.
Concludimus igitur, Decies, centies, millies, &
omnia eius formæ amplificatiua omnium caſuum
articulos, & omnium adiectiuorū caſus recepiſſe.
... decies, huius decies. decies amplū, decies a...
decies amplo. Sic decies ſeſtertio, decies ſeſte...
, toties ſeſtertio, toties ſeſtertii. Seneca Epiſt.
... et toties tamen ſeſtertio adiiciales cœnæ fortiſ-
... ris conſtiterunt. Ita habent ſcripti codices
antequam Mureti editio prodiret; qui, ni ...
auctor eſt iſtius mutationis. Atqui Seneca
... tio dixit, id eſt, tam immani ſumma ...
... fecto cauſſæ erat, cur aut Muretus le...
... taret, aut alii docti de ea dubitare ...
velitat.

velitari nondum deſinant. Sed conſiderandum fuit, quod dixi, hæc aduerbia *amplificatiua* eſſe nomina ſubſtantiua, & propterea *centies ſeſtertium* dici poſſe, quod *ſeſtertium* ſit adiectiuum. Chariſius: *Nec ſtatim centies nummum dicere poſſumus, ſed centies ſeſtertium.* Veriſſime quidem ille. ſed cauſſas non apponit, aut neſciuit. Neſcit enim, aut non aduertit, *ſeſtertium* eſſe adiectiuum. At ille putat eſſe genitiuum pluralem, vt *nummum.* Miratur igitur, quod quum dicatur centies ſeſtertium, non dicatur tamen centies nummum. Non igitur dicimus *accepto decies nummum*, neque *acceptis decies ſeſtertium.* Hæc enim barbara ſunt. Eſto hæc regula: Numquam genitiuum cum amplificatiuis iungi. Non enim dicimus *centies nummum*, vt recte monet Chariſius, & Varro. Præterea: Numquam amplificatiua pluraliter enunciari. Non enim dicimus *hæc decies, hæc centies.* in Verrina III. *Hinc HS quaterdecies P. Tadio numerata.* ſcribendum, *numeratum.* Gellius lib. XII. *A P. Sulla, qui tum reus erat, mutua HS icies tacite accepit.* Imo *mutuum.* Sed infinita extant paſſim apud auctores multitudinis numero ſcripta, quæ ad ſingularem numerum reſtituenda ſunt. Satis eſt attentum lectorem monuiſſe. Liuius lib. XL. *Seſtertium nummum quater & viciès ab iis eſt exactum.* Tollatur τὸ *nummum.* Iam enim ex Chariſio intellexiſti, non dici *decies nummum.* Apud eundem XLI. *X pondo auri & argenti ad ſummam ſeſtertium decies in ærarium retulit.* Legendum *ſeſtertii.* Apud Senecam nondum locus animaduerſus eſt Quæſt. I. cap. XVI: *Hunc diuitem auarum ſeſtertium millies ſeruum.* Legendum *ſeſtertii.*

Digitized by Google

ſeſtertia. Tacitus: *Bis & vicies*
millies Nero effuderat. Scribendum, *Bis & vicies mille* IIS *donatio-*
millies ſeſtertium. Martialis propter, *Bis & vicies*
na poëtica dixit decies centum millia. In ſoluta
oratione eſſet decies centena.

Sidederint ſuperi decies mihi millia centum.

Solinus amplificatiuam ſummam amplum ſeſter-
tium vocauit, cap. XL. *Denique baſiliſci reliquias*
amplo ſeſtertio Pergameni compararunt. Amplum
ſeſtertium putamus eſſe DECIES. quod Horatius
vocauit ſolidum.

Scilicet vt decies ſolidum exorberet.

ea enim eſt ampla ſumma. Non enim eſt nu-
mus, vt placet doctiſſimo Turnebo, ſed numerus,
ἢ ἀθροισμα. Budæus non ſemel perſtringit eos qui
cenſent τὸ *ſeſtertium* eſſe rectum, aut quartum ca-
ſum, quum, inquit, is ſit genitiuus. Notandum
vero, quod ſupra monuimus, tam ſimplam, quam
amplam ſummam, iiſdem notis concipi ſolitum
fuiſſe; vt quia error in ambiguo lectionis commit-
ti poſſet, magna attentione opus fuerit: quemad-
modum vidimus in teſtamento Liuiæ apud Sue-
tonium Galba. Legimus itaque apud Plinium
*Gange amne, oſtioque eius, quo ſe in eorum Ocea-
n effundit, per Indiam Parthienemque, ad My-
dron vrbem Syriæ, in Iſſico ſinu poſitam* LI
paſſuum, decem & nouem. Martianus Ca-
pella, vt ſolet, ex Plinio exſcribens non notis
ſcriptis verbis, ita extulit: *quinquagies bis
quindecim millia.* Tamen ex Plinio τὸ cen-
tum poſſunt erui, niſi per interpretationem
apud eundem: *Latitudo autem terræ a
... ad Septentrionem dimidio fere mi-*

F *nor*

nor colligitur LIIII M.LXII. poſsumus interpretari quinquaginta quatuor millia paſſum, ſexaginta duos. Sed Martianus amplificatiue: *quinquagies quater centena ſexaginta duo millia.* Plinius: *Longitudinem Europæ Athenodorus, atque Iſidorus a Tanai, ad Gades,* LXXXII. XCIIII. Putarit aliquis eſſe octaginta duo millia nonaginta quatuor. Martianus: *Octogies bis centena nonaginta quatuor.* ſcilicet, millia paſsum. Itaque qui huic dubio occurrere volebant, ſimplicem ſummam addito N. ſcribebant HS. V. N. *ſeſtertiis quinque nummum.* HS. V. autem eſt *ſeſtertio quinquies.* Quod autem attulimus de amplificatiuis aduerbiis per omnes caſus vſurpatis, id fecimus; non quia nemo id aduerterit, aduerterunt enim Budæus, & Othomanus, alii, ſed quia vterque, ac præſertim Othomanus, non raro in iis; quæ adducunt, teſtimoniis peccarunt. quorum quædam ſuperius correximus. Sic apud Liuium lib. XLV, hodie editum eſt: X *pondo æri & argenti ad ſummam ſeſtertium decies in ærarium retulit.* Vbi idem doctus vir non vidit, legendum eſſe; *ſeſtertii.* vt in illo Annalis II apud Tacitum: *Inlectus a diuo Auguſto liberalitate decies* HS. putat *ſeſtertium* legendum. vbi eadem hallucinatio. Nam *ſeſtertii* ſcripſerat Tacitus. Sed infinita ſunt, quæ ille præpoſtere legit, vt mediocriter docto conſtare poteſt. Plinius de Citro lib. XIII, cap. XV: *Extat hodie M. Ciceronis in illa paupertate, &, quod magis mirum eſt, illo æuo, empta* HS X. *Memoratur & C. Aſinii ſeſtertio vndecies.* Vbi mirum in modum Budæus hallucinatur, qui putauit eſſe ſeſtertiis decem, & ſeſtertiis vndecim. Mirum vero

decies

Digitized by Google

decies ſeſtertio menſam Ciceronis
Plinio, a Tertulliano autem
hoc eſt dimidio, quam Plinius emptam dici a
Galli duplo, id eſt decies quingentis millibus ſ
ſtertio, vt perhibet Plinius ſeſtertio dixit. contra Aſinii
nus Hiſpanus, vir acri iudicio, Itaque non vndecies ſe-
eſt, vt ipſe interpretabatur, Petrus Ciacco-
Sed hoc eſſet quingenties legebat HS. D. id
eſt immaniſſima. Sic in ſeſtertiis quingentis.
Grammatico conſcripta: ſeſtertio. quæ ſumma
tri, & ſorori. Haud dubie Vita Perſii a vetuſtiſſimo
tium vicies. At ſi ſcriptum Reliquit circa HS. XX ma-
ſeſtertia viginti. vt, quod fuiſſet intelligendum, ſeſter-
ſcriptum eſſet HS D. N, Ciacconus HS. XX; N. eſſent
In eadem Vita ſtatim poſt: eſſent volebat, ſi
tia, vt quidam dicunt, centies. ſeſtertia quingenta.
gendū eſſe ſeſtertium. Sic vt daret Cornuto ſeſter-
matici Gloſſæ à nobis olim Nemo non videt le-
de Criſpino oratore: eiuſdem optimi Gram-
bis millies ſeſtertium. Poſſedit excerptæ, in Sat. IIII.
millena ſeſtertia. Addita bis ∞ HS. Intellige
ſaxis & libris, extare Quæ quidem notula N, fuiſſet bis
mma ſimpla pro videtur, nota in veteribus
n apponitur, ſi adiectiuum ampla accipiatur. ob eam cauſſam, ne
antecedat: vt in illo aut participium. Aliquando
NTO. EX. TESTAMENTO. monumento: HVIC. MO-
II. A. SEMPRONIO. LEGATA. plu-
Hoc eſt ſeſtertia SEVERO. SVNT
ptum fuiſſet, ea ſeptem. Eſt ſimpla
um ſepties. eſſet ampla Quod ſi LEGA-
TARQVITIO. Romæ in S. ſumma, nem-
. SCRIBÆ. L. F. Cæſarii ad ſi-
. Ambiguum, QVÆSTOR. POMP. ETRVSCO.
vtrum EX. TESTAMEN-
datum ſeſter-

tium

tium vicies,an data ſeſtertia viginti. Et multa alia præterea, quæ lectori obſeruanda relinquimus. Romæ ante hortos Carpenſes: PROCVR. TRIVM. PROV. GALL. LVGVDVNENSIS. NARBONENS. ET. AQVITANIÆ. AD. SS. LX. PROC. ALEX. PELVSI. AD SS. C. id eſt: Procuratori trium Prouinciarum Galliæ, Lugudunenſis, Narbonenſis, & Aquitaniæ ad ſeſtertium ſexagies. Procuratori Alexandriæ Peluſi ad ſeſtertium centies.

NVNC exiguum ſpicilegium faciemus quorumdam locorum ſelectorum apud veteres auctores, qui animaduerſione opus habent. Plinius libro XXXV. cap. IIII. *Namque quum in præda vendenda res diſtraxiſſet, & Rex Attalus ſexdecim libris emiſſet Ariſtidis tabulam* &c. pro *ſexdecim libris*, legendum *ſexcentis millibus*. Lapſus facilis. id eſt 12500 ſcutatis Solaribus.

Valerius Maximus lib. IIII. cap. II. *Fabricius a Samnitibus, quos vniuerſos in clientela habebat, denos æris, & quinque pondo argenti*, &c. Manifeſtò legendum *dena æris*, ſcilicet pondo. duplum pondus auri quam argenti. vbi Othomanus legit *decies æris*. quod ſupra oſtendimus barbarum, non Latinum eſſe. Minus vitioſe editio Pighiana, *decem æris*.

Liuius lib. XXII. de ludis votiuis Q. Fabii Maximi: *Eius rei cauſſa ludi magni voti æris* CCCXXXIII *millibus, triente*. Mutila oratio. Scripſit Liuius: *Eius rei cauſſa ludi magni voti æris* CCCXXXIII *millibus, trecentis triginta tribus, triente*. Plutarcho auctore. cuius verba: Θέας δὲ μουσικὰς καὶ θυμελικὰς

ἄξειν

Digitized by Google

ἀντὶ δὲ σηστερτίων τριακοσίων τριακοσίων
τῶν δηναρίων τριάκοντα τριῶν, τριάκοντα δηῶν, καὶ δηνας
Duo errores: alter librarii, ἐπὶ τριτημορίῳ ὀβολοῦ.
tarchi quidem æreos nummos; alter Plutarchi. Plu-
ρίων interpretantis: Librarii, σηστερτίους ἀντὶ δηνα-
scripserit: ἀπὸ σηστερτίων τριακοσίων, quum Plutarchus
ρίων, καὶ τριακοσίων τριάκοντα τριῶν τριάκοντα τριῶν χι-
λίων. Quam ridiculum enim, ἐπὶ τριτημορίῳ ὀβολ-
tiorum meminisset, totidem, postquam sester-
summa subiicere? Budæus denarios pro minore
mendo locum Plutarchi recte suspectum de
sententia longe discedit a vero. habuit; sed Orthomani
rpretium est confutare. Contrarius neque vllum ope-
dem Plutarchi sestertios error est eius-
tis. Cicero pro Sexto Roscio: pro drachmis accipien-
ce Sexti Roscii, quæ sunt Bona patris huius-
tissimo & clarissimo sexagies, quæ de viro for-
mum sese dicit emisse L. Sulla duobus millibus num-
hæc interpretans: L. Chrysogonus. Plutarchus
imo δισχιλίων σηστερτίων, αὐτὸς ἐωνήσατο δισχιλίων δραχμῶν,
vel potius δηναρίων, hoc est πεντακοσίων δραχμῶν,
bonis libro v. in fine: dicere debuit. Idem error Stra-
χμῶν πραθέντος μυός. ὥστε [illegible] διακοσίων δρα-
Venisse murem Plinius lib. VIII. cap. LVII. obsi-
lente Annibale. hoc est, ducentis nummis Casilinum
Plutarchus in Camillo: πεντήκοντα δραχμῶν.
[illegible] μυρίων καὶ πεντακισχιλίων Ὦφλε τὴν δίκην ἐ[illegible]
ἐς ἀργυρίου λόγον χίλιαι δραχμαὶ καὶ [illegible] ἔχουσι, ὃ γίνεται
[illegible] γὰρ ἦν τὸ ἀργύρειον. καὶ τὸ πεντακισχίλιαι
tarchus scripserat: ὃ γίνεται δεκάχαλκον ὄντος [illegible]
δραχμαὶ καὶ πεντακόσιαι. πρὸς ἀργυρίου λόγον χι-
Ἀσσαρίων γὰρ [illegible] τὸ δὲ [illegible]
ad Liuium [illegible]

Digitized by Google

panus populus iuſſus pendere in ſingulos quotan (fuere autem mille & ſexcenti) denarios numm. quadringentos quinquagenos. Quis non videt *denarios* abundare? Neque enim Liuius *denarium nummum*, ſed *denarium* tantum vocare ſolet: neque adhuc denarius Romæ ſignatus erat, vt docet Plinius, & nos in Euſebianis.

Apud eundem libro XXXIII. *Tulit in triumpho argenti denarios triginta quatuor millia, & quingentos quinquaginta.* Neque proba eſt locutio, neque ſumma digna triumpho florentiſſimis rebus Romanis. Legendum, *denarium trecenta quatuor millia.* quo modo locutus eſt lib. XLI. *Tulit in eo triumpho denarium* CCCVII *millia, & victoriatum* LXXXV *millia,* DCCII.

Appianus Ciuilium II. Διέτρεμε τὰ ὑπεσχημένα πάντα ὑπὲρ ἄλλων, στρατιώτῃ μὲν ἀνὰ πεντακισχιλίας δραχμὰς Ἀττικὰς, λοχαγῷ δὲ αὐτοῦ τὸ διπλάσιον, καὶ τοῖς δημόταις ἑκάστῳ μνᾶν Ἀττικήν. Lege, πεντακοσίας δραχμὰς ex Suetonio in Iulio, XXXVIII. Sic contra alibi πεντακοσίας pro πεντακισχιλίας.

Dion in Claudio: Τοῖς δορυφόροις πέντε καὶ εἴκοσι δραχμὰς ἔδωκε. Ioſephus de Claudio: Δωρεῖται τοὺς σωματοφύλακας πεντακισχιλίαις δραχμαῖς. Sane πέντε καὶ εἴκοσι non ſunt πεντακισχίλιαι. Sed antiquarius, qui Dionem exſcripſit, πέντε καὶ εἴκοσι δραχμ. α' poſuerat. Nam α est χιλιάς. Itaque πέντε καὶ εἴκοσι δραχμῶν χιλιάδας ſcripſit Dion, non πέντε καὶ εἴκοσι δραχμάς. Idem dixit Spartianus in Didio: *Sane quum vicena quina militibus promiſiſſet, tricena dedit.*

Cicero Attico lib. I. Epiſt. V. *L. Cinnio* LLS XXCD *conſtitui me curaturum.* Lege LLS XX CIↃ minima mutatione, hoc eſt, ſeſtertia viginti millia.

Dio

Dio lib. XLI. de Cæſare Dictatore: Α᾽πηγόρευσε μηδένα πλεῖον πεντακισχιλίων καὶ μυρίων δραχμῶν ἐς ἀργύριον, ἢ χρυσίον κεκτῆσθαι. Lege: πεντακισχιλίων μυριάδων. Porro poteſt vox δραχμῶν ſine detrimento ſententiæ abeſſe. quod putamus verum eſſe.

Apud eundem lib. LVI. Τῶν δὲ γυναικῶν τισὶ καὶ παρὰ τὸν Οὐοκώνιον νόμον, καθ' ὃν οὐδεμιᾷ αὐτῶν οὐδενὸς ὑπὲρ δύο ἥμισυ μυριάδας οὐσίας κληρονομεῖν ἐξῆν, συνεχώρησεν τοῦτο ποιεῖν. Mendum manifeſtum. Reponendum: οὐδενὸς ὑπὲρ δύο ἥμισυ μυριάδας τετιμημένης οὐσίαν κληρονομεῖν.

Cicero in Verrem: *Seſtertium quadringenties accepiſſe te arguo contra leges.* Plut. in Cicerone: Οὕτω δὲ τοῦ Βέρρου καταδικασθέντος ἑβδομήκοντα πέντε μυριάδων τιμησάμενος τὴν δίκην ὁ Κικέρων διεβλήθη ὡς ἐπ' ἀργυρίῳ τὸ τίμημα καθυφειμένος. Docti fruſtra de mendo ſuſpicantur. Cicero Verrem quadringenties quidem accepiſſe dixit, quum tamen tricies ſeſtertio litem ei æſtimarit pecunia corruptus. quod Græce dicitur καθυφίεσθαι: hoc eſt cauſſam prodere: quo nomine καθυφέσεως δίκη Athenis. prodi- Gloſſæ: *Prævaricor reo*: Καθυφίημι τῷ [illegible]

Tacitus Hiſtoria ſecunda, de Vitellio: *Ipſe ab- ratus, ſi præſentibus funeraretur, nec longius ſtans, novies LLS pauciſſimis menſibus inter- creditur*. Deeſt nota M. novies M. LLS. Hoc ies millies ſeſtertium. Zonaras de eadem πάντων ὡμολόγηται δύο μυριάδας μυριάδων καὶ ντακοσίας ἐν τῷ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ χρόνῳ εἰς τὰ δεδαπανηκέναι. Locus eſt luculentus, ſed mutilus. Nam Zonaras ita ſcriptum re- ὡμολόγηται εἴκοσι δύο μυριάδας μυριάδων, καὶ πε-

λιάδας πεντακοσίας. Nouies millies ſeſtertium ſunt denarii, vel, vt ipſe loquitur, drachmæ 225000000. quæ ſane ſunt εἴκοσι δύο μυριάδες μυριάδων, καὶ χιλιάδες πεντακόσιαι μυριάδων. Hoc eſt, vt vulgo logiſtæ loquuntur, Regalium Caſtilienſium, aut Iuliorum Pontificiorum milliones ducenti vigintiquinque; Scutatorum monetæ in Italia, milliones viginti duo, & præterea ſcutatorum quingenta millia: aut milliones viginti duo ſemis ſcutatorum monetæ. Francici nũmi 18750000 ſcutatorum Solatorum. Tantum potuit abſumere gurges ille.

Plutarchus in Cæſare: Ὁ Κάτων ἔπεισε τὴν σύγκλητον ἀπονεῖμαι σιτηρέσιον ἔμμηνον· ἐξ οὗ δαπάνης μὲν πεντακόσιαι πεντήκοντα μυριάδες ἐνιαύσιοι προσεγίνοντο τοῖς ἄλλοις ἀναλώμασι. Legendum ſine dubio: ἑπτακόσιαι πεντήκοντα μυριάδες. Nam idem in Catone, de eadem re loquens, hanc ſummam mille ducentis quinquaginta talentis æquat. Verba eius ſunt: Ὁ Κάτων φοβηθεὶς ἔπεισε τὴν βουλὴν ἀναλαβεῖν τὸν ἄπορον, καὶ ἀνέμητον ὄχλον εἰς τὸ σιτηρέσιον, ἀναλώματος μὲν ὄντος ἐνιαυσίου χιλίων καὶ διακοσίων, καὶ πεντήκοντα ταλάντων. Sanè ἑπτακόσιαι πεντήκοντα μυριάδες δραχμῶν, hoc eſt 7500000 drachmæ, ſunt 1250 Talenta.

Budæus, & eum ſecutus Georgius Agricola, ambo eruditiſſimi viri, τόκον ἔφεκτον ex oratione πρὸς Φορμίωνα interpretantur fœnus ſeſquiſextum, id eſt, præter drichmam, ſextam partem drachmæ, nimirum obolum: vt præter centeſimam vſuram, quæ eſt drachma menſtrua, *obolus quoque* accedat, & annua vſura ſit drachmarum XIIII. Putauit Budæus ἔφεκτον τόκον, ita dictum, quemadmodum ἔφεκτον λόγον apud Logiſtas. Ἔφεκτος λόγος dicitur, as, & ſexta pars aſſis, vt ſunt VII ad VI.

At

At longe aliter res habet. Nam ἔφεκτος apud Lo-
giſtas dicitur τὸ ἕκτον ἐπὶ τῷ ὅλῳ. vt ἐπίτριτος, τὸ τρί-
τον ἐπὶ τῷ ὅλῳ. At ἔφεκτος apud Daniſtas dicitur, non
quod præpoſitio ἐπὶ ſignificet adiectionem, vt apud
Logiſtas, ſed quod dicitur δανείζειν ἐπὶ δραχμῇ, ἐπὶ
λοιν ὀβολοῖν, ἐπὶ ἕκτῳ δραχμῆς, ἐπὶ τρίτῳ. Longe ita-
que differunt τὸ ἔφεκτον δανειστικὸν, καὶ τὸ ἔφεκτον λογι-
στικόν. Igitur ἔφεκτος τόκος eſt fœnus in ſex-
tam partem drachmæ; Latinis ſextantalis vſura.
Exemplum eſto τόκος ἐπόγδοος. de quo infra.
hoc eſt, ἐπὶ ὄγδοον μέρος δραχμῆς, ἐξ χαλκοῖ. ἐπὶ
ὄγδοον μέρος τετραδράχμου, τριώβολον. Apud Cedrenum:
τῆς ἐν Κωνσταντίνου πόλει ἐπισήμως ναυκλήρους συναγαγὼν
ἐδάνεισεν ἐπὶ τόκῳ τετρακεράτῳ κατὰ νόμισμα ἀνὰ χρυσίου λί-
τρας δώδεκα. Manifeſtus ἔφεκτος τόκος. Nam
XIIII κεράτια ſunt in Solido, quorum τετρακεράτιον
ſeſt τὸ ἕκτον ipſorum.
Centeſima vſura ſcribebatur per Ɔ inuerſum.
...tius Voluſianus: Centeſimaque commodia, vt
...arum nomine ad ſortem applicaretur ſcilicet,
... C auerſo eo notari. Mire deprauatus locus, &
...n expedita reſtitutio: Centeſima, quæ commo-
... vſurarum nomine ad ſortem applicaret ...
id eſt, C auerſo, eo notatur, quod quum ...
ſignificaret, conuertebatur ad eam ſumma...
...nteſima futura erat. Et ſiue vna conuert...
...s Sicilicus; ſiue plures, tot Sicilici poneba...
...teſima vſura à Græcis dicitur τόκος ἑκ...
...uod Drachma ſit centeſima pars Min...
...τοστιαῖος in iure Conſtantinopolitan...
...nplum in veteri inſcriptione: DONVM ...
...V. VT. EX. VSVRIS. CENTESIMIS. EIVS ...
...IS. QVAE EFFICIT. ANNVOS X. DC ...

DIE...

DIE. VIIII. KAL. OCTOBR. NATALI. DIVI. AVGVSTI. EROGENTVR. EX. ARK. Quæ alibi citauimus. Perſpicuum autem eſt denarios DC eſſe centeſimam vſuram quinque milliū denariorum. Quod autem Voluſius Mætianus addit, ſiue vna conuenerat, vnum Ↄ ſiue ſicilicum; ſiue plures, tot Sicilicos poni ſolere, intelligitur de centeſima centeſimæ, qui eſt τόκος τόκων, καὶ ἀνατοκισμός. cuius exemplum extat in veteri inſcriptione Neapolitana: HEREDES. VERO. PATVL. DIOCL. MVLCTENTVR. SORTE. VNA. CVM. ANATOCISMO. BINAE. CENTESIMAE. VSVRAE. PROPTER. NEGLECTAM. RELIGIONEM. SEPVLCHRORVM. Videtur vero hæc vſura propria Græcorum fuiſſe; & ita accipiendum eſſe locum Pomponii Atellanarii in Paſtoribus:

—qua tuleram mecum decem millia
Victoriatum, Græca mercede illico
Curaui vt occuparem. —

Nam merces eſt fœnus. Horatius:

Hic quinas capiti mercedes execat.

Nam x millia Victoriatum ſunt quinque millia denarium. quorum vnciarium fœnus annuum, denarii DC. & rurſus ipſorum DC vnciarium fœnus Romæ LXII denarii. Ita Græca mercede, hoc eſt ἀνατοκισμῷ binæ centeſimæ vſuræ, fœnus annuum quinque millium denarium, erit DCLXXII denarii. Græcam mercedem igitur intelligimus ἀνατοκισμὸν DCLXXII pro V. M. Nam Romani non habent quo exprimant ἀνατοκισμόν. Ergo proprium Græcorum, non Romanorum.

Vſuræ ſemiſſes. τόκος ἐπὶ τρισὶν ὀβολοῖς. in iure Conſtantinopolit. τόκος ἡμιεκατοστιαῖος. cuius teſtimo-

ſtimo-

ſtimonium extat in luculentiſſimo ſaxo Barcino-
nenſi: DO. LEGO. DARIQVE. VOLO .X. VII. D.
EX. QVORVM. VSVRIS. SEMISSIBVS. EDI. VOLO.
QVODANNIS. SPECTAC. PVGILVM. DIE. IIII.
IDVVM. IVNI. VSQVE. AT. X. CCL. ET. EADEM.
DIE. EX. X. CC. OLEVM. IN. THERMIS. PVBLIC.
POPVLO. PRAEBERI. ET. TECTA. PRAESTARI. EA.
CONDICIONE. VOLO. VT. LIBERTI. MEI. ITEM.
LIBERTORVM. MEORVM. LIBERTARVMQVE. LI-
BERTI. QVOS. HONOR. SEVIRATVS. CONTI-
GERIT. AB. OMNIBVS. MVNERIBVS. SEVIRA-
TVS. EXCVSATI. SINT. QVOT. SIQVIS. EORVM.
AT. MVNERA. VOCITVS. FVERIT. TVM. EA. X.
VII. D. AT. REMP. TARRAC. TRANSFERRI.
IVBEO. SVB. EADEM. FORMA. SPECTACVLORVM.
QVOT. SS. EST. EDENDORVM. TARRACONE. Le-
gatum denaria ſeptem, quingenti: vt tunc loque-
bantur: id eſt, denarium ſeptem millia, quingen-
ti. Semiſſis vſura in duo membra ſciſſa: in ccL. &
cc denarios. qui fiunt vna ccccL denarii. quod ve-
rum eſt. Sed vir & probitate & doctrina inſignis
Antonius Auguſtinus Archiepiſcopus Tarraco-
nenſis, quum totum hoc ſaxum interpretaretur,
non ſatis ſententiam aſſecutus videtur. Nam illa
quæ mediocriter Latine peritus intelligit, quam
præpoſtere accipit! ET. TECTA. PRAESTARI. VOLO.
ens teſtatoris hæc eſt, vt hæc ſarta tecta & bona
e præſtentur ſub conditione propoſita, nempe
uſatione ſeuiratus. qua conditione deficiente,
tum ad Remp. Tarraconenſem transferri
. At doctiſſimus vir intellexit, quaſi teſtator
erit liberas ædes ſine mercede iis præſtari, qui
negyrin illam ſe conferrent. quæ certe ma-

gna eſt hallucinatio. Minus aſſecutus eſt ſententiam eorum: QVOS. HONOR. SEVIRATVS. CONTIGERIT. Ea inquam ne minimum quidem aſſecutus eſt. Horum enim ſententia eſt: *Ad quos ex ordine contigerit, vt Seuiri Auguſtales fiant, quia per orbem fiebant. Quos igitur contingebat ex ordine Seuiros Auguſtales fieri*, illi hoc munus detrectare non poterant. *Teſtator autem vult, vt, etiamſi ordo & ſucceſſio eos vocet ad munus ſeuiratus, tamen eius muneris excuſationem conſequantur.* Nam honorem quidem ſeuiratus eos recuſare non vult, quoties ex ſucceſſione ad illud vocabuntur, ſed ab oneribus excuſari. *Sumptus* enim magnos eos, qui ſeuiratu Auguſtalitatis fungerentur, ſuſtinere teſtatur Kaput ex teſtamento M. Megonii. in quo teſtator Reipublicæ Petilinorum vineam ſuam legat, vt ex ſemiſſibus vſuris eius Auguſtales facilius onera *functionis* ſuæ ſufferre poſſint. QVOD. IPSVM. AD. VTILITATEM. REIP. N. PERTINERE. *EXISTIMAVI.* FACILIVS. SVBITVRIS. ONVS. AVGVSTALITATIS. DVM. HOC. COMMODVM. *ANTE. OCVLOS.* HABENT. Aſiſii: P. DECIMIVS. P. L. EROS. MERVLA. MEDICVS. CLINICVS. CH*IRVRGVS.* OCVLARIVS. VI. VIR. HIC. PRO. SEVIRATV. IN. REMP. DEDIT. HS. ∞ ∞. Videmus *hic pro ſeuiratu* collata HS M M. Illud vero leuiuſculum videbitur, quod dicam, mihi vero *prætereundum* non videtur obid, quod quum leuiſſimum ſit, tanto viro anſam *errandi* dederit. In *inſcriptionis* initio eſt ATLECTVS. AB. ANTE. quod eſt idem quod ſimpliciter *ante.* VT INANTE apud Propertium nihil aliud eſt, quam *ante.* Rauennæ ſaxum: NEQVE,

QVE. AB. ANTE. ALIAM. PONAT. Id eſt πρώτῳ.
liter in inſcriptione Romana: FVNDI. HVIVS.
MINVS. INFANS. HIC. IACET. SIMILIS. DEO.
NC. ABANTE. OCVLIS. PARENTIS. RAPVE-
NT. NYMPHAE. Nam ibi eſt, quod Bibliis Græ-
, & Nouo Teſtamento ἀπὸ ἐνώπιον. ἀπὸ προσώπου.
nt & alia ab illo maximo viro aliud agente ex-
ſita, quæ libens omitto. Plinius autem lib. XIIII
vini generibus loquens vſuram ſemiſſem ciui-
, ac modicam vocat. Sed vetuſtiſſima videtur
d Atticos ἔφεκτος, ſiue ſextantalis, quum obo-
menſtruus in minam datur. Nam ideo veteres
ici ὀβολοστάτην fœneratorem vocauerunt, quia
ma vſura fuit ὀβολὸς ἔμμηνος εἰς μνᾶν. Aliud ex-
plum ſemiſſis vſuræ in ſaxo Ferentino: HIC. EX.
C. FVNDOS. CEPONIAN. ET. ROIANVM. ET.
MIAN. ET. PRATVM. EX. OSCO. AB. R. P.
EM. LLS. LXX. M. N. Ϲ TINAVIT. R. P. RED-
. EX. QVORVM. REDDITV. DE. LLS. IV. M.
QVOD. ANNIS. VI. ID. MAI. DIE. NATAL.
PERPET. DARETVR. PRAESENT. MVNICIP.
INCOL. ET. MVLIERIB. CRVSTVL. P. I. &c.
I IIII. M. CC. LLS ſunt manifeſto ſemiſſis
a LXX millium ſeſtertium. In luculentiſſimo
imento, quod extat Bergomi in æde S. Bene-
. Ex vſuris legati HS C. N. Teſtator vult ero-
-X- CCC inter præſentes: deinde inter propin-
-X- DCCL & tempore parentaliorum -X- CC.
coronas -X- L. Summa denarii M CCC. Ad ſe-
s vſuras deſunt CC denarii. Nam HS C M.
uod idem eſt, -X- XXV. M. dant ſemiſſium vſu-
n nomine -X- M D. Illud vero quis intelligit
dem marmore? SCHOLAE. VEXILLARIOR.
LARGI-

Digitized by Google

LARGITVS. EST. LLS. XXXX. N. EX. CVIVS. SVMMAE. REDITV. QVODANNIS. DIE. SS NATALIS. EIVS. ANTE. STATVAM. LECTIST. EX. -X- CCL. PONANT. SPORT. -X- CCL. INTER. FRAESENT. SIBI. DIVID. Reditus, ſiue commodum, aut vſura HS. XL. MILL. id eſt Denariorum M ait eſſe CCL. & CCL -X- id eſt quingentos denarios. Atqui quingenti denarii eſt dimidium totius ſortis. Quæ hæc eſt vſura? vt C dent L?

Τόκος ἐπόγδοος apud Demoſthenem exponitur ab Harpocratione & Suida, quum tres oboli pro tetradrachmo fœneratori dantur. In Mina ſunt tetradrachma XXV. proinde in minam redeunt fœneratori oboli LXXV, quod eſt ἐπόγδοον τῆς μνᾶς, octaua pars Minæ, quemadmodum triobolum eſt octaua pars tetradrachmi. Quod ſi vſura eſt menſtrua, anno vertente fœnus æquatur drachmis CL. Eſt autem nauticum fœnus. Quare vna mina, quæ in ſortem data erat, ſeſqui minam commodi lucrabitur. Ita pro vna mina, duæ cum ſemiſſe fœneratori reſtituentur, quum nauis ex negotiatione redierit. Sed non ita eſt. Nauticum fœnus erat diarium, non menſtruum; item τὸ ἐπόγδοον in minam dabatur, non in τετράδραχμον. Itaque in ſingulas minas annui debebantur oboli M LXXX, quæ erant drachmæ CLXXX. Xenophon περὶ προσόδων 538, 43. τῷ μὲν γὰρ ἂν δέκα μναῖ εἰσφερεσθῶσι. ὥσπερ ναυτικὸν σχεδὸν ἐπίπεμπτον αὐτῷ γίνεται τριώβολον τῆς ἡμέρας λαμβάνοντι. τῷ δέ γε ἂν πέντε μναῖ, πλεῖον, ἢ ἐπίτριτον. Ex decem minis capientem triobolum diurnum ait lucrifacere quintam partem ſortis. Et ſane CLXXX drachmæ ſunt quinta pars decem minarum, & præterea. Sed verum non eſt, quod ait, eaſdem

eaſdem CLXXX drachmas eſse plusquam tertiam partem quinque minarum. Hoc verum erat, ſi CLXXX eſſet plusquam tertia pars ☧ D.

Τόκος ἐπίτριτος. Trientale fœnus, duo oboli menſtrui. Iſæus κατὰ Καλλιφῶντος. ἑξακοσίαις δραχμαῖς ἐπιτρίταις: *ſexcentis drachmis trientali fœnore occupatis*: quæ fiunt annuæ XXIIII drachmæ. Τρίτον ἑκατοστῆς in Iure Conſtantinopolitano.

Vſuræ beſsalis, qui δίμοιρος τόκος in Iure Orientali dicitur, exemplũ habes l. XXVI. D. Mandati. τόκον ἑκάστης μνᾶς ἑκάστου μηνὸς ὀβολοὺς τέσσαρας. quaterni oboli menſtrui in minam. octeni denarii annui in minam.

Vſuræ dextantalis; qui poteſt dici τόκος ἐπιδέκατος, exemplum extat in lapide agri Bergomatis. M. CARBASVS. PATIENS. DEDIT. XXX. ET. PROFVNDI. DE. VSVRIS -X- III. QVOT. SI. IVVENTATES. EIVS. NEGLEXERINT. FILIO. EIVS. RETERE. DEBEBVNT. XXX. AVT. SIQVIS. HERES. FVERIT. Intelligere debemus triginta denaria, hoc eſt triginta millia denarium, quæ pariunt tria lenaria, id eſt tria millia denarium. quod manifeo eſt fœnus dextantale. Nam quæ ratio eſt cenım ad decem; eadem eſt triginta millium ad tria illia.

Vſuræ ſeſqualteræ, hoc eſt XVIII in C. Can XVII. Nicenus vocat ἡμιολίας ἀπαιτεῖν. Item non IIII Laod.

n Collectaneis Gruterianis MXC. 21. QVI. HS. . REIPVBLICAE. IVLIENSIVM. QVOD. AD. HS c. VSSVRIS. PERDVCERETVR. TESTAMENTO. IQVIT. Vult teſtator tandiu penes Remp. lem conſiſtere; quoad ex vſuris, ſors, quæ erat

XII

XII ſeſtertia, perueniat ad XL ſeſtertia. Ponamus XII ſeſtertia vnciario fœnori locata. XII millia ſeſtertium ſunt III millia denarium: & XL millia ſeſtertium ſunt decem millia denariũ. Ita Reſpublica hoc caſu lucrabitur VII millia denariũ. *Vſura* vero annua centeſima duodecim millium ſeſtertium ſunt denarii CCCLX, qui in VII millia denarium diſtributi dabunt annos XIX, dies Iulianos CLXII. S. Tot annos & tot dies legatum manebit penes Rempublicam: & poſtea ad heredes redibit, aut ad quos teſtator id pertinere voluerit. Et hoc quidem in vnciario fœnore. Aliter dicendum, ſi aliæ vſuræ fuerint: quod & puero patet.

Apud Senecam de ira III cap. XXXV. mentio milleſimæ vſuræ, quæ eſt decima pars centeſimæ. hoc eſt χαλκοῖ δ̄ ̣ In decem menſibus drachma.

In teſtamento Græco tabulæ marmoreæ, quæ extat Neapoli: ΧΕΙΛΙΑ. ΚΑΙ. ΔΙΑΚΟΣΙΑ. ΔΕΙΝΑΡΙΑ. MCC Denarii legantur, aut conſtituuntur in tutelam ſacrorum quorundam. *Eorum* MCC denariorum fœnus eſt ΔΕΙΝΑΡΙΑ. ΔΙΑΚΟΣΙΑ. ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑ. CCL Denarii. *quod immane* fœnus eſt. Sunt enim χαλκοῖ annui deni in drachmam, ſiue denarium. Nam CCL denarii *ſunt* χαλκοῖ XII M. At ſors ſunt denarii MCC. Ergo deni æreoli, ſiue χαλκοῖ, pariunt denarium *vnum. Propterea* & χαλκοῦν & χαλκολόγον, qui χαλκοῦς a debitoribus nomine vſuræ colligebant, *mentio fit in* eadem eleganti tabula: Τοὺς δὲ χαλκοῦς οἱ δεδανεισμένοι καταφερέτωσαν τῇ ϛ δόμεν τῷ Πανθεῶνος μηνὸς ἑκάστου εἰς ἀγαρρὶν πληθύος.

Velleius ſcribit ſeſtertium ſepties millies depoſitum

itum à C. Cæſare ad ædem Opis occupatum ab Antonio. Idem Cicero non ſemel obiicit Antoio in Philippicis. Plutarchus ridicule eam ſummam interpretatur τετρακισχίλια τάλαντα in Antoio: Ἡ τε γυνὴ Καλπουρνία παρὰ οὖσα χρημάτων τὰ πλεῖστα τέθειτο πρὸς αὐτὸν ἐκ τῆς οἰκίας, εἰς λόγον τὰ σύμπαντα τετρακισχιλίων ταλάντων. In Cicerone dixit δισχιλίας πεντακοσίας μυριάδας. Prior ſumma ſunt 24000000 achmæ, poſterior 25000000. Vtraque immane antum ſeſtertium ſepties millies excedit, quæ it tantum 17500000 drachmæ. hoc eſt: δισχίλια ακόσια ἑκκαίδεκα τάλαντα, μναῖ εἴκοσι: nempe Scutorum Franciæ Solatorum milliones duo, milorum quadringenta quinquaginta octo, trecenti trita tres, cum triente.

uetonius Caligula XXXVII, in fine: *Totumque Tiberii Cæſaris vicies ac ſepties millies* LLS *non vertente anno abſumpſit*. Sunt ſeſtertii 000000: denarii 67500000. hoc eſt ἑξηκοντακισχίλιαι πεντακόσιαι μυριάδες. Milliones quinſexcenta viginti quinque millia Scutatorum iæ Solatorum. vel πέντε μυριάδες μυριάδων, χίλιαι, πεντακόσιαι. Apud Dionem LVIII: ... μυριάδας μυριάδων, καὶ πεντακοσίας καὶ πεντα... καὶ δισχιλίας, καὶ πεντακο... ὡς γ' ἕτεροι, ὀκτώ τε, καὶ δισχιλίας, καὶ πεντακο... ... οὐδὲ ἐς τὸ τρίτον ἔτος μέρος ...σαυρισμένας ἀρχὴν... δέοντος. Prior ſumma concordaret cum ... πεντακισχιλίας legeretur ἑπτακισχιλιο, ſi pro πεντακισχιλίας ... Similem error a nobis animaduerſus in Plutarco Cæſare. vbi πεντακόσιαι πεντήκοντα perperam ...κόσιαι πεντήκοντα excuſum eſt.

...tialis: *Amphora vigeſſi, modius datur ære* ...tialis: *Amphora quinis ſeſtertiis, modius* ...o. id eſt, Amphora quinis ſeſtertiis, modius

Digitized by Google

dius ſingulo datur. Duo hic miramur. prius, quod quum poſſet dicere *aſſe quaterno*, maluit dicere *are quaterno*, quum æs nunquam nummũ vnum ſignificet, ſed ſtipem & collectionem; neque poſſit dici *are quaterno*, vt neque dicimus *pecunia quaterna*. Deinde, quod tanta vilitas annonæ fuerit, vt modius quaternis aſſibus, id eſt nummo ſeſtertio, daretur.

In Panegyrico Eugenii, de Mænianis Scholarum Auguſtodun. *Salarium me liberaliſſimi Principes ex huius Reip. viribus in* SEXCENTIS *millibus nummum accipere iuſſerunt: non quod non amplius tribuere commodis meis vellent, in quem multo maiora tam prius, quam poſtea, præmia contulerunt: Sed vt* TRECENA *illa ſeſtertia, quæ ſacræ memoriæ magiſter acceperam, in honore priuati huius magiſterii addita pari ſorte geminarent.* Sexcenta ſeſtertia ſunt centum quinquaginta denarium millia. qui ſunt Solati ſolidi duodecim millia quingenti. An credemus ſtipendium *magiſtri fuiſſe?*

Herodotus libro III, 126, 127, numerans tributa, quæ a gentibus Dario pendebantur, *totum* regnum Perſarum εἰς νομοὺς κ' diuidit, in præfecturas XX. ex nouem & decem illis *præfecturis, ſecundum* dinumerationem eius, conſurgunt VII M. DC. quæ ipſe dicit eſſe IX M. D.XL. Rurſus ex *CCCLX talentis* ſcobis ſeu ramenti auri terdecies multipſicatis conſurgere Talenta argenti IIII M. DC. *LXXX.* quod verum eſt. quæ cum IX M DCXL compoſita fiunt XIIII M. CC XX Talenta argenti. Atqui *ille dicit* eſſe XIIII M. D. LX. Ita nihil prorſus certi ex eius rationibus elici poteſt. Nam fuerunt tantum talenta XII M. CC. LXXX (aureorum Solatorum 7368000.)

Digitized by Google

7368000.) In multis aliis deprehendimus illum hallucinari.

Domus Craſſi viri Conſularis empta eſt a Cicerone tricies quinquies ſeſtertio. hoc eſt ſcutis Solatis Francicis 72916 $\frac{2}{3}$. Quæ profecto immanis ſumma eſt. Paulus Manutius Epiſtola VI. Cic. lib. V. exponit eam ſummam centum quinque ſcutatorum millibus. Quid habebat in animo Manutius, quum ea ſcriberet?

Ex vetuſto Codice Bibliothecæ Budenſis prolucit vir doctiſſ. Ioachimus Camerarius Matthæi
:XI. Ἡ λίτρα ἔχει οὐγγίας ιϐ΄. Ἑϐραῖοι δὲ τὴν οὐγγίαν
ρίζοντες ἄλλοις ὀνόμασιν αὐτὴν κεκλήκασιν. Τὸ γὰρ ἥμισυ τῆς
γγίας στατῆρα ἐκάλεσε, διὰ τὸ ἐξ ἀμφοτέρων τοῦ ζυγοῦ τὰς
λάστιγγας ἰσοῤῥοπεῖν, τοῦ ἡμίσεως τῆς οὐγγίας ἐν ἑκατέραις
ἡμίσεσιν ἐπιτιθεμένου. ὅθεν τῇ ἰσοῤῥοπίᾳ τοῦ κανόνος,
τοῦ τοῦ ζυγοῦ ἰσότητα, Στατὴρ ἐπεκλήθη. ἔχει δὲ ὁ στατὴρ
ισυ τῆς οὐγγίας, σίκλους δύο. Πάλιν δὲ τὸ Σίκλον, ὅ ἐστιν
ισυ τοῦ στατῆρος, τέταρτον τῆς οὐγγίας, ἔχει λεπτὰ κ΄. τὸ δὲ
θὸν * ὁλκῆς μιᾶς ἐστὶ δέκατον, ὄγδοον τῆς οὐγκίας: παρὰ
τη καὶ ὀβολὸς καλεῖται. ἐδίδου δέ τις δύο ὀβολοὺς, καὶ ἐλάμ-
εν ἄρτον, ἢ ἕτερόν τι πρὸς διατροφήν. Διὸ ἐν Ἱεροσολύ-
ἐν τῷ ναῷ, οἱ κερματισταὶ ἐκαθίζοντο, οἱ καλούμενοι κολ-
σταὶ, ὧν κατέστρεψεν ὁ Κύριος τὰς τραπέζας, οἵτινες
ληθὲν νόμισμα παρὰ τοῖς βασιλεῦσιν (ἀργύρεος δὲ κα-
νος διὰ τὸ ὑπὸ ἀργυρίου τότε τετύφθαι εἰκόνα ἔχων βα-
λὼ) μέγα μὲν εἶναι τῷ χαράγματι καὶ τῇ ὁλκῇ, ὃ ἐκλή-
γυρεῦς, ὥστε ἔχειν αὐτὸν δηνάρια ϛ΄, ἕκαστον δὲ δηνάριον
ἀσσάρια ζ [ξ΄] τὸ δὲ ἀποφερόμενον ἀργύρεον, καὶ μὴ
μερον ἀγοράζειν ἄρτον ἢ λάχανον, ἤ τι τῶν βραχυτι-
διδόναι τῷ κολλυβιστῇ τὸ μέγα ἀργύριον, καὶ ἀναλύειν
εἰς βραχύτητα [βραχύτατα] ἤτοι δηνάρια καὶ
τα, κερματίζειν αὐτό, τοῦτ᾽ ἔστι κολλυβίζειν. ὅθεν καὶ

Digitized by Google

καὶ κερματισαὶ καὶ κολλυβισαὶ κέκλωνται οἱ τραπεζῖται.

Exagium. Inde *ſaggio* pro minuta moneta, cuius Polus Venetus & alii Itinerarii libri meminerunt.

Gloſſæ: Ὀρφανικοὶ τόκοι. ἀπὸ ἑκατοστῆς τρίτης. Vſuræ pupillares. puto obolos VIII menſtruos. Compoſitus eſt enim hic τόκος ἐκ τόκου ἐπιβίτου, καὶ τόκου ἑκατοστῆς.

Velleius de C. Curione: *Hic primo pro Pompeii partibus, id eſt, vt tunc habebatur, pro Republica, mox ſimulatione contra Pompeium & Cæſarem, ſed animo pro Cæſare ſtetit. Id gratis; an accepto centies* HS *fecerit, vt accepimus, in medio relinquimus.* At Valerius Maximus lib. IX, cap. I, ſectione VI *ſexcenties ſeſtertium*, non *centies*. Quin etiam turbat Seruius VI. Æneïd. VENDIDIT HIC AVRO PATRIAM. *Etiam*, inquit, *hæc licet generaliter dicantur, habent tamen ſpecialitatem. Nam Laſthenes Olynthum Philippo vendidit: Curio Cæſari viginti ſeptem millibus ſeſtertiis Romam.* Locus perplexus, vnde extricare me non poſſum.

Heautontimorumeno Act. III. Scena III. *Huic drachmarum hæc argenti mille dederat mutuum.* Infra: *Poſt daturum mille nummum.*

Denarius vetus Romanus fuit fere XXXX ſpeltarum, quot vetus Drachma Attica, quam Solon quadrante imminuit. Compara cum Tetradrachmis T. Liuii.

Paracharaximum apud Caſſianum legitur, adiectiuum, (vt *Paracharaximum numiſma.*) pro quo Ciacconius legit *paracharachmum*, collat. I. cap. XX. XXI. XXII. *paracharaximum numiſma.* At Ciacconius, *paracharagmon*; & paracharagmis. male. Παραχαραγμὸς eſt adulteratio monetæ, nõ au-

tem moneta falſa. Legitur apud Origenem Homil. III. in Leuit. & Homil. III. in Pſalm. XXXVI, *Pecunia extra monetam formata.* hoc eſt, ἔξω τοῦ ἀργυροκοπείου κεχαραγμένη. At Ciacconius putat in Græco fuiſſe παραχάραγμα. Non intellexit, quid ſit *Moneta.* Præterea nummus poteſt cudi extra monetam bonus, & non παρακεχαραγμένος. Moneta tria ſignificat: τὸ ἀργυροκοπεῖον, vt hic. Τὸ χάραγμα Iuuenali. Hieronym. ad Miner. & Alexandrum: *Vt ſi quis nummus adulter eſt, & figuram Cæſaris non habet, nec ſignatus eſt moneta publica, reprobetur.* exemplar Plinio lib. 33. cap. 9: *falſiq; denarii ſpectatur exemplar.* Tertio eſt nummus ipſe.

FINIS.

80

RERVM ET VERBORVM MEMORABILIVM INDEX.

A.

ABANTE, ἀπ' ἐνίων
Achaica moneta 93
Ἀχαλκεῖν, pecuniam non habe- 46
re
Ἁδρὸν & ἁδροί, quod plus est, 12
abundans
Adulteratio nummorum 26
Æginetica moneta eadem cum 100
Corinthiaca
Æginetcus obolus 47
Æreoli, ſtips, χαλκία. 58. idem 8
qui χαλκοί. 96. deni pariunt
denarium vnum, fœnore im-
mani
Æs graue 96
Æs numquam, aut rarò, num- 31
mum vnum ſignificat 98
Æs Romanis, omnis pecunia 11
Ahenum Scythicum 25
Aksei, vox Turcica, quæ Græcis
Aſpro 58
Alexandrinum talentum 4
Ampli millenarii, qui 76
Amplificatiua numquam plura-
liter enunciantur 80
Ἀνατοκισμός 90
Ἀναιρεπλογία 20
Ἀπηρτισμένη ψῆφος 20
Ἀπηρτισμένος ἀριθμὸς 20
Ἀθροισμα ἀργυρείου, collectio cer-
ta, non ſpecies nummorum 2
Ἀργυρισμός, numeratio, quæ fit
per nummos argenteos 56
Ἀργύριον δίδραχμον 56
As Romanis eſt ſolidum quid,
non ſolum in re nummaria,
ſed in magnitudine qualibet.
9.
Aſper nummus, recens cuſus 41
Aſpri moneta Turcica 58

Ἀσσάριον Græcis ſemper neutro
genere 11
Aſſarium. vide Quadrans.
Aſſarius, adiectiuum. 11. intel-
ligitur, nummus 11
Aſſes decem in argenteo num-
mo, ſeu denario. 85. poſtea
ſedecim 85
Aſſes duo cum dimidio, ſeſter-
tius: poſtea quatuor 85
Aſſes graues & leues nulli, ita
propriè dicti 30
Æs, pro aſſe. 11. & omnis ratio
nummaria Æris nomine ap-
pellata. 11. Sed Æs num-
quam pro aſſe dictum 11
Æs quaternum, Martiali 11
Aurea, Plauto, eſt nummus au-
reus, ſeu decem drachmæ ar-
genti 16
Aureus, denarius erat duplus
pondere ad denarium argen-
teum. 40. ex vncia vna, tales
olim tantùm quaterni cude-
bantur. 54. idem aureus
nummus dictus. 52. valore
vigecuplus 52
Auri poteſtas in re nummaria
(& ponderaria) decupla erat
ad argentum 13

B.

BAAANTION, Follis 56
Bes, δίμοιρον 7
Beſaltera ratio, ſolidum cum
beſſe, vt decem ad ſex 8
Beſſalis vſura, octo ex centum.
95.
Biduò, primâ productâ 67
Biluſtre tempus 23
Biniones, nummi 64

Βρεχὺ, minus iuſto 27

C.

Cinuerſum, ſic Ɔ eſt nota centeſimæ vſuræ 89
Capita, aut Nauia, ſeu Nauis 58
Caucum, calix 57
Cauſam prodere 87
Celſi Cornelii inuentum nouum, vnam ſextulam denarii analogam facientis vni obolo Attico 40
Centenarium, centum libræ auri ſignati 63
enteniona les, nummi 64
enteſima centeſimæ, τόκος τέκων, & ἀνατοκισμός 90
ntics laxum 69
nties nummum, numquam dicitur 80
ntuſſis, maximum ἄθροισμα apud Romanos. 9. centum ibid.
uſſes
λαζα ταλαντιαῖα 3
λκία, æreoli, ſtips 58
κίον Athenis omnis pecunia. 11.
λκολόγοι qui 96
νος, ſolidus 53
ποῖ ἐξ Philemoni; qui aliis 19
ρυσοῖ τρεῖς
τῦ τάλαντον dicendum, non
ρυσοῦ, pro nomiſmate 20
ophorus, qualis nummus. 6. eius ratio ad denarium, VIII ad XV. 46. tales inque, æquales quatuor 48
achmis Atticis
modum, id quod modum 24
n excedit 10
ılæ ſeſcunciæ 14
ıi merces quotidiana
ıthiaca moneta eadem quæ 47
ginetica 8
ıthiacus obolus
us, viceſima pars Solidi 55
domus quanti à Cicerone 99
pta 27
s, idem quod βρεχύς

D.

Darham, vox Arabica, ex Græco Δραχμή 58
Δαρεικὸς, poſteà χρυσοῦς, omnis aureus nummus, quamuis in Græcia percuſſus 52
Daricus ad Solidum eſt ἡμιόλιος, & habebat ſe vt III ad II. 54. 55. idem cum ſtatere aureo. poſtea Philippicus dictus. 52. tales quinque, idem quod Mina argenti. 13. viginti drachmis argenteis valebat 13
De, particula priuatiua 8
Δεκάλιτρον, æreoli CXXIII & triens. 9. minus ἄθροισμα argenti apud Siculos ibid.
Decargyri, nummi 64
Δεκατάλαντον, & ὁλκὴ ταλάντου χρυσοῦ, pro eodem 13
Decies, centies, millies, amplificatiuæ voces, articulos omnium caſuum; & caſus omnium adiectiuorum recepenint. 79. ſed ipſa ſunt indeclinabilia ibid.
Decies centies millies, ſubſtantiuè ſumpta 76
Decies, de ſeſtertiis intelligendum 76
Decies, hoc decies 76
Decies laxum 76
Decies plenum 76
Decies, tranſiuit in naturam ſubſtantiui 69
Decies, ſunt decies centena millia ſeſtertium, ſeu viginti quatuor myriades quadruplicatæ 77
Decuma pars Herculanea dicta. 14.
Decuſſis, decem aſſes. 9. modicum ἄθροισμα apud Romanos 9
Δημαρέτειον νόμισμα Siculis, idem quod Drachma auri, dimidium Darici 13
Δημαρέτιος idem quod δημαρέτιον, nummus aureus 8

Demens.

Demens, qui mentem non habet 8
Denaria decem; id eſt decem millia denariorum 71
Denarii CCL ſunt æreoli ſeu χαλκοὶ XII M. 96
Denarii & antiquæ drachmæ pondo fuit granorũ LXXXII, vt hodie Iulii Pontificii 38
Denarii nomen ſemper exprimendum; non ſubintelligendum, vt ſeſtertii 76
Denarii nota, X. 70.94
Denarii LXXXIV, quæ eſt libra Romana, ſunt æquales XCVI drachmis; quæ eſt libra Italica, ſeu medica 40
Denarii quatuor, ſtater 99
Denarii ratio ad Ciſtophorum, vt XV ad VIII. 46. ad drachmam erat ſeſqualtera vetuſtiſſimis temporibus: ita vt quatuor millia denarium exæquarent ſex millia drachmarum. 48. poſteà ad drachmam ratio fuit vt XXV ad XXXII, vel vt V ad IV 38
Denarii XXIIX ſunt tertia pars centum drachmarum Atticarum 37
Denarii recentiores granis LXXII pendent 39
Denarii vox, pro drachmis Feſto vſurpata 47
Denarii vox, ſeu δηναρισμὸς vltimis temporibus pro exigua ſtipe vſurpata 58
Δηνάριον Græcis ſemper neutro genere 11.74
Δηναρισμὸς, numeratio per nũmos æreos 56
Denarium decem millia, ſunt XL millia ſeſtertium 96
Denarius à Celſo in tot partes diuiditur, quot obolos habet drachma 39
Denarius ad drachmam eſt vt octo ad ſeptem. 39.41. idem cum drachma, tempore Seueri. 42.
Denarius, adiectiuum. nam intelligitur nummus 11.69
Denarius eſt pecuniæ argenteæ nummus apud antiquos. 1. poſteà *illud nomen pro ærea moneta ſumptum*, vt nunc Gallis 58
Denarius *granorum fuit* LXXIII & paulo plurium: drachma LXIV granorum 41
Denarius *nummus*, *non eſt vſitata* Liuii locutio, ſed Denarius tantùm 86
Denarius vetus ad denarium æui Pliniani habebat rationem ſeſqualteram, vt tria ad duo. 50. habebat pondus quatuor ſcrupulorum. 43. ſpeltarum erat ferè LXXX, quot vetus drachma Attica 100
Denarius, vigeſima pars vnciæ, iuxta Gallos 61
Denarius vulgo ſedecim aſſium erat poſterioribus temporibus; ſed militibus tantùm decem, in ſtipendio 33
Dequadrans, poſtea Dodrans, cui quadrans deeſt ad duodecim. 7.
Deſextans, qui ſextantem non habet, ad complendum duodenarium 8
Deunx 8
Dextans, pro Deſextans. 8. Siculum nomen 4
Διάμετρον, cui aliquid deeſt 26
Dibuſſis, deunx 8
Διδραχμοι ὁπλῖται, *ſeu διδραχμοπλῖται*, qui duplex *ſtipendium* merebant 15
Digitus & vncia *Aquitanis* hodie pro eadem menſura 10
Δίκαιον, iuſtum, commodum 25
Δικιέρατια, idem *quod Miliarenſe* 55
Διμοιρος τόκος, vſura beſſalis 95
Diobolum, ſeu *triens Denarii*, ſtipendium diurnum *militis* Romani 16
Διώβολον non ſunt tres aſſes, ſed triens denarii 15
Dirhem, vox Arabica 58

Digitized by Google

Δόδρα πόσις, Auſonio 8
Dodralis, nouenarius 8
Dodralis potus, Auſonio 8
Dodrans, tres quadrantes 7.8
Dodrus, nouenarius 8
Drachma Achaïca 29
Drachma Achiua 26
Drachma Æginetica. 8.26. erat obolorum Atticorum decem. 8.
Drachma Attica ad Ciſtophorum ſe habebat vt v ad iv, & LXXV ad LX. 47. erat obolorum ſex. 8. tripla erat ad Ptolemaïcam 41
Drachma auri, decima pars Minæ. 14. eſt decem drachmarum argenti valor 13
Drachma & Denarius idem tempore Seueri 42
Drachma granorum LXIV fuit. 41.
Drachma inſularis eſt duodecim obolorum, ſeu ſex ſcriptulorum Atticorum. 46. talis & Achaïca ibid.
Drachma Ptolemaïca eſt duûm obolorum Atticorum, ſeu ſcriptulus Atticus vnus 41.46
Drachma Tyria, æqualis Atticæ. 41.
Drachma, ſeu κερά[illegible]ιον, denariorum æreorum LXXII. 59. [illegible] Caſſiodoro CCL. ibid.
[illegible]ma, ſtipendium diurnum [illegible]itum Atticorum 15
[illegible]ma vetus Attica. 43.100. [illegible]lone quadrante imminu- 43.100
[illegible]na vetus fuit granorum [illegible]XII. 38. recentior LXIII [illegible]XIV. 39
[illegible]æ auri duplices LXXII, Libra aurificum hodier- 65
[illegible]æ auri ſimplices LXXII, [illegible]rca noſtra 65
[illegible]æ 7500000 ſunt talen- [illegible]o. 88
[illegible]rum pondere vtebantur in medicamentis 36
Δεκάχμιν χρυσῖν, propriè erat decem drachmarum argenti 12
Δεκάχμιν χρυσῦ, Δημαρέτιον Syracuſanorum, & ἡμιχρυσοῦς, & Nummus Plautinus, eadem. 17.
Δεκαχμίδιον, drachmam merens. 6.
Druſianus pes 9
Ducentum millia 67
Ducentum, primâ productâ 67
Duellum, quod poſtea Bellum 7
Dues priùs, quod poſtea Bes 7
Duodenarii commoditas, prælata centenario 35
Duonum, quod poſtea Bonum 7
Dupondius, adiectiuum; dupondium, ſubſtantiuum 11
Dupondius Columellæ, duo pedes; aut bipedalis menſura 10

E.

H ſeu η Græcorum e longum ſæpe pro ε ſumptum magnas turbas in numeris excitauit 13
Ἔφεκτος, τὸ ἕκτον ἐπὶ τῷ ὅλῳ 89
Ἔφεκτος λόγος, vt VII ad VI. 88
Ἔφεκτος τόκος 88
Ἐπίτριτος τόκος 95
Ἐπόγδοος τόκος 89.94
Εὐτελῶς, ἀρτίως 25
Εὐτελὴς, idem quod Commodum Latinis 25
Exadſa. ἐξάγζα, nota ponderis. 54.
Exagium. 100. diuerſum ab idem quod Hexagio. 54.
ἐξάθμησις, penſatio ad libram. 54.
Excurrens ſumma ſupra centenarios, in magnis numeris omittitur 50

F.

FALAE, turres 16.& 15
Fœnus menſtruum, drachma vna in Minam; annuum XII drachmarum in Minam. 17. hoc erat vnciarium Fœnus 17

Fœnus

G 5

Digitized by Google

Fœnus nauticum, erat diarium. 94.
Φολλιγένεσε
Folles æris 60
Follis ærarius, quatuor quadrantes 60
Follis, βαλάντιον 59
Follis diuiſio, apud Suidam. 60.
- duplex: alter duorum didrachmorum; alter duorum minutorum. 56. duplum Miliarenſis, ſexta pars Solidi, ſeu tetradrachmum
Follis æreus Heſychio idem cum quadrante 56
Φόλλις κτλ. διμιαρισμιον 60
Follis, ſacculus nummorum 60 56

G.

Genitivi pluralis contractionem Varro & alii veteres non animaduerterunt. 68.
Genitiuus numquam iungitur cum vocibus amplificatiuis. 80.
Γράμμα Græcis, quod Latinis Scripulus 43
Graue æs, opponitur non ſignato 31

H.

H & K magna ſimilitudo in libris manuſcriptis Græcis 13
Hæc centies, non dicitur 80
Hæc decies, non dicitur 80
Ἑκτᾶς Libræ Siculæ partes duodecimæ duæ 4
Ἑκτημόριον Græcis cuiuſuis ſolidi ſexta pars 39
Ἡμιωβέλιον 23
Ἡμιχρυσοῦς, idem quod drachma auri 13
Ἡμίλιτρον, dimidium ſeu ſex Siculæ duodecimæ partes Libræ 4
Ἑπτάγκιον, vel ἑπταόγκιον, ſeptem Siculæ duodecimæ partes Libræ 4
Herculanea pars, decuma 14
Ἐπερρεπής, Gallis Trebuchant. 27.
Ἐπτογχιον 28
Ἑξάγιον, Græcis idem quod Sextula. 54. ſexta pars Solidi ibid.
Ἑξάλιτρα, pro ſexta parte Libræ, mira locutio 45
Ἑξάγιον. 7. idem quod ἡμιλίτρον. 7. ἑξάγιον idem 7
Ἑξάγια, Exadſa, nota pōderis 54
Ἑξᾶς, duo χαλκοῖ, ſeu æreoli 5
Ὁλκὴ ἀργυροῦ 2
HS nota ſeſtertii 82
Ὑπέρμετρον, cui aliquid ſupereſt. 26.
Ὑφαιρέσεως Sedulii 51
Ὑπέρπυρον & χρυσίον, idem; quia erat nummus aureus plerumque. 62. 63. nummus Conſtantinopolitanus erat, drachmæ pondere, vt Solatus Franciscus 62
Ὑπέρπυρον argenteum 63

I.

Iabvssis, deunx 8
Inſularis moneta 46
Ἰσοδύναμος differt ab ab ἰσοσταθμ. 41
Ἰσοστάσιος & ἰσόσταθμος eadem. 41.
Italica Mina, diuerſa ab Attica 35.
Iudas proditor an didrachma, an tetradrachma acceperit 56

K.

K & H magna ſimilitudo in libris Græcis manuſcriptis 13
Καθυφίεσθαι δίκην, præuaricationis crimen 87
Καθυφιέναι, cauſam prodere 87
Καίνιον, nummus cauus 57
Κεντηνάριον, centum libræ ſignati 65 / 55
Κεράτιον, Siliqua 100
Κεράτισμα

Kintar Arabum, *Quintál* Aquitanis & Hiſpanis 64
Κοδράντης, λεπτὸν, νόμισμα, idem quod Denarius Caſſiodori 59
Κοκκίον. vide Νυμμίον.
Κεράτιλλος, τετράδραχμον 26

L.

LABVSSIS, deunx 8
Λεπτὸν, ſex-milleſima pars Talenti; aliis duodecies milleſima 60
Libra annorum, pro annis LXXII aut LXXXIV ſumitur 65
Libra auri, Conſtantini æuo erat ſolidorum LXXXIV; quot denariorum argenti libra vetus Romana 64
Libra auri poſteriorum Imperatorum, poſt Conſtantinum, erat LXXII ſolidorum 64
Libra & Pondo, ſynonyma 32
Libra Græcorum, drachmarum nonaginta ſex. 34. Λίτρα dicta 4
Libra in denarios diuiditur apud Romanos 34
Libra Italica dicendum propriè; non, Mina Italica 35
Libra Medica, eſt Mina Graia, ſeu Italica. 34. vocabatur hæc in Italiâ Graia; in Græciâ Ἰταλική, vtpote peregrina, & tamen communis vtriſque 36
Libra occidua, id eſt, LXXII teſtes, ad differentiam orientalis Libræ. 65. ſub Diocletiano erat illa occidua libra LXXXIV denariorum 65
Libra omnium prouinciarum non eadem 65
Libra Orientalis ſub Arcadio & Valentiniano erat LXXII denariorum 95
nariorum ſæculi erar ad li-
ibra prioris ſæculi erat ad li-
.bram temporis Pliniani, vt III
ad II. nam denarius poſterio-
ris æui erat trium ſcrupulo-
rum; antiquioris, quatuor 50
ibra Romana diuerſa ab Itali-
ca 34
Libra Romana, & Mna Attica, ferè eiuſdem ponderis. 37. erat ἰσοδυνάμος Italicæ, non autem ἰσάριθμος καὶ ἰσοστάσιος. 41. octagenos quaternos denarios habebat. 36. quatenus ab Attica differat, nempe quatuor drachmis duntaxat. 35. 37.
Libra Romanis, quæ Græcis Mina 32
Libra ſeneſcentis Imperii fuit LXXII drachmarum 22
Libra triplici notione fungitur 2
Libræ nomen à Siculo Λίτρα detortum 4
Librales lapides 2
Libripens 3
Lignarium Talentum. 44. ſextuplo maius monetario. 44. tale Antiochicum & Alexandrinum 44
Λίθοι ταλαντιαῖοι 1
Λίτρα apud Siculos, non erat nummus, ſed ἄθροισμα ſeu collectio nummorum. 4. nomen Siculum. 4. ſolidum quid eſt Siculis; vt Romanis As. 9. valet obolo Æginæo. 5. 8.
Λίτρα ἰσχὺς 66
Λιτροδεκάλιτρον, æreoli MCCCIII & triens. 9. hoc erat maius ἄθροισμα argenti apud Siculos 9
LLS. nota Seſtertii 87
Luſtrum quid Latinis. 23. quadriennium Iulianum, ſeu vetus Romanorum quinquennium 23

M.

M nota, Minus ſignificat 51
Maiorini, nummi 64
Marca noſtra, LXXII drachmæ. 65.
Medimna ſeptingenta; pro ſeptingenta millia medimnûm. 76.
Μῆλον, nummus, incuſam Mali figuram

figuram habens

Μικρὸς, βραχὺς, curtus 57

27

Miliarenſe, Μιλιαρήσιον. 55 Miliarenſis, pro eodem; aliter διχέρατον dictus. 55. quaſi duplus Siliquæ; duodecima pars Solidi

Μιλιαρήσιον 55

Mille denarium, millia denarium, eadem forma dicuntur. 68.

Mille nummum 55

Mille, purum eſt ſubſtantiuum. 69.

Mille reis, quaſi *Muley rais*, moneta Luſitanica

Millenarii ampli qui 55

Millenarius numerus apud Latinos eleganter reticetur 66. 67

Milleſima vſura, eſt in decem menſibus drachma 96

Millia medimna, recte dicimus. 75.

Millia modia, rectè dictum 75

Millia ſeſtertia, rectè dictum 75

Mina Æginetica. 45. ad Atticam vt X ad VI ſe habet

Mina Attica. 45. ad Ægineticam ſe habet vt VI ad X. 45. diuerſa ab Italicâ. 35. eſt viginti quinq. ſtaterum vel τετραδράχμων, ſeu centum drachmarum. 35. 33. tripla Ptolemaicæ. 45. vetus Attica Mina, ante Solonem erat LXXV. drachmarum

Mina erat decem drachmarum aurii ſtaterum aureorumquinque. 13. eſt collectio pecuniæ, non ſpecies nummi, aut numiſma 33

Mina Graia & Italica in drachmas diuiditur 2. 20

Mina Græcis, quæ Romanis Libra 34

Mina Italica XCVI drachmaru[m] ſeu XXIV Staterum 32

Mina non ſpecie, ſed pond[ere] aut numero repræſentatur. 20. 35

Mina vbique conſtat cent[…]

drachmis loci ſui 41

Minus aliquid, quàm Mina aut Talentum, eius appellationem non immutat. 21

Minus, poſtpoſitio, vt tenus. 51. vſurpatur pro, excepto 51

Μνᾶ duplex 18

Μνᾶ & στατὴρ in re ponderaria ſunt eadem; in nummaria diſcrepant 18

Modicum, μέτριον, commodum, iuſtum, eadem 25

Moneta quid ſit. 101. triplex eius ſignificatio ibid.

Monetalis pes 10

Μυριὰ vſurpatur Græcis, non δέκα χιλιάδες 66

N.

N nota, in veteribus ſaxis addita, ne ſumma ſimpla pro amplâ accipiatur. 83. nummum ſignificat: ſeu ſeſtertium ſimplicem, non amplum 82

Natali die ſerui herilibus filiis auream drachmam ferre ſoliti. 16

Nauia, aut Capita, luſus aut ſortis pueriles genus 58

Nauticum fœnus 94

Νόμισμα quid? 1. 24. 53. 59. 101.

Νομίσματα Heſychio quæ? 59

Notatus numerus opponitur perſcripto 78

Νουμμία Heſychio eadem quæ νομίσματα 59

Νουμμίον, ſeu κοκκίον, decies octies milleſima pars Solidi 60

Νοῦμμος apud Siculos, erat duodecima pars Talenti. 3. priùs ſeſquiovigeſima quarta. 3. ſeſquiobolus propriè erat, ſeu tria ἡμιωβόλια, aut duodecim χαλκοῖ 3

Νοῦμμος Tarentinorum, erat argenteus 3

Nouies millies ſeſtertium, ſunt 22500000 denarii 88

Numerus amplus & ſimplus eidem

Digitized by Google

dem notis ſcribebantur 81
Numerus rotundus, vſitatiſſimus antiquis ſcriptoribus 20
Nummi non ſunt propriè pecunia 1
Nummi quinque, drachmæ quinquaginta 14.15
Nummi ſexcenti, idem quod ſexaginta minæ Plauto. 14. ſexcentæ drachmæ auri, ſeu talentum Atticum 14
Nummorum appellationes differentes 66
Nummum, in, centies nummum, eſt genitiuus 80
Nummum, in mille nummum, putabant veteres eſſe accuſatiui caſus 67.68
Nummus, abſolutè poſitus, apud Plautum, eſt drachmæ decem; argenti mentione adiecta, eſt drachma duntaxat. 16. idem quod drachma vna auri. 13. non eſt στατὴρ 17
Nummus quid propriè 1
Nummus ratitus 58
Nummus ſeſtertius, quatuor aſſes; cum antea duo & ſemis fuiſſent. 98.99. propriè quarta pars denarii 85

O.

OBOLI quaterni menſtrui in minam, ſeu octoni denarii annui in minam, eſt vſura beſſalis: ſeu octo in centum 95
Oboli tres, pro Tetradrachmo 94
Ὀβολοςάτης, fœnerator 93
Obolus Æginæus, ſeu Ægineticus, qui & Corinthiacus. 8. æquiualet libræ Siculæ 5
Obolus Atticus. 8. æreolorum, ſeu χαλκῶν Siculorum octo. 3.8.
Obolus Corinthiacus. 8. idem cum Æginetico. 5.8. æreolorum Atticorum tredecim, cum triente 8
Obolus eſt ſexta pars drachmæ; non ſextans drachmæ 40
Obryſiaci ſolidi 65
Octantes Vitruuio, octogoni deſignationes 6
Octas, octuſſis 10
Ὁλοκότινος 55
Ὀρφανικοὶ τόκοι 100
Οὐγκία, duodecima pars λίτρας apud Siculos 4

P.

ΠΑΧΕΙΑ δραχμὴ 26
Παχὺ, idem quod ἁδρὸν 26
Παλαιστὰ, palmus 66
Palmus, quarta pars pedis, ſexta cubiti. 66. idem quod παλαιστά 66
Pani olim nota ponderis apponebatur 54
Παραχαράγμοι 100
Parachara ximus 100
Pecunia quid? 1
Pecunia ſignata 1
Πέμπε Siculis, quod aliis πέντε 6
Πεμπτόγκιον, vel Πεμπτόγγιον. 4. 6. idem quod quinque duodecimæ partes Libræ Siculæ 4
Πωλακοπάρχης 23
Πεντόγκιον, πεντόγγιον, & Πεμπτόγγιον, pro eodem 7
Πενταστάτηρος, idem quod πεντάμνους 18
Πεντηκοντάλιτρον, nummus aureus Siculus 8
Pes diuiditur in duodecim pollices. 9. in ſedecim digitos 9
Pes Druſianus. 9.10. XXII digitorum 10
Pes Gallicanus & Belgicus, idem cum Druſiano. 10. maior Romano 10
Pes monetalis. 10 qui in vncias ſeu pollices diuiditur. 10
Pes Romanus ſexdecim digitorum 10
Peſſum dare, vox vſitata in re ponderaria 27
Philippeum, ſubſtantiuum neutrum 69
Philippicus, idem qui anteà Daricus.

ricus. 52. 53. id nomen aureis omnibus commune 52. 53
Plus aliquid, non mutat appellationem 21
Pollex & Vncia in Pede, eadem 9
Pondo & As, pro Pede 10
Pondo & Libra, ſynonyma 32
Præuaricationis crimen 87
Ptolemaïca Mina 36

Q.

QVADRANS & Aſſarium, eadem. 60. nomen Siculum 4
Quadrans, Κοδράντης Græcis ſeu λεπτὰ δύο. 59. tota ſtips, quæ Follem conſtituit 59
Quincunx 7
Quinquaginta ſeſtertia, aurei mille. 73. ita dicendum non, quinquaginta ſeſtertium 72
Quinque denaria, pro quinque millibus 71
Quintal, idem quod *Kintar* 64

R.

RATITVS nummus 58
Regale nomiſma 53
Regulæ aliquot, de re nummaria. 80
Rheginum talentum 4
Romani à Siculis multa acceperunt in re nummariâ 7

S.

SACCVLVS, follis 56
Saggio, minuta moneta 100
Scriptulus, ſcripulus, & ſcrupulus pro eodem. 43. γράμμα Græcis 43
Scriptulus Atticus pōdus drachmæ Ptolemaïcæ habet 41
Scriptulus auri erat duplex pondere ad ſcrupulum argenti; valore vigecuplus 49
Scytharum ahenum 25
Secuncius, idem quod Seſcuncius 10
Septunx 7
Seſcunciæ copulæ 10
Seſcuncius, ſeu ſecuncius, ſeſquipollicari craſſitudine 10
Seſquas, ſeſcuſſis, as cum dimidio 10

Seſquis, ἡμιόλιος
Seſtertia drachma 10
Seſtertia millia. 75. neutro genere 70
Seſtertia poëtica, exploſa 69
Σηστέρτια Græcis numero multitud. neutro gen. vt Latinis 69.74 75
Seſtertii aurei 53
Seſtertii nomen ſubintelligitur; at Denarii exprimendum 76
Seſtertiis quinq. nummum, non eſt numerus millenarius 82
Σηστέρτιον Græcis ſemper dicitur, neutro genere
Seſtertium amplum 11.74
Seſtertium centies, ſepties, vicies, ſexagies, eſt caſus nominatiuus, non genitiuus. 76.78. 81.97.
Seſtertius, adiectiuum. 69. nam intelligitur ſubſt. nummus 11
Seſtertius æris 58
Seſtertius, quarta pars denarii. 49. vocabatur & nummus 85
Sexagies abſolutè, vel ſexagies ſeſtertium, quid?
Sexcentum millia 76
Sexcla, Sextula 67
Sexdecim, ſedecim; ſexdecimus, ſedecimus 40
Sextans, vox Sicula 10
Sextula denarii 4.39.40
Siclus Hebræorum, nummus, & pondus 35.40.54
Sicula moneta 18
Siliqua, κεράτιον, nummus 7
Solida ſumma 55
Solidus, aureus nummus. 53. 52. 25
granorum LXIV, vt Solatus Francicus. 61. Heſychio τάλαντον. 59. modus eius vagus. 61. 53. 62. νόμισμα erat. 53. obryſiacus, quis. 65. ſcrupulorum modò trium, modò quatuor. 62. 64. varia & arbitraria eius diuiſio: in quadrantes, λεπτὰ, νόμμους, ἀσσάρια, denarios æneos, &c. 59. vigeſima pars Libræ Franciçæ. 62. vltimorum temporum 52
SS ſupraſcriptum 91.94

S notas

στατὴρ ἰξ 54
στερεὸν, ἑξάγιον propriè 35.54
Stater, στατὴρ 2
Stater argenteus, tetradrachmum 2.17
Stater Athenis antiquitus erat nummus aureus. 12.17. pondere duarum drachmarum argenti, valore viginti. 12.17. tandem pro tetradrachmo ſumptus. 12. vocatus Græcis ἐλαὶ διδράχμων δέκα 12
Στατὴρ & Μνᾶ in re ponderariâ non diſcrepant 18
Στατὴρ & τάλαντον notionem ponderis habent, non numiſmatis 18
Στατὴρ τοῦ ἑτέρου τοίχου 27
Στατηρίζειν, & στατηρεῖς, quid 6
Stathmuchus, σταθμοῦχος 3
Στατῆρες, quid 18
Stipendium militis Romani menſtruum, drachmæ decem; *Attici* triginta 16
Stips, æreoli, χαλκία 58
Στρατιῶται ἀδροῦ μισθοῦ 26
Σύμμετρον, quid? 25.26
Syracuſanum talentum 4

T.

TAΛANTIAIOI λίθοι 3
Τάλαντον ἀργυρίου, καὶ χρυσίου. 19. νομίσματος. 59. σταθμὸν. 3.59.
Ταλαντόπαιχοι 29
Talentum 1. Ægineticum x mill. drachm. 47. Alexandrinum xii denariorum. 4. argenti, ſexaginta minæ. 19. Atticum, conſtabat ſexaginta nouis minis, octoginta veteribus, id eſt præciſè ſex millibus drachmarum. 33.47. auri, ſexaginta drachmarum argenti, ſeu triũ *Daricorum*; Menandro idem quod decem talenta argenti. 13.19. Babylonicum vii *mill.* drachmarum. 20.47. Euboïcum, vii millium quingentarum drachmarum. 30. *46. lign*arium, ſextuplo maius monetario. 44. Macedonicum, tertia pars Attici. 45 magnum, apud Plautum, & alios xii millium drachmarum; interdum ſolummodò vi millium; interdum capitur pro integro, ſolido, ordinario. 20.28.29 30.31.32. minus, ſecundum Priſcianum. 29. Neapolitanum, ſex denariorum. 4. omne, eſt collectio pecuniæ, dinumeratione, non corpore aut ſpecie conſtans; vbique ἑξακισχίλιον, id eſt, conſtans ſexaginta minis loci ſui quod non ſemper eodem numero, aut pondere præſtabatur. 1.2.20.33. paruum, num fuerit? 30. Philippicum, tertia pars Attici; ſeu viginti minarum. 45. Ptolemaïcum idem quod Philippicum. 45. Rheginum, victoriati valore erat. 4. Siculum, analogum Libræ Romanæ. 3. Syracuſanum, idem quod Siculum; trium drachmarum. 4. Tyrium, æquale Attico 43
Τέλειον, quid? 25.26
Teruneiani 60
Tetrachmum, τετρᾶχμον, idem quod τετράδραχμον 2
Tetradrachmum, argenteus nummus. 12. Attica moneta erat, æqualis quinque ciſtophoris. 48. Græcis peculiaris nummus, ferè trium denariorum pondo æquans 38
Τετράγωνοι στατῆρες 58
Τετρακίεραтον, ſexta pars ſolidi. 89. idem eſt quod Follis 56
Tetrantes Vitruuio qui? 6
Τετρᾶς Litræ Siculæ partes duodecimæ tres 4
Tetras propriè tres duodecimæ, non quatuor 6
Τετρασάτηρος, idem quod τετράμνους 20
Τοιχίζειν, quid? 28
Τόκος ἔγγειος 88
Τόκος τόκων 90
Tonna auri 2

Toties

Toties ſeſtertio 79
Tremiſſis, tertia pars Solidi, octo denarii. 57. ſed quatuor denarii ſolum, quando Solidus duodecim denariorum =& tunc eſt duplum Follis argentei, ſeu ſemuncia argenti, tetradrachmon 57
Treſdecim, tredecim 10
Tria denaria, pro tria millia denaria 70.
Tria ſeſtertia, idem quod tria millia ſeſtertia 70.71
Τετρακισδραχμιόπυργοι, milites, qui? 15..16
Τειδωτὶς meretrix
Trias, quatuor duodecimæ 5
Tribus Iſraëlitarum quot proprie 5.6
Triceſſis, triginta aſſes. 23
Triduò, primâ productâ 9
Triens denarii, ſtipendium diurnum militis Romani 67
Triens, nomen Siculum 16
Τρίμηνον, tres menſes 4
Trinummus Plauti vnde dicta. 5. 15.
Triobolum, octaua pars tetradrachmi 94
Τετρᾶς, Libræ Siculæ partes duodecimæ quatuor 4.
Τετρομηνὶς, tertia pars menſis 5
Tyrium talentum, æquale Attico 43

V.

VETVSTAS an nummos leuiores reddat 41
VI pro ſex, in libris manuſcriptis nota, cauſa variorum errorum fuit
Viceſſis, viginti aſſes 54
Victoriatus, dimidia pars denarii 9/ 52
-tii
VI. ennium, ſexennium; pro quo ineptè excuſum, biennium 95
Vigeſſis, viginti aſſes 40
Virgula inſtrata numeris, non deſignat millenarium 11 72
Viginti quatuor ſeſtertia, eſt Talentum Atticum 73
Vncia Diodoro Siculo, paulo maiuſcula æreolo. 9. duodecima pars Libræ apud Romanos. 3.9. eſt & duodecima pars Hereditatis & Pedis. 9. in Pede idem eſt quod Pollex. 9, nomen Siculum. 4. pondus denariorum ſeptem habet. 39. ſæpe eſt XXVIII ſcrupulorum. 64. valor eius apud Atticos vnius æreoli 5
Vnciæ tres, quinque Solidos complent 61
Vnciales literæ; id eſt, pollicares. 10.
Vnciarium fœnus (XII in c.) 96
Vſura beſſalis 95
Vſura centeſima, drachma menſtrua. 88. eius nota eſt Ↄ, vel C inuerſum. 88. quando ea ſorti æquetur. 21.22.23. id fit octennio & quatuor menſibus 23
Vſura milleſima quæ 96
Vſura ſemiſſis, ciuilis, ac modica. 93.
Vſura ſeſquialtera, (XVIII in c.) 95
Vſura ſex tantalis. 89. vnciaria 96

X.

X. nota denarii 70.94

F I N I S.